AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Denizciler Caddesi
Yeni Matbaa - Ankara
P. K. 582 — Tel: 18992

Fiatı: 60 Kuruş

*

İmtiyaz Sahibi:
Metin TOKER

*

Yazı İşlerini fiilen idare eden:
Cüneyt ARCAYÜREK

*

Ressam:
İzzet ÇETİN

*

Karikatür :
TURHAN

Fotoğraf :
ASSOCIATED PRESS — HÜSEYİN EZER

*

Klişe:
Doğan TORUNOĞLU

Abone Şartları:

3 aylık	(12 nüsha) :	6 lira
6 aylık	(25 nüsha) :	12 lira
1 senelik	(52 nüsha) :	24 lira

*

İlân Şartları:

4 Renkli arka kapak (Tam sayfa) : 350 lira
Kapalı içi 300 lira ve metin sayfaları Santimi 4 Lira

*

Dizildiği ve Basıldığı Yer :
Yeni Matbaa — Ankara

Kapak Resmimiz

Prof. Fuat Köprülü

Sandalyasız Bakan

Kendi aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Partilerarası münasebetler, daha doğrusu liderlerin teması bir tek noktada - ama bir tek - hayırlı netice vermiş bulunuyor. Artık dış politikada neler olup bittiğinden Muhalefet partisinin, Muhalefetin neler düşündüğünden iktidar partisinin haberi vardır. Menderes ile İnönü güzel bir adım atmışlardır.

Bundan bir kaç ay evvel, gene bu sütunlarda, "müşterek dış politika" nın bir şartı olması lâzım geldiğini ifade etmiştik. Muhalefet partisinden işbirliği istemek iyidir, ama ona hükümetin vakıf bulunduğu bazı malûmatı da vermek, hükümetin şu veya bu meseledeki niyetlerini anlatmak lâzımdı. Şimdi bu yola girildiğini görüp de memnun olmamaya imkân yoktur. Ancak, eğer temeli atılan âdetin devam etmesi isteniliyorsa partilerin partizanca hislerinden ve gayretlerden sakınmaları lâzım-

Vazifelerin ilki Cumhuriyet Halk Partisine düşer. Adnan Menderes bundan senelerce evvel de İsmet İnönüyü pek âlâ davet edebilir ve onunla dış politika meselelerini görüşebilirdi. Hattâ zaman zaman böyle bir niyeti olmuştur da.. Ama neden yapmamıştır? Sadece o zamanki Ulus gazetesinde "Bu Adnan Menderes var ya, bu adam başbakan olduğu halde memleketin dış politikasını bile idareden acizdir ve İsmet İnönüden yardım dilenmekte, ondan direktif almaktadır"mealinde bir neşriyata girişilmesinden çekindiği için.. Cumhuriyet Halk Partisi bununla da kalmaz, tâ köylere kadar bütün . memlekette "resmi makamlarda demokratların bulunduğuna bakmayın, hakiki idare gene bizdedir. Adnan Menderese bile dış . politikada nasıl hareket etmesi lâzım geldiğini İnönü öğretmektedir" diye propagandaya girişebilirdi. İktidara henüz gelmiş olan ve Halk Partili bazı genç muhterislerin yaylım ateşi altında bulunan Menderes hükümeti eğer o zaman böyle bir adım atamadıysa mesuliyet ve günahı Muhalefete aittir.

Gerçi şimdi Menderes kıymetini belli etmiştir, her hangi bir meselede her hangi bir kimseden direktif alacağını iddia edenlere ancak gülünür. Ama buna rağmen Cumhuriyet Halk Partisi dış politikada fikir teatisini istismar eder, kendisine verilen malûmatı partizan maksatlarla günün birinde kullanacağı şüphesini uyandırırsa partilerarası münasebetlerin tek hayırlı neticesi de az zamanda kaybolup gider. İstişare mütemadiyen en yüksek seviyede, yani mutlaka Menderes ile İnönü arasında olmıyacaktır. İşbirliğinin devamlı olması isteniliyorsa partilerin bu iş için selâhiyetli şahsiyetleri tesbit olunmalı, onlar vasıtasiyle daimi temas muhafaza edilmelidir. İşte, "partizan gayretler" o zaman bahis mevzuu olabilir. Tehlike oradadır.

Amerika ve İngilterede de her iki partinin mesul şahsiyetleri bilhassa dış politika meselelerinde devletin bütün sırlarına vakıftırlar. Hattâ Amerikada cumhurbaşkanı itimad ettiği gazetecilerle her şeyi konuşur. Ama orada bunlardan partizanca istifade etmek politikacıların, atlatma gayretiyle istismar gazetecilerin hatırından dahi geçmez. Politika veya gazetecilik âdabı bunu icap ettirir. Bizde bu âdet yeni olduğu için bu âdab da henüz teessüs etmemiştir. CHP. o bakımdan bir imtihanın arefesindedir.

Mevcut olmayan âdetlerin teessüsüne çalışmanın güç bir şey olduğunda zerrece şüphe yoktur. Başka memleketlerde tabii telâkki edilen tutumlara bizim yabancı bulunduğumuz da aşikârdır. Şarkın kendine göre bir politika anlayışı vardır ki, seneler senesi içimize işlemiştir. Bu anlayışın ise her mânasiyle batılı bir rejim olan demokrasiyle bir alâkası yoktur. Bizde çok zaman bütün silâhlar mubah sayılmakta, karşı tarafın zaaflarından istifade açıkgözlük yerine geçmektedir. Şarkta bir noksan yakalanmaya görsün.. Ondan derhal istifade yoluna gidilir ve İngilizlerin tabiriyle açık oyunun icapları yerine getirilmez. Bütün bunları bir tarafa bırakabilmek için parti büyüklerinin samimi şekilde elele vermeleri gerekir.

Bu işte iktidar partisine de bir vazife düşmektedir. İstişareler arasında zaman zaman muhalefetin aksi tezi desteklediği görülebilir. O zaman kızmamak, mutlaka kendi fikrinin doğruluğuna kani olup karşı tarafı vatana ihanetle suçlandırmamak, politikanın umumi efkâr önündeki münakaşası sırasında da başka kanaat sahiplerini "ee, istişare esnasında düşüncesini söyledi ya, şimdi ne diye itiraz ediyor" diye istişarelere son vermemek lâzımdır. İki el bir baş içindir ve iki baş bir baştan daha İyi düşünür... Hele bazı kararlar, alındıktan sonra değil, alınmadan önce münakaşa edilirse memleket için daha hayırlı olur. Ama istişareler, elbette ki hükümeti bağlamaz ve her meselede muhalefetin değil hükümetin dediği olur.

Zira demokrasilerde seçmen bir partiye kendi bildiğini yapsın, ama muhalefetin haklarına riayet etsin diye rey verir.

Saygılarımızla

AKİS

YURTTA OLUP BİTENLER

Demokrasi

liderler arasında

2 Nisan Cumartesi günü akşamı saat 20.20 de Ankara Palasta Adnan Menderes ve İsmet İnönü karşı-. laştılar, el sıkıştılar. Başbakanın yanında Bayan Menderes, C.H.P. Genel Başkanının yanında Bayan İnönü vardı. Adnan Menderes ve refikası kapıda duruyorlar ve misafirlerini karşılıyorlardı. Zira o akşam, memleketimizde misafir bulunan Lübnan Cumhurbaşkanı Camille Chamoun şerefine bir ziyafet veriyorlardı. Ziyafete İsmet İnönü ile refikasını da davet etmişlerdi.

Yeni olan davetti. Yoksa davete icabet değil. İsmet İnönü "mevkii ile mütenasip şekilde" davet olunduğu zaman icabet etmekten hiç bir Saman çekinmemişti. Mart ayında Başbakan Adnan Menderes İnönüyü üçlü Pakt toplantıları dolayısiyle Ankaraya gelen Yugoslav ve Yunan . Dışişleri Bakanları şerefine verdiği ziyafete değil, ikinci sınıf şahsiyetlerin çağrıldığı suvareye davet etmiş, İnönü nazikane itizarda bulunmuştu. Bunu takiben İngilterenin o zamanki Dışişleri Bakanı, Sir Anthony Eden şerefine Başbakan tarafından verilecek ziyafete C.H.P. Genel Başkanı davet olunmuş, İsmet İnönü icabet edeceğini bildirmiş, hattâ bu yüzden İstanbula seyahatini geri bırakmıştı. Sir Anthony gelmeyince, yemek iptal olunmuştu.

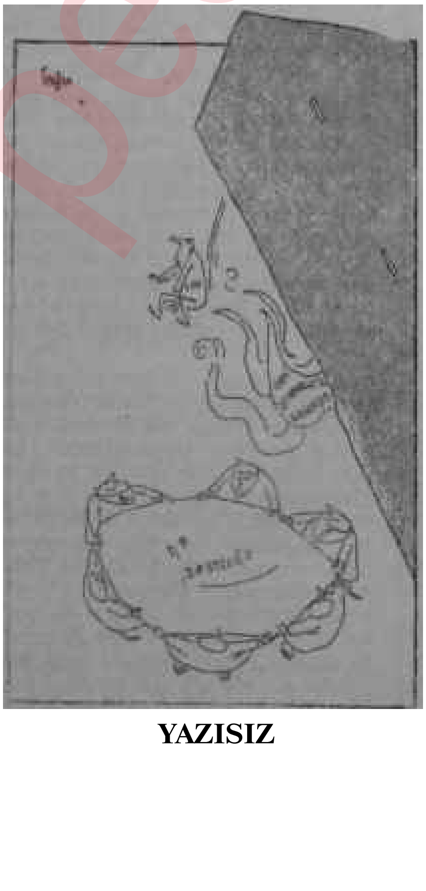
Menderes ile İnönü çok uzun zamandan beri ilk defa olarak karşılaşmasalar bile ilk defa olarak el sıkışıyorlardı.. C.H.P. Genel • Başkanı bir akşam evvel Cumhurbaşkanı ve refikası tarafından Çankaya köşkünde verilen suvareye de davetliydi; fakat suvareden evvelki yemeğe çağrılmamış olduğundan özür dilemişti.

Başbakanın ziyafetinde Bayan İnönüye misafir Cumhurbaşkanının yanında, İsmet İnönüye ise Bayan Köprülünün yanında yer verilmişti. Bayan Köprülünün öteki tarafında Cumhurbaşkanı Celâl Bayar oturuyordu. Yemekte hemen hiç konuşulmadı. Hattâ Celâl Bayar İsmet İnönüyü sadece başiyle selâmladı. Sofradan kalkıldığında iki Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Millet Meclisi Başkanı salonun kenarındaki odaya çekildiler. İsmet İnönü ve refikası salonda kaldılar. Yanlarına yalnız Refik Koraltan geldi ve havadan sudan iki kelime edildi. C.H.P. Genel Başkanı erken saatte suvareden ayrıldı..

Adnan Menderes ile İsmet İnönü arasındaki ikinci karşılaşma Koraltanın misafir Irak Parlamento Heyeti şerefine Bulvar Palasta verdiği • (Ziyafette oldu. O gün Nisanın 14 ü idi. Davet yalnız erkeklereydi. O bakımdan Bayan Menderes ve Bayan • İnönü yoktu. İsmet İnönü saat 20 civarında Bulvar Palasa geldi ve kapıda Koral tan tarafından hararetli bir şekilde istikbal edildi. Biraz sonra Adnan Menderes girdi. Yemek uzun sürdü. Orada Başbakan ile Muhalefet lideri tatlı tatlı görüştüler, beraberce resimler çektirdiler. Adnan Menderes son derece, mültefit, İsmet İnönü aynı derecede nazikti.

İnönü — Menderes
Fasa — Fiso!

YAZISIZ

Gazete fotografçıları Başbakanın nükteler yaptığını duydular. Ziyafette sıcak ve neşeli bir bava esiyordu. Hemen hiç bir siyasî meseleye temas olunmadı. Ne iç politika, ne dış politika... Saat 1 e geliyordu ki İsmet İnönü ayrılmak arzusunu izhar etti. Başbakan Adnan Menderes kendisini otomobiliyle evine bırakmak teklifinde bulundu. İsmet İnönü teşekkürle mukabele etti. İki lider arabaya bindiler, Menderes C.H.P. Genel Başkanını evinin kapısına kadar götürdü. İsmet İnönü Başbakanı birkaç dakika için içeriye davet etti, fakat Menderes vaktin geç olduğu mülâhazasiyle itizar beyan etti ve başka bir zaman memnunlukla (geleceğini bildirdi. İnönü kendisine teşekkür etti. Ayrıldılar.

Dış politika hakkında

Başbakan ve Muhalefet lideri üç gün sonra, pazar akşamı, gene Irak Parlamento heyeti şerefine Ankara Palasta verilen ziyafette tekrar karşılaştılar. Sıcak ve samimi hava devam ediyordu. Başbakan Adnan Menderes uzun müddet İnönüyle görüştü. Her iki lider de son derece nazik ve birbirlerine karşı mültefittiler. Bir ara Menderes ile Muhalefet liderinin dış politikadan bahsettikleri görüldü. Başbakan İnönüye hükümetimizin arap politikası ve Irak dostluğu mevzularında izahat verdi. C.H.P. Genel Başkam da kendi fikirlerini söyledi. Bu bir istişareden ziyade görüşme idi. Mühim siyasi meselelerin Ankara Palasın salonunda, herkesin içinde yüksek sesle - İsmet İnönü ağır işittiği için Menderes muhatabının kulağına eğilerek ve sesini nisbeten yükselterek konuşuyordu - müzakere edilmesine elbette ki imkân yoktu. Etraftakiler iç meselelere uzaktan dahi temas olunmadığını müşahede ettiler.

Aradan beş gün geçti. Türkiye; Büyük Millet Meclisi Başkanı Refik Koraltan Cuma akşamı İnönüyü evinde yemeğe davet etti. Yemekte Başbakan Adnan Menderes, Derlet Bakanı Fuad Köprülü ve C.H.P. Genel Sekreteri Kasım Gülek de hazır bulunuyordu. Orada dış politika meselelerinden uzun uzadıya bahsedildi. Ziyafet hususi olduğundan bu politika etrafında alâka uyandırıcı görüşmelerin cereyan ettiğini tahmin etmek zor değildir. Muhalefet liderlerine bizzat Adnan Menderes tarafından dış politikamız izah edildi, onlar da kendi fikir ve görüşlerini bildirdiler. Esaslarda bir mutabakat bulunduğu anlaşıldı. Ziyafet çok geç vakte kadar sürdü. İsmet İnönü ile Kasım Güleğin, Koraltanın evinden çıktığı gece yarısından sonra oradan geçenler tarafından görüldü. Fakat konuşmalar esnasında iç politika meselelerine asla temas edilmemiştir. Zaten bunların bir yemek sofrası başında ele alınmasının ciddiyetle uzak-

tan yakından bir alâkası olmadığı son derece aşikârdır. Temaslar, bir vazife temasına temel teşkil ettiği takdirde mâna taşıyacaktır. Fakat umumi kanaat Başbakan Adnan Menderesin şimdilik iç politika meselelerini ele almak niyetinde olmadığını göstermektedir. Yahut alsa bile bunu ya bir ziyafette, ya iki nükte arasında yapmak arzusundadır.

Nitekim Pazar akşamı gene Ankara Palasta gene Irak Parlamento heyeti şerefine verilen kabul resminde Başbakanın Cumhuriyetçi Millet Partisi liderlerinden Osman Bölükbaşı ile iç politikayı nükteli bir şekilde görüştüğü müşahede edildi. İki taraf da iğneli lâflar söylüyor, Osman Bölükbaşı noksanları belirtiyor, Menderes gülerek bunları küçümsüyor ve teferruat üzerinde durulmamasını istiyordu. Konuşma, hazır bulunanları eğlendirecek şekilde bir saatten fazla devam etti. Bol bol kahkaha atıldı. Fakat bir netice çıkmadı. Zaten çıkmasına da imkân yoktu.

O akşam İsmet İnönü gelmemişti. Fakat C.H.P. Meclis Gurubu başkan vekillerinden Malatya Milletvekili Nüvit Yetkin ile C.H.P. Genel Sekreter Yardımcısı Turgut Göle oradaydılar. Başbakan Menderes kendilerine iltifatta bulundu, onlar da sevindiler.

Adnan Menderesin, temas ettiği kimseleri âdeta büyüleyen ve onları mesteden bir şahsiyete sahip bulunduğu, muhataplarını tesir altında bırakmaya hemen her zaman muvaffak olduğu zaten biliniyordu.

Koraltanın evindeki yemekten bir gün sonra evvelâ Hürriyet'te, müteakiben diğer gazetelerde dördüncü bir görüşmenin haberleri çıktı. Yalnız Hürriyet, temasın Başbakanlıkta pazar günü yapıldığını yazıyordu ki, bu yeni bir görüşme mi olduğu şüphesini uyandırdı. Böyle bir şey yoktu.

Vazife dışı temasların devam etmesi kuvvetle muhtemeldir. Refik Koraltan İsmet İnönüyü evinde yemeğe çağırmış olduğuna göre bu ziyafete C.H.P. Genel Başkanının da mukabele etmesini beklemek yerinde olur. Muhalefet lideri tabii Başbakanı ve muhtemelen Fuad Köprülü ile Kasım Güleği de çağırabilir.

Menderesin fikirleri

Bu hâdiseler cereyan eder ve aslında taşıdıkları ehemmiyetten çok fazla dedikoduya mevzu teşkil ederken pazar günkü Zafer gazetesinde "Muvaffak bir davadan ricat hezimettir" başlıklı ve Zafer imzalı bir başmakale çıkıyordu. Başmakalenin fikirlerini Adnan Menderes Burhan Belgeye vermiş, yazıyı intişarından evvel de bizzat görmüştü.

Başbakan C.H.P. liderlerinden sadece Kasım Gülek'le, Genel Sekreterin Amerika dönüşü başbakanlıkta kendisini ziyarete geldiğinde iç politikadan bahsetmişti. Bu görüşmede Adnan Menderes Muhalefet partilerinin bütün istediklerini teferruat saydığını bildirmiş, her şeyden evvel "Demokrasinin iklimi" nin memlekete yerleşmesi lüzumuna işaret etmişti. Zafer gazetesi bu kanaati bir formül halinde ifade ediyor ve yer yüzünde şimdiye kadar görülmemiş bir demokrasi anlayışı ortaya koyuyordu. Başmakaledeki esas cümle şuydu: "Partilerin gaye ve hedeflerine varmak istemeleri başka şeydir ve bunun için dilediğimiz kadar zaman mevcuttur; vatandaşlarımıza muhtaç bulundukları hakiki demokrasi iklimini ve bunun mütealî hususiyetlerini tattırmak yine başka şeydir, ancak bu işte saniyenin dahi fethedilmesi memleket ve millet için akla gelmez nagihanî hüsranlarla doludur". Unutulan nokta bu İkinci "başka şey" in iktidar partisinin gaye ve hedefi olduğu, iktidarın sadece onun tahakkukuna müsaade vereceği, başka kanaatte bulunanlara ise müsamaha etmiyeceği hakikatinin başmakalede ifade edildiğiydi. Ortada bir takdim-tehir hatası vardı. İktidarın fikri şuydu: evvelâ demokrasi iklimini kuralım, sonra hâkim teminatıymış, basın hürriyetiymiş, üniversite muhtariyetiymiş, Halk Partisinin gazetesiymiş, seçim kanunuymuş, hattâ Anayasa tadilâtıymış hepsini baş başa verir hallederiz! Halbuki demokrasi iklimi bütün bunların gerçekleşmesiyle kurulabilir. Yoksa, "işte demokrasi iklimi"' deyince demokrasi iklimi gelmez. Hele "bana mani olmayın, basın hürriyeti, hakim teminatı gibi taleplerle başımı derde sokmayın demokrasiyi gerçekleştirmeme engel çıkarmayın, hele memleketi şöyle topyekün rahatça kalkındırayım, sonra onlara da sıra gelir" demek demokrasilerde iltifat gören bir mantık değildir. Yukarda zikredilen talepler gerçekleştiği gün demokrasinin iklimi memlekete gelmiş olur. Daha evvel değil.. Eğer hakikaten bu iklim isteniliyorsa tutulacak yol odur.

Demokrat Partide ise bu temayül asla ve asla mevcut görünmemektedir. Buna mukabil istenilen herkesin susması, "demokrasi iklimi" ni zümrüdü anka kuşu bekler gibi beklemesidir. Hürriyetleri almanın yolunun, hürriyetlerin lütfedilmesini beklemek olmadığı aşikârdır.

Desteklenen tek politika

Zafer gazetesinde Başbakan Adnan Menderesin direktifiyle yazılan başmakalede bu güzel iklimin gerçekleşmesi için bütün vatandaşlardan iki şey talep olunuyordu:

1 — Nihad Erimi hırpalamaktan, yahut hizmetlerini inkâr etmekten vaz geçmek,

2 —Hasis parti pazarlıklarına girişmemek.

Bunların aksini yapmak tehlikeli hareketler olarak gösteriliyordu. Cesaret edenler elbette cezalandırılacaklardı. Nitekim cezalandırılıyorlardı. İktidar, gazetecilerin içinde en çok Halkçının manevrasını fiyaskoya uğratanlara kızıyordu. Onlara karşı sert hareketlere girişiyordu. Manevra en ziyade o yüzden muvaffakiyetsizliğe uğramıştı. Bakınız, meselâ hürriyet müdafii Ahmed Emin Yalman Nihad Erime karşı olan bütün şahsi husumetine rağmen ne güzel yazılar yazıyordu. Pazartesi günkü başmakalesinde diyordu ki: "Hâkim teminatı, isbat hakkı diye bir takım maddeleri âdeta partiler arasındaki barışın şartları diye tekrar edip durmakla netice alınmaz:, Mura-

Söyleyene Bakma

Halkçı gazetesinde bir yazı:

"Ancak bu ispat hakkının resmi iş, resmi vazife sahası dışında kalan hususlara sirayeti' hiç bir suretle düşünülemez. Meselâ nüfuzu kötüye kullanma iddiası varsa ispatı istenilebilir. Fakat, falanca resmi makam sahibi budalanın biridir, şöyle gezer, böyle yürür, akrabaları şunu yapar gibi iddialar için ispat hakkı elbette bahis konusu değildir... Hattâ resmi işle ilgili olmadıkça ferdin adından bile ancak muayyen bir dikkat ve itina ile bahsedilebilmelidir."

İmza: N. E.

Kim bu N. E.? Nihad Erim! Ha, şu 1950 ile 1954 arasında başında bulunduğu Ulus Gazetesinin foto muhabirini, hususi hayatından levhalar tespit etsin diye geceleri Başbakan Adnan Menderes'in peşine takıp sokak sokak dolaştıran ve bunu politika sayan zat..

Sonra Menderes, Halkçı aleyhindeki 100 bin liralık cezalı dâvasından feragat etti. Ve işte, 1955 modeli N. E.

Menderes, Menderes sen nelere kadirsin!

*

İki gün sonra gene Halkçı'da başka bir yazı.

İmza: Hüseyin Cahid Yalçın!

"Hususi bir ferdin geceleri barlarda dolaşarak, sarhoş olarak eğlenmeleri, kulüplerde geç vakitlere kadar kumar oynamaları bahis konusu olmasa bile bir resmi zat için basın sütunlarında şikâyet mevzuu teşkil edebilir. Bundan dolayı gazeteye hiç bir mesuliyet gelmemek icabeder."

Hoppala! Gel de işin içinden çık...

Hem İsayı, hem Musayı memnun etmek için mi dersiniz?

kabe partisinin daha geniş bir görüşle hareket etmesi ve ilk iş olarak partiler arasında müşterek bir cephe kurmak üzere iktidara işbirliği teklif etmesi doğru olur".

'Bütün bunları görüp işittikten sonra, insanın hatırına şu geliyor: Acaba C.H.P. 1950 den evvel bu "demokrasi iklimi" nden bahsetseydi, acaba Demokratlar ne derler, teklifi nasıl karşılarlardı? Şimdi, tıpkı o zaman kendilerinin gösterdikleri reaksiyonu gösterenlere, demokrasi telâkkileri kendilerini o zamanki telâkkilerine tıpatıp uygun olanlara niçin hiddetleniyorlar, onların başına dertler açıyor, açtırıyorlar?

C.H.P. ne yapacak?

Vaziyet bu şekilde tecelli ettiğine göre, C.H.P. nin tutumu ne olacak ?Her şey göstermektedir ki Başbakan Adnan Menderes'le iç politika mevzuunda yapılacak bir görüşmeye intizar olunmaktadır. Eğer Menderes platonik demokrasiden fiilî demokrasiye geçmek üzere bir adım atmak arzusunu izhar ederse, yahut "demokrasi iklimi" nin buna müsait hale geldiğine kanaat getirdiyse iyi münasebet bozulmıyacaktır. Ama bu ihtimaller pek az variddir. Buna mukabil Başbakan Zafer gazetesinde çıkan başmakaledeki fikirleri tekrarlarsa durum vuzuh kesbedecektir. CELP. o zaman ne yapacaktır?

Türkiye Büyük Millet Meclisinin, Belediye seçimleri dolayısiyle bu yıl erken yas tatiline gideceği anlaşılıyor. Tâ Kasım ayma kadar Muhalefet orada mücadele imkânından mahrum kalacaktır. Buna mukabil Ulus çıkmak üzere bulunmaktadır ve 19 Mayısa yetiştirilmesine çalışılmaktadır. Ancak, sadece bir gazetede gösterilecek faaliyet müsbet netice verebilir mi? Talepler, millete ne vakit mal edilecektir?

Halk Partisi içinde bir gurup, partinin kendisine artık doğru dürüst bir politika çizmesini istemektedir. Herkes ne yapacağını bilmeyi arzulamaktadır. Bilhassa Meclis gurubunda böyle bir temayül başgöstermiş, Sırrı Atalay tarafından bir de takrir verilmiştir. Nihad Erimin yolundan gidilecek, "demokrasi iklimi" beklenecek midir? Yoksa bu iklimin lâzimi gayrı müfarıkı olan teminatların temini için mücadeleye girişilecek midir?

Birinci şıkkın galip gelmesi ihtimali çok azdır. İkincisine geçilmek için mevcut pek ufak ümid kıvılcımının sönmesi bekleniyor. Milletin temennisi bu kıvılcımın sönmemesi, Demokrat liderlerin kendi kendilerini inkâr etmemeleridir. Ama ederlerse C.H.P. kendisinden beklenileni hiç bir» şahsî tazyike veya liderlerin yakınlarının başlarına asılacak Demokles kılıçlarına bakmadan yapmak mecburiyetindedir. Aksi, davaya ihanet olur.

C.H.P. de hareket

Bu sırada, üçüncü Muhalefet Partisinin Genel Başkanı Ahmet Tahtakılıç sesini duyuruyor ve bir ajansa verdiği beyanatta teminat üzerinde ısrar ediyordu. Gerçi Cumhuriyetçi Millet Partisi denilince hatıra gelen Ahmet Tahtakılıç değil, Osman Bölükbaşıdır ama Genel Başkan ikincisi değil, birincisidir. Ahmet Tahtakılıç - D.P. muhalefetinin ilk yıllarında dört kurucudan sonra o gelirdi • şöyle diyordu: "— Demokratik idare yaşıyan fanilerin medeni münasebetlerine değil, muayyen kanunlar ve müesseselere dayanan vatandaşın siyasi hak ve hürriyetlerinin emniyete alınmasiyle kurulabilir."

C. H. P. nin Genel Başkanı rejim mücadelesinin medeni ölçüler içinde yapılmasını, üzerinde durmaya lüzum olmayacak kadar tabii buluyordu. Ama "ana meseleleri halledecek kararlar alınmadıkça, gereken kanunlar çıkarılmadıkça ve müesseseler kurulmadıkça beklenilen neticenin meydana geleceğini ümid etmek beyhudedir".

Böylece üçüncü Muhalefet Partisi de iktidarın idare etmek istediği konserde - şef Nihad Erimdi - falsolu bir ses çıkarıyordu.

Ortada bir tek şüphe vardı: Ahmet Tahtakılıç, C.H.P. demek miydi? Ama C.H.P. de - ve muhalefette - bir büyük kütlenin fikrine tercüman olduğunda zerrece şüphe yoktu.

C. H. P. Gurubu Allah Rahatlık Versin...

Şu koca Türkiyede Cumhurbaşkanı Celâl Bayarın rahatsızlığı haberine üzülmeyen, ameliyatının başarıyla neticelenmesi karşısında sevinmiyen kim vardır? Bu sevinci pek çok kimse içinden, pek çok kimse mektupla, pek çok kimse telgrafla, pek çok kimse de bizzat hastahaneye kadar giderek ifade etmiştir. Bunlardan biri olan Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Nurettin Baransel hem bizzat gitmiş, hem de bir telgraf göndermiştir. Telgrafın metni radyoda okunmuş, Anadolu Ajansı tarafından neşredilmiştir. İşte bahis mevzuu telgraf:

Sayın Reisicumhur Celâl Bayar,

Geçirmiş olduğunuz ameliyatın fevkalâde bir başarı ile neticelenmesi ve bütün milletin üzerine candan titrediği sağlık durumunuzun mükemmel bulunuşu haberi karşısında, zati devletinize varlığını vakfeyliyen Türk ordusu sonsuz bir sevinç ve inşirah duymaktadır.

Tanrı ve talihin büyük bir lûtufkârlığı olarak başımızda var olan en büyüğümüz aziz ve muhterem Reisicumhurumuzun acil şifa ve afiyetlerini şahsım ve kahraman Türk silâhlı kuvvetleri adına candan temenni Ve niyaz ederken, daha bir çok yıllar büyük varlığınızın etrafında ve ışığında bulunmak bahtiyarlığıyla üstün saygı ve tazimlerimi arzederim.

Erkânıharbiyei Umumiye
Reisi Orgeneral
Nurettin Baransel

Rejimimizin demokrasi olduğu hayali içinde yaşıyoruz. Tıpkı sahici demokrasilerdeki gibi Mecliste iki muhalefet partisinin temsilcileri bulunuyor. Bir Genel Kurmay Başkanı **çıkıyor** ve sahici seçimle o makama gelen Devlet başkanına "zatı devletinize varlığını vakfeyleyen Türk ordusu" ndan bahsediyor, "daha bir çok yıllar büyük varlığınızın etrafında ve ışığında bulunmak bahtiyarlığı" nevinden tâbirler kullanıyor.

Haydi o kullanıyor.. Ya muhalefet? Bir tek muhalefet milletvekili çıkıp da "Bu ne biçim telgraftır? Bunlar nasıl tâbirlerdir? Bir Genel Kurmay Başkanı demokrasilerde nezaketin nerede bitmesi gerektiğini bilmiyor mu?" diye bir sual sormayı batırma dahi getirmiyor..

Acaip olan o telgraf değil, bu sükûttur.

Dış Yardım

Geciken seyahat

Amerikanın Ankaradaki Büyükelçisi Awra Warren bile, hava meydanından uçağına binerken Washingtonda Türkiye Başbakan Muavini Fatin Rüştü Zorlu ile buluşacağı kanaatindeydi. Her şey öyle hazırlanmıştı. Türk Hükümeti Amerikadan en aşağı 300 milyon dolarlık uzun vadeli bir kredi talep etmişti. Amerikada bir komite bu kredinin verilip verilmemesi gerektiği hususunda incelemeler yapıyordu. Komiteye evvelâ Awra Warren izahatta bulunacak, müteakiben Fatin Rüştü Zorlu Türk tezini delillerle ve rakkamlarla müdafaa edecekti. Başbakan muavini Bandungtaydı. Oradan doğruca Amerikaya geçmesi karar altına alınmıştı. Endonezyadaki konferans dolayısiyle adı batı çevrelerinde müsbet şekilde duyulduğundan - Türkiye orada varlık göstermişti - vazifesini daha ziyade kolaylıkla görmesi kuvvetle muhtemeldi.

Hükümet makamlarımız yapılacak müzakerelerin müsbet netice vereceği kanaatindeydi. İlk temaslar geçen yıl Başbakan Adnan Menderesin Amerikayı ziyareti esnasında yapılmış ve usun vadeli krediden o saman bahsedilmişti. Şimdi, fiiliyat sahasına geçmek gerekiyordu. Daha

Fatin Rüştü -Zorlu
300 milyon arıyor

fazla gecikme Türk ekonomisi için tehlikeli ve zararlı olacaktı. Zira memleketimiz bir yandan Atlantik paktı silâhlı kuvvetlerinin yüzde 28 ini tek başına temin ederken, diğer taraftan da milletimize daha iyi bir istikbal ve dolayısiyle daha parlak bir iktisadi durum hazırlamak ümidindeydi. Bu istikamette girişilmiş hareketler vardı, bunların sekteye uğramaması için Amerika dostluğunu göstermek durumundaydı.

Fakat Awra Warren Vaşington'da ümid verici bir vaziyet görmedi. İncelemeler yapan komite mütereddittti. Amerika yardım elini uzatmaya hazırdı, ama Ankara hükümetinin iktisadi politikasını tasvip etmiyordu. Adnan Menderes Amerikayı ziyaretinde enflasyonist gidişe bir son vereceğini bildirmisti. Halbuki ne yeni yıl bütçesi, ne de sonra alınan kararlar bu istikamette bir gelişme göstermiyordu.

Enflasyon iktisadi mi, siyasi mi?

Enflasyonun mevcudiyetini hiç kimse inkâr etmiyordu. Ancak bunun sebepleri bahsinde Türk hükümeti ile Amerikan hükümeti arasında görüş farkı vardı. Adnan Menderes bunun, kalkınan bir memleket ligin tabii olduğu kanaatindeydi. Nitekim D. P. iktidarının hakikaten iftihar vesilesi olan Hirfanlı barajının temelinin atıldığının akşamı Başbakanlığa davet ettiği bazı İstanbul gazetecilerine yapılan ve yapılmakta olan işleri anlatmış, sonra şöyle demişti:

"— Buna kalkınma filân denmez, yepyeni bir memleket tâ temelinden kuruluyor. Tenkid edenler, yapılan işlerden hangisini fazla bulduklarını bir türlü söyliyemiyorlar. Bir memleket yalnız nüfusiyle ölçülmez.. Bütün genişliyen varlığı ve teçhizatı ile ölçülür. Bu işler yapılırken, muvakkat enflasyon manzaralarına katlanmak icap eder. Fakat yatırımlar, tam mahsul vermeğe başlayınca, böyle manzaralardan eser kalmaz."

Başbakan Adnan Menderes o toplantıda bir program gereğince hareket edildiğini de belirtmişti. Gerçi Başbakanın zaman zaman "herkesin anladığı mânada" bir plân ve programa karşı cephe aldığı görülmüştü. Fakat bu defa programlı davranıldığı tezini müdafaa ediyordu. Enflâsyon tamamiyle iktisadiydi.

Amerikalılar ise bunun siyasî olduğu kanaatindeydiler ve kıyametin büyük kısmı oradan kopuyordu. Onlara göre enflâsyonu doğuran hükümetin buğday politikasıydı. Meşhur New-York Times, Awra Warren'in Amerikaya hareket ettiği gün şöyle yazıyordu:

"Türkiyenin zirai mahsul fiyatlarını destekleme politikası güçlükle karşı karşıyadır. Türk köylüsü umum nüfusun yüzde seksenini teşkil ve milli gelirin yüzde altmışını temin etmektedir. Siyasi kuvveti de aynı derecede büyüktür."

New-York Times bundan sonra, köylünün bu politik kuvvetinin Başbakan Adnan Menderesi 1950 den itibaren ziraî mahsulleri dünya piyasalarındaki fiyatlarından pek üstün fiyatlarla satın alma politikasına ittiğini ve bu politikanın malî neticelerinin şimdi rejimin en hararetli taraftarları ve mensuplarını dahi derin derin düşündürdüğünü ilâve etmekteydi. New-York Times'da çıkan yazıların Amerikan makamlarının fikirlerini aksettirdiği hatırlanırsa Amerika Büyükelçisi Awra Warren'in Türkiyeye yardım işini inceleyen komiteye bu hususta verdiği izahatın pek de lehimizde olmıyacağı ileri sürülebilir. Amerikalılar enflâsyonun başlıca sebebinin hükümetin buğday politikası olduğunu zannetmektedirler. Buğdaya yüksek fiyat ödiyebilmek için para çıkarılmakta, borçlanılmakta, bu da iştira kabiliyetini azaltmaktadır.

Amerikanın bundan başka Türkiyede girişilen hareketlerin bir çoğunu tasvip etmediği bilinmektedir. Amerikalıların kanaatince bunların ekserisi mübalâğalıdır ve bir zaruret ifade etmemektedir. Nitekim Amerikan hükümetinin tesiri altında bulunduğu açık şekilde bilinen milletlerarası mahiyeti haiz bankaların başka memleketlere kredi açarken Türkiyeden gelen talepleri hasır altı etmekte büyük bir tehalük göstermelerindeki sebep de başka değildir.

Amerikadan gelen haber

Üç yüz milyon dolarlık kredinin sağlanacağı ümid edilirken Amerikadan parlak olmayan bir haber geldi: Fatin Rüştü Zorlunun Washington'a şimdilik gitmesi uygun değildi. Komite henüz bir fikir edinememişti. Ankaradan Bandunga derhal bir telsiz gönderildi ve Başbakan muavinine doğruca Türkiyeye dönmesi bildirildi. Amerika'deki temasları ise Dışişleri Bakanlığının Genel Sekreter yardımcılarından Melih Esenbel devam ettirecekti. Anlaşılan Amerika Hükümeti, Türkiyenin acil şekilde muhtaç bulunduğu uzun vadeli borcu hemen vermek niyetinde değildi.'

Halbuki memleketimiz döviz sıkıntısı içindeydi ve dışardan mal getirtmek imkânı gittikçe azalıyordu. Bedelsiz ithalât gibi zaruri yollara da bu yüzden başvurulmuştu. Eğer 300 milyon dolar alınabilseydi müşkilât hafifliyecekti. Amerika da bunu pek âlâ biliyordu. Vaziyet Awra Warren'e anlatılmıştı. Fakat öyle görünüyordu ki enflasyonun mevcudiyeti ve buna karşı tedbir almak cihetine gidilmemesi bir takım endişelere yol açıyordu.

Fakat Amerikanın gösterdiği tereddütü bu munis sebeplerle izah etmek imkânsızdı. Zira başka bir cereyan daha vardı: Türkiyenin işlerine

Awra Warren
Enflasyon siyasidir

karışmak, iktisadiyatı üzerinde bir kontrol ihdas etmek. Bu maksadın ise dostluğa yakışır bir maksat olmadığı aşikârdı. Bilâkis, son derece ticariydi ve müstemlekecilik zihniyetinin izlerini taşıyordu. Hiç bir Türk hükümetinin buna yanaşmıyacağım söylemeye lüzum dahi yoktu.

O takdirde hükümet için iki çare kalıyordu: ya başka yerden kredi bulmak, ya da hamleleri makul hadde indirmek. Zira bunun böyle devam etmesine artık imkân hemen hemen hiç kalmamıştı. En kuvvetli ümid olan Amerikan yardımı başka bir iklime kalıyordu.

Meclis

Tehir edilecek seçimler

C. H. P. Genel Sekreter Yardımcısı Turgut Göle Çarşamba sabahı Zafer gazetesinin pek mutena bir yerine üç sütun üzerine konmuş havadisi okuyunca kendi kendine şöyle düşündü:

"— Demek her şeye rağmen, kazananacaklarından emin değiller..."

İşin tuhafı, şahsen Turgut Göle kendilerinin de kazanacaklarından emin değildi. O gün Zafer gazetesi 40 Demokrat milletvekili tarafından belediye seçimleriyle ilgili olarak Meclise verilen kanun teklifinin esaslarını neşretmişti. Milletvekilleri Belediye seçimlerinin dört senede bir Eylül ayında Vilâyet Umumi Meclis seçimleriyle beraber yapılmasını teklif ediyorlardı. Buna mukabil Milletvekili seçimleri muhtar seçimleriyle birlikte cereyan edecekti. Gazete kanun teklifinin alâkalı komisyonlara havale edildiğini ve oralarda son şeklini alıp "önümüzdeki günlerde" Meclis Umumi Heyetinde müzakere olunacağını ekliyordu.

Bu ne demekti ?

Hükümet, geçen sonbaharda yapılması gereken Belediye seçimlerini bu Hazirana atmıştı. Şimdi iki muhalefet partisi de, yani C.H.P. de, C.H. P. de seçimlere katılmak kararını vermişler, o yolda hazırlıklara başlamışlardı. Hazırlığı yapan sadece onlar değildi. Hükümet de hazırlık yapıyordu. Seçmenler tesbit olunuyordu. Her şey Belediye seçimlerinin Haziranda yapılacağını gösteriyordu. Kanun teklifi ise Eylülden bahsediyor, Zafer gazetesi de teklifin "önümüzdeki günlerde" kanunlaşacağını bildiriyordu. Meclisin Mayıs sonlarında tatile girmesi beklendiğine göre, "önümüzdeki günler" ancak Mayıs günleri olabilirdi. Kanun çıktıktan sonra seçimlerin o kanun gereğince yapılmasından daha tabii bir şey yoktu.

Teklifin tam bu sırada gelmesi de son derece alâka çekiciydi. Zira 40 Demokrat milletvekili böyle bir tasarıyı daha evvelden de getirebilirlerdi. Bir keşifte bulunmuş değillerdi ki.. Tam seçim arefesinde bu teklifin yapılması ve hükümet tarafından desteklendiğinin belirtilmesi mânalıydı. Hükümet de Belediye seçimlerini sonbahara bırakmak niyetindeydi. Buna şüphe yoktu.

Gergin hava istenmiyor

Gerçi iktidarın, kazanına şansını az gördüğü için bu yola saptığım tahmin edenler Turgut Göleden iba-

Kapaktaki Bakan

Fuat Köprülü

Bazı insanlar vardır ki, bir bakanlığa gelmekle günün adamı olurlar. Talih Mehmet Fuad Köprülüye de bir azizlik yapmıştır. Mehmet Fuad Köprülü Dışişleri Bakanlığından düşmekle günün hadisesini yaratmıştır.

Haziran ortasında Ankarada Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinin büyük konferans salonunda devlet erkânının, kordiplomatiğin iştirakiyle bir Jübile yapılıyordu. , Kutlanan, o zamanki Dışişleri Bakanı Prof. Fuad Köprülünün 80. uncu ilim yıldönümüydü. Gerçi Köprülü 11 yıldır ilimle olan bütün alâkasını kesmiş ve kendisini politikaya vermişti ama 2 Mayıstan sonra kurulan kabine D.P. nin bu 3 numaralı kurucusunu can sıkıntısına garketmişti. Jübile, AKİS'in 19 Haziran tarihli sayısında belirttiği gibi bir horoz şekeri yerine geçecekti. Jübileyi tertipleyenler belki Köprülünün politikayı bırakıp tekrar ilme - hakikaten dünya çapında başarı sağladığı o sahaya - geçeceği ümidindeydiler. Yanılmışlardı.

Mehmet Fuad, Köprülüler soyundan Beyoğlu İkinci Ceza Başkâtibi İsmail Faiz beyin oğludur. Ayasofya Rüşdiyesinde ve Mercan İdadisinde okumuştur. Resmi biyografisi ondan sonra "merakı ve çalışkanlığı ile kendi kendini yetiştirdiğini" kaydeder. 1913 de, henüz 23 yaşındayken Darülfünun Edebiyat Tarihi Müderrisliğine tayin edilmiş ve o vadide 1943 e kadar pek çok eser vermiş, pek çok muvaffakiyet göstermiştir. Dünyanın hemen bütün büyük üniversiteleri ona fahri doktorluk (Heidelberg, Paris Üniversiteleri gibi..), tevcih etmiş, ilim cemiyetleri kapılarını açmışlardır. Son eseri 1943 te neşrolunan "Osmanlı İmparatorluğunun etnik menşei" dir. O tarihten itibaren bu muvaffak ilim adamının 1950 ye kadar az çok başarılı politika hayatı, 1955 e kadar da başarısız Dışişleri Bakanlığı devri başlar.

Köprülü 1943 den itibaren, milletvekili bulunduğu C.H.P. içindeki gidişe itiraz edenler arasında yer almış, 1944-45 de makaleler neşretmiş. Demokrasiye doğru bir gidişin başlaması üzerine iktidar partisinden istifa ederek diğer üç arkadaşiyle beraber Demokrat Partiyi' kurmuş ve muhalefete geçmiştir. Köprülü 1950 ye kadar muhalefetin 2 numaralı adamıydı. Genç arkadaşı Adnan Menderese karsı en İyi hislerle doluydu. D. P. iktidara geçerse onu kabinesine alıp yanında, istikbalin iyi bir başbakanı olarak hazırlamak niyetinde olduğunu dostlarına müteaddit defalar söylemiştir. Doğrusu istenilirse Köprülü, daima iyi ve hayırseven bir insan olmuştur. Muhalefet yıllarında D.P. nin dış politika kısmını üzerine almış, elçiliklerdeki davetlere icabet etmiş, yabancı memleketlere yapılan seyahatlere katılmış ve 1950 den sonra geleceği bakanlığın ihtisasını o suretle yapmıştır.

1946 ile 1950 arasında Fuad Köprülü Demokrat Parti içinde üzerine en fazla şimşek çeken adam olmuş, partideki çatlak o vesileyle belirmiş, Meclis gurubu ile Genel İdare Kurulu arasındaki ihtilaf "Köprülü meselesi" nden çıkmıştır. Milletvekili ödeneklerine zam sırasında D.P. li bazı milletvekilleri Köprülünün "Kırmızı reyleri kutuya, ödenekleri cebimize atarız" dediğini ileri sürmüşler ve bu ihtilâf Millet Partisine yol açmıştır.

Fuad Köprülünün Dışişleri Bakanlığı dış politikamızda büyük başarılar devrine rastlar. Ama bu başarıların bütün şerefi doğrudan doğruya başbakana aittir, zira dış politikayı daima bizzat o idare etmiştir. Durum son senelerde büsbütün acaip hal almıştır. Bilhassa % Mayıs seçimlerinden sonra Menderes, Fuad Köprülünün maiyetinde bulunan Fatin Rüştü Zorluyu Dışişlerini tedvire memur Başbakan muavinliğine getirince herkes Köprülünün istifasını beklemiş, bir ara öyle lâflar çıkmış, fakat Dışişleri Bakanı yerinde kalmıştır.

Beklenen hadise ancak bir yıl sonra gerçekleşebilmiş ve Köprülü ısrar üzerine Devlet Bakanlığını kabul etmiştir. Şimdi ,bu bakanlıkla beraber Demokrat Partide Genel Başkan Vekilliği yapmaktadır ve eski bakanlığına ait 007 numaralı arabayı sabahın dokuzundan akşamın dokuzuna kadar Demokrat Partinin Rüzgârlı sokaktaki Genel Merkez binası önünde görmek kabildir. Köprülü bütün teşkilâtı idare etmektedir. Ban kimselere göre yer yer Menderesten daha kuvvetlidir.

ret değildi. Pek çok kimsede ilk intiba bu olmuştu. Ama normal olarak, iktidarı daha üç yıl elinde tutacak olan bir partinin belediye seçimlerini kaybetmesi büyük sürpriz olurdu ve D. P. durumu pek âlâ biliyordu. Olsa olsa belki bir kaç büyük şehirde muhalefet kuvvetini gösterir, yahut iştirak nisbeti pek düşük olurdu. Yoksa iktidarın seçimleri kaybetmesi bahis mevzuu değildi.

Asıl sebep şuydu: İktidar, hele şu sırada, bir secimin gergin havasını istemiyordu. Muhalefet partileri elbette kampanyaya girişecekler, daldıkları derin uykudan bu vesileyle uyanacaklar, etraf kızışacak, mitingler yapılacak, nutuklar söylenecekti. Muhalefet varlığını duyuracaktı. Şimdi bunların sırası mıydı? Hele bir "Demokrasinin iklimi" teessüs etsin.. Seçim, Belediye seçimi olduğundan hayat pahalılığı hakikati ortaya vurulacak ve fiyat, enflasyon, teminat gibi "münasebetsiz" lâflar dolaşmaya başlıyacaktı. Partilerarası münasebetler mecburen sertleşecekti. 40 demokrat milletvekilinin hükümetin ilhamıyla getirdikleri kanun teklifinin yazılı olmayan esbabı mucibesi işte bundan ibaretti.

Basın

Ulus çıkıyor

Ankarada, Denizciler Caddesindeki (bir matbaada hazırlık var. Matbaanın adı Yeni Matbaa, hazırlığın sebebi Ulus gazetesidir. Ulus, 19 Mayısta çıkacaktır. - Burada bir kaydı ihtirazi gerekir, zira gazeteyi çıkaracak olan Cumhuriyet Halk Partisidir ve gecikme de beklenilebilir, hatta hiç çıkmama da.. Zira Halk Partisi iktidarı kaybetmiştir ama hiç mi hiç değişmemiştir. -

Denizciler caddesi İla Rüzgârlı Sokak Ankarada gazetelerin bulunduğu iki sokaktır. Talih öyle yapmıştır ki bunlardan birincisinde muhalefet gazeteleri, ikincisinde iktidar gazeteleri çıkar. Gazetelerin hüviyetleri değişti mi yerleri de değişiverir. Zafer gazetesi Denizciler caddesinde başlamış, Demokrat Parti iktidara geçince Rüzgârlı Sokağa taşınmıştır. Buna mukabil, C.H.P. iktidarı sırasında Rüzgârlı sokakta çıkan Ulus, şimdi Denizciler caddesine gelmektedir. Halkçı da başta bir muhalefet gazetesiydi ve Denizciler caddesindeydi. Bir kaç ay evvel iktidar gazetesi halini almış ve Rüzgârlı sokağa göç etmiştir.

Ulus çıkarken C.H.P. mühim bir meseleyle karşı karşıyaydı: başyazar kim olacaktı? Bir isim vardı: Hüseyin Cahid Yalçın AKİS bundan bir kaç ay evvel, İstanbuldaki görüşmeleri sırasında Genel Başkan İnönünün Yalçına çıkacak olan Ulus'a yazmasını bildirdiğini haber vermişti. Yalçın henüz bir karar sahibi olmadığını söylemişti ama İnönünün sözünden çıkmayacağı aşikârdı. Ancak ortada Halkçı vardı ve Halkçı gazetesinin sahibi, Hüseyin Cahid Yalçına kendi gazetesine yazması hususunda ricalarda bulunuyordu. Bu imza, o gazetenin kurtarıcısı olacaktı. Bundan başka Falih Rıfkı Atay bir akşam gazetesi olarak çıkacak Tânin'i kendi matbaasında basmaya âmade olduğunu Yalçına bildirmişti. Fakat Yalçın, yeni bir gazetenin ne demek olduğunu biliyor ve onunla uğraşmayı göze almıyordu. Gönlünün istediği Ulus'a yazmaktı. Halkçı gazetesinin genç sahibine yardım etmeyi ise insaniyet borcu telâkki ediyor, onun partisi için henüz tamamiyle kaybolmadığı ümidini muhafazaya çalışıyordu. Nihayet ısrarına dayanamadı ve yazacağını bildirdi. Ancak, bir taahhüde girmiyordu. Ulus çıkar ve İnönü kendisini çağırırsa vazifesinin başına dönecekti.

Hüseyin Cahit Yalçın
İki cami arasında

Ulus çıkacak ve Hüseyin Cahid Yalçın oraya yazacaktır. Evvelâ bir parti gazetesinin başyazarlığını yapmanın güçlüğünü düşünmüş, imzasız başmakaleler vermeyi aklından geçirmişti. Fakat Ulus'a Hüseyin Cahid Yalçın mutlaka lazımdı. Onsuz CELP. gazetesi olmazdı. İnönü de bunu hararetle arzuluyordu. Yalçını hakiki bir kardeş gibi seviyordu, onun hapiste bulunduğu zamanlar kendisine cehennem olmuştu. İnönünün Yalçında hayran kaldığı taraf, gençlere ibret olarak sağlam karakteriydi. Maalesef bazı gençler bundan faydalanamamışlardı.

Ulus'a gelen, hakiki gazetesine dönen yalnız Hüseyin Cahid Yalçın değildi. Ulus'un eski yazı işleri müdürü Cemal Sağlam da Halkçıdan ayrılmış ve yeni gazetenin basma geçmişti. Onu hazırlıyordu. Bir çok partili yazar Ulus'a yardım etmek için söz vermişlerdi. 19 Mayısta çıkacak ilk sayıya ihtimal ki İsmet İnönü de bir yazı yazacaktı.

Teknik imkânlar dolayısiyle Ulus istenildiği kadar basamıyacaktır. Ama ekmek peynir gibi kapışılacağından kimse şüphe etmemektedir.

Yeni davalar

Dünya gazetesinin başyazarı Falih Rıfkı Atay, karsısında oturan zatın önündeki dosyaya bir göz attı. Dosya henüz kabarık değildi; baktı, kendi ismi vardı. "Muhbir Falih Rıfkı Atay" deniliyordu. İstanbul Savcılığı yazmış olduğu bir başmakaleyi ihbar telâkki etmişti. Masanın öbür tarafında oturan, İstanbulun meşhur savcısı Hicabi Dinç idi. Hicabi Dinç Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı yıllarında basın dâvalarında ihtisas yapmıştı. O zamanlar basın savcısı idi. Gazetecileri dava etmekten pek hoşlanırdı, İstanbul savcısı olduktan sonra da bu zevkini kaybetmemişti.

Falih Rıfkı Atayın başmakalesi nüfuz tacirlerine dairdi. Yazıda isim verilmiyor, nüfuz ticareti bir prensip olarak tenkid olunuyor, zararları ortaya konuyor ve misal olmak üzere son zamanlarda cereyan ettiği ağız-

Kapak Ciltlerimiz

Pek çok sayıda okuyucumuzun izhar etmiş olduğu arzuyu karşılamak üzere cilt topakları hazırlattığımızı bildirmiştik. Bunların ilk partisi hazırdır. Sipariş vermiş bulunan okuyucularımızın adreslerine gönderilmeğe başlanmıştır. Koleksiyonlarını ciltlettirilmek üzere bize yollamış bulunan okuyucularımızın ciltleri de sevkedilmiştir.

Cilt kapaklarımızın fiyatı 350 kuruştur. Arzu eden okuyucularımızın koleksiyonları aynı fiyata tarafımızdan ciltlettirilmekte ve adreslerine gönderilmektedir. Sipariş vermek istiyenlerin bu parayı posta havalesiyle P. K. 582 - Ankara adresine yollamalarını rica ederiz.

Ayrıca mahdut miktarda koleksiyon' da ciltletmiş bulunuyoruz. Bir elidin fiyatı 18 liradır. Koleksiyonlarında eksik mecmua bulunan okuyucularımız geçmiş sayıları İdarehanemizden 1 lira mukabilinde temin edebilirler.

Falih Rıfkı Atay
Nihat Erimi seveceksin!

larda dolaşan bir hadise hikâye ediliyordu. Bu, nüfuzlu zatlardan birinin marifetiydi.

Yazı geniş akisler uyandırmış ve bizzat Başbakan Adnan Menderes alâkalanmıştı. Onun namına Basın işlerini tedvire memur Devlet Bakanı Dr. Mükerrem Sarol telefon etmiş ve isim istemişti. Falih Rıfkı Atay bu talebi reddetmiş, hiç bir isim vermiyeceğini bildirmişti. Tahkikat açmak adli makamların vazifesiydi. Fakat Mükerrem Sarol isterse başka nüfuz ticareti numunelerinden bahsedebileceğini söylemiş, izin verdiği bir binanın müteahhidliğini alan bir sabık Daim! Komisyon ve Şehir Meclisi üyesinin karıştığı hadiseyi açmıştı. Devlet bakanı, bunda gayrı tabii bir şey görmediğini ileri sürmüş, demokratların da herkes gibi vazife alabileceklerini beyan etmişti. Falih Rıfkı Atay bu telakki karşısında susmayı tercih etmişti.

Fakat mesele bununla kapanmamıştı. Aradan kısa bir müddet geçmiş ve İstanbul savcısı Dünya gazetesi başyazarını makamına davet etmişti. Savcılık başmakaleyi ihbar telâkki ediyordu. Falih Rıfkı Atay isim vermeliydi. Başyazar o teklifi de reddetti ve savcıdan, istiyorsa dava açmasını talep etti. Söyleyecek bir şeyi yoktu. Bu bir ihbar değil, fikir yazısıydı.

Halbuki bir gazeteci, eğer bahis mevzuu kimse meselâ bakansa, bir nüfuz ticareti ihbarı yapamazdı. Yaptığı takdirde, ispat hakkı tanınmadığından nüfuz taciri değil, kendisi mahkûm olurdu. O bakımdan Falih Rıfkı Atay isim yazmamıştı. İsim yazılmadığına göre ihbar keyfiyetinin bulunmıyacağma inanıyordu. Ama savcı, başyazarı çağırmaktan kendini alamamıştı. Belki de maksadı dostane görüşmekti.

Dünya gazetesi 1950 den sonra İstanbulda intişara başlamıştır. Gazetenin ikinci başı Bedii Faik'tir. Gazete Nihad Erimin pasif işbirliği politikasına karşı en ziyade şiddetle cephe alan ve Halkçının manevrasına hücum eden gündelik gazetedir.

Acı bir kayıp

Refik Şevket İnce Öldü

Namuslu bir adam, fikirlerini ve ideallerini midesi uğrunda feda etmeyip beğenmediğini açıkça söyleyen ve başını eğmeğen bir münevver aramızdan ayrılmış bulunuyor. Refik Şevket İnce ölmüştür. Hem de o kıratta, o karakterde insanlara en ziyade muhtaç olduğumuz bir sırada... Refik Şevket İnce, aşk ile iman ile, ateş ile atıldığı demokrasi davasında partisinin muzaffer olduğunu, fakat dâvanın hezimete uğradığını - veya ö yolu tuttuğunu - görerek küsmüş ve politikadan ayrılmıştı. Fakat mevcudiyeti, onun yolunu benimseyen az sayıda münevver için gene bir kuvvet kaynağı idi. Şimdi o kaynak da kaybolmuştur.

Egeliydi. 1885 senesinde Midillide doğmuştu. Bir dava vekilinin oğluydu. Babasının yolunda yürümüş, hukukçu olmuştu. Hukuk Fakültesinden mezun olduktan sonra Birinci Cihan harbine iştirak etmiş, sol kolundan yaralanarak malûlen terhis edilmişti. İzmire dönmüştü. Ama o sırada Milli Mücadele başlamıştı. Ödemişte düşmana ilk silâh atanlar arasında bulunduğu gibi hürriyet için Anadolu gazetesinin sütunlarında çarpışanların da başındaydı. Sonra, Anadolunun içinde, Mustafa Kemalin yanında çarpıştı. Hayatının sonuna kadar da hakiki mânasiyle bir Kuvayı Milliye'ci kaldı.

32 yaşındaydı, Manisa Milletvekili olarak Birinci Mecliste yer aldı. Mustafa Kemal onu Adalet Bakanlığına getirdi. Bir müddet o vazifeyi eşsiz bir dürüstlükle gördü, müteakiben siyasi hayattan çekilerek İzmirde avukatlığa başladı. Bir devre sonra yeniden mebusluk aldı ve 1943 e kadar vazife gördü.

Memleket hürriyete susamış, demokrasinin zamanı gelmişti. Refik Şevket İnce Cumhuriyet Halk partisi içinde tek parti zihniyetiyle mücadele edenlerin ön safındadır. Demokrat Partinin kuruluşu sırasında bütün varlığını koydu ve elinden geldiği kadar çalıştı. Hem de tam bir idealist olarak.. Partinin Birinci Büyük Kongresinde Genel İdare Kuruluna seçildi ve orada kaldı. 1950 de onu partisinin muzaffer olmasını **gör**menin sevinç ve gururu içinde milletvekili olarak görüyoruz. Birinci Adnan Menderes kabinesinde Milli Savunma Bakanlığını deruhte etmiş, oradan Devlet Bakanlığına getirilmiştir.

Demokrat Parti iktidarı almıştır ama, demokrasi hâkim olmamıştır. Refik Şevket İnce kısa bir müddet sonra bunun farkına varmıştır. Kendisinden evvelki liderler gibi Adnan Menderesin de etrafı iktidar sinekleriyle çevriliyor, başbakanın partisiyle alâkası kesiliyor, daha doğrusu partiyi pek umursamam a y a başlıyordu. Refik Şevket İnce muzafferiyet şansı pek az olduğu halde vazifesini yapmaktan çekinmedi, Meclis gurubunda gidişata ilk defa olarak ve kuvvetle itiraz etti. Taraftarları kendisini, Adnan Menderesin tuttuğu Koraltanın yerine Meclis Başkanlığına getirmek istediler. **Fakat** yenildiler. Refik Şevket İnce de daha sonra guruptaki düellosundan mağlûp ayrıldı. Küskün ve üzgündü. Küskünlüğü muhalefetteyken olduklarından başka türlü hale gelen mücadele arkadaşlarına, üzgünlüğü rejimin yolundan çıkmasınaydı.

1954 seçimlerine katılmak istemedi. İzmirde oturuyordu. Kuvayı Milliye ruhu, içinde bütün ateşiyle yanıyordu. Hastaydı. Ama hastalıktan çok demokrasimizin manzarası onu bitiriyordu.

24 Nisan **günü** İstanbulda hayata gözlerini yumdu. **Nur** içinde yatsın.

Basın hürriyeti ve resmi ilânlar

Avni BAŞMAN

Gazeteler haber verdi: Hükümet yeni bir ihale kanunu tasarısı hazırlamış. Bunda hâlâ yürürlükte olan eski kanunun ilâna ait hükmü değiştiriliyor, ilân işi tamamiyle, Vekiller Heyetinin takdir ve kararına bırakılıyormuş. Haber doğru ise, demek oluyor ki mevcut kanunun ilân hakkındaki hükmünün bu gün fiilen tatbik edilen şeklini hükümet kanunlaştırmak istemektedir.

Halen tatbik edilmekte olan şekil, hakikatte, bir kanun maddesinin muayyen ve sarih maksadının çerçevesi genişletilerek gazetelere Hükûmetçe tesbit edilen bir bareme göre resmi ilân dağıtmak, böylece, para yardımı yapmaktan başka bir şey değildir. Eksiltme, Arttırma ve İhale Kanunu devlete ve amme müesseselerine ait ihalelerin, mümkün okluğu kadar çok rakip çıkarak, amme menfaatine en uygun şekilde yapılması için bunların (tabii, en çok yayılan, en çok okunan) gazetelerle ilân edilmesini istemiştir; kanunun ilâna dair maddesinin yegâne maksadı bundan ibarettir. Bu maksada, tatbikatta hududu genişletilerek, gazetelere para yardımı yapmak için kanunî bir dayanak mahiyeti atfedilmiştir.

1950 den beri, Meclis içinde ve dışında, bir çok tenkidlere uğrayıp bir kaç şekil değiştirdikten sonra şimdiki tarzda karar kılan bu yardımı müdafaa edenler daima şu aşağıdaki fikir üzerinde durmuşlardır:

İstan/bulda çoktan beri teessüs etmiş, kuvvetli sermayeye ve ticarî ilânlara dayanan nisbeten yüksek tirajlı bir kaç gazete memlekette fiilî bir haber-verme ve fikir-yayma tekeli kurmuşlardır. Bugün gazetecilik büyük endüstri işidir. Küçük sermaye ile gazete çıkarmak imkânsız gibi bir şeydir, çıkarılabilenler, büyük gazetelerin yanında, tutunup yaşıyamaz, nitekim yaşıyamadıkları da göz önündedir. Halk olan-biteni bir kaç büyük gazeteden öğrenmek zorunda kalıyor, o gazeteler de hadiseleri kendi öz menfaatlerine ve güttükleri hususi politikaya göre tefsir etmektedirler. Hükûmet halk efkârını bunların tahakkümünden kurtarmak için az tirajlı gazeteleri himaye etmek, memleketin her yerinde yeniden gazeteler çıkmasını teşvik etmek istiyor; resmî ilânları dağıtırken bu maksadı göz önünde tutmakta memleket için fayda görüyor.

Bu fikre dayanan himaye ve teşvik politikasının beş yıllık tatbikatı sayesinde gerçi bir kaç gazete beslenip semirdi, bir iki gazete de yeniden kurulup iyice tutundu ise de arada resmi ilândan çok faydalanan bazı gazeteler de öyle bir rağbetsizliğe uğradı ki bugün ancak o ilânların parası ile yaşıyabilmektedir. Resmî ilân dağıtımına, daha baştan, menfi vaziyet almış olan gazete ise bugün Türkiyenin en yüksek tirajlı havadis-yayma vasıtasıdır. Bazı gazeteler de vardır ki bol bol ilân bedeli aldıkları halde sürümleri hiç artmamaktadır.

İşin artık herkesce bilinen hakikati ise şundan ibarettir: radyoyu doğrudan dogruya idare eden hükümet, bir taraftan gazete kâğıtlarının, diğer taraftan resmî ilânların dağıtımını kendi elinde tutmak suretiyle, gazeteleri de nüfuzu altına alarak, memlekette haber-verme ve fikir-yayma vasıtalarını toptan ve devamlı surette kontrol altında bulundurmak istemekte ve bu siyaseti memleket için hayırlı görmektedir.

İşte hakikat budur, ama bu bir demokratik hakikat değildir. Tatbikat gösteriyor ki bu tarzın bilhassa manevi zararı, siyasî faydasından kat kat üstündür. Halkın gazete alan ve okuyan kısmı, zan ve tahmin edildiğinden çok daha ziyade, gözü açık ve kulağı delik insanlardır. Hükûmetin işleri, tuttuğu politika, bunun memleketin umumî hayatında yaptığı akisler, mahalli idare işlerinin gidişi ve gazetelerle hükümet arasındaki münasebetler hakkında halkın hayli isabetli sezişleri vardır; hangi gazeteye, hangi gazetenin hangi haberlerine, hangi muharririn hangi fakirlerine inanılabileceğini pek âlâ anlıyor ve okuyacağı gazeteleri ona göre seçiyor.

Hükümet basını himaye etmek istiyorsa yapacağı en güzel şey gazetelerin ucuz ve bol kâğıt bulmalarına imkân verecek tedbirler almak, kâğıdın dağıtımını gazeteciler cemiyetine bırakmak; gazetelerin kolayca haber almalarına, serbestçe fikir yaymalarına engel olan şeyleri de kaldırmaktan ibarettir. Bunun dışında gazetelere, herhangi bir sekilde para yardımı yapmakta memleket için fayda varsa, bu iş ayrıca hususî bir kanun mevzuu olmak icab eder. Demokratik bir rejimle böyle bir kanun ne dereceye kadar bağdaşır, bu da ayrı bir meseledir.

Öyle sanıyorum ki yeni ihale kanunu tasarısı, hükümetin şu resmî ilânlar derdinden ve sorumluluğundan kurtulmazı için pek müsait bir fırsat olabilir. Bu fırsattan istifade etmek için uzun uzadıya ilmî veya siyasi komisyonlar kurulup incelemeler yapılmasına ve daha başka külfetlere katlanmağa da lüzum yoktur. **Yeni** tasarıya "Bu kanunun çerçevesi içine giren her türlü **eksiltme** ve arttırmaya ait ilânlar Resmî Gazetenin "İlân İlâvesi" ile neşrolunur" mealinde bir madde konuluvermesi kâfidir. Nitekim Büyük Millet Meclisinin geçer dokuzuncu devresinde, D. P. mebuslarından bazıları bu maksadır temini için 1952 yılında bir kanun teklifi de yapmışlardı; Dahiliye Encümenine gelen ve hattâ basılmış olan bu teklif bir türlü müzakere edilmek mazhariyetine eremedi Devre sonunda, emsali teklifler gibi, caduc oldu.

Resmî ilânlar meselesi böylece mantıkî ve hukuki bir hal şekline kavuşursa hem Hükümet ağır bir külfeti üstünden atmış, hem de Devlet hayli yüksek bir yekûn tutan ilân masrafından kurtulmuş olur. Bundan başka, Resmî Gazetenin artacak satışından dolayı kendisine bir. kazanç bile sağlamış olur.

Fakat asıl büyük kazanç manevi sahada olacaktır. Çünkü demokratik rejimin başlıca temeli olan haber-verme ve fikir-yayma hürriyetinin müsbet veya menfi şekilde hükümetin tesirinden masun kalması prensibini şüphe altında bıraktıran faydasız ve lüzumsuz bir siyasî tedbir ortadan kalkmış olacaktır.

Ancak bu işin yalnız Hükümet tarafını görmek ve hareketi ondan beklemek esas itibariyle doğru olmakla beraber kâfi değildir; bu hususta matbuatın da harekete geçmesi, Gazeteciler Cemiyetinin kendi sorumluluğunu iyice idrak ederek, hükümetin gazeteler karşısındaki durumunu hakiki demokrat memleketlerin basın hürriyet ve istiklâli prensiplerine göre ayarlamasına yardım etmesi şarttır. Gazeteciler Cemiyetinin bu mevzuda sarih bir fikir, kanaat ve tavur sahibi olması lâzımdır. Karşılıklı müsaadeciklerle bir müddet için işleyecek bir neticeye varmak mânasına gelen compromislerin, cemiyet meselelerinde, hususiyle politikada, bazı hallerde caiz, hattâ zaruri olduğu kabul edilebilir. Fakat haber-verme ve fikir-yayma hürriyeti o türlü "bazı hallerden" değildir, bir rejimin esası, temeli, dayanağıdır, compromis'ye tahammülü yoktur; o yalnız kendi varlığına dayanarak, kuvvetini kendinden alarak yaşıyabilir. Varlığının devamı için desteğe, ne şekilde olursa olsun başka taraftan yardıma muhtaç olan "gazete" bir çok şeyleri temsil edebilir, yalnız fikir ve karakter istiklâli ve hürriyet müstesna olmak üzere. Bir memlekette böyle gazeteler çoğalınca o memlekette haber-verme ve fikir-yayma hürriyetinin hâlâ var olduğunu söyliyebilmek için insanın ancak son derece gafletten doğabilecek pek büyük bir cesarete sahip olması icap eder.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Ticaret

Bedelsiz ithalât

Napolyon harpleri zamanında Fransa, İngiltere tarafından abluka altına alınmış, Fransanın deniz aşırı memleketlerle alakası kesilmişti. Ablukanın Fransız iktisadiyatı üzerinde derin tesirleri oldu. Çünkü Fransız ekonomisine zaruri ham maddelerden bazıları denizaşırı memleketlerden geliyordu. Kıtlığı belirli bir şekilde hissedilen maddelerden biri de şeker kamışı idi. Zira o vakte kadar şeker, şeker kamışından yapılırdı. Napolyon kimyagerleri ve sanayicileri topladı ham maddesi Fransada bulunan bir maddeden şeker yapıncaya kadar kendilerine tahsis ettiği binadan dışarı çıkamıyacaklarını söyledi. Emri veren bir diktatördü, emre itaat edildi. Alimler, kimyagerler, sanayiciler on beş yirmi gün kadar bir çalışma devresinden sonra Fransada pancardan şeker yapmağa muvaffak oldular. O günden bugüne Avrupada şeker istihsalinin büyük bir kısmı pancardan yapılır.

*

Bu kıssadan çıkan hisse şudur: ihtiyaç icatların anasıdır. Türkiye abluka altında bir memleket değildir. Fakat Türkiyeyi dış memleketlere bağlıyan iktisadi bağlar, malî zorluklar yüzünden gevşeme temayülü göstermiştir. Çünkü Türkiye geçen seneki az istihsal yüzünden bu sene az ihracatta bulunabilmiş ve evvelki yuların fazla ithalâtından teraküm etmiş borçlarını milletlerarası tediye vasıtalariyle ödiyememiştir. Onun için Türkiyede bir kıtlıktan bahsetmek gerekirse bu kıtlığın adı döviz kıtlığıdır. Çünkü diğer kıtlıklar hep bu kıtlığa müncer olmaktadır. Bu bakımdan malî sahada Türkiyenin ana dâvası döviz kıtlığından nasıl kurtulabileceği dâvasıdır. Ne yapalım da bunun sonunda döviz darlığından kurtulabilelim? Meseleyi iki şekilde çözmek mümkündür. Bunlardan birincisi Türkiyeye döviz temin eden imkânları arttırmak, ikincisi Türkiyenin döviz giderlerinde tasarruf sağlamaktır. Birinci yol kısa vadede bizi hedefe ulaştırmaz. Türkiyeye fazla döviz temin edebilmek için fazla istihsalde bulunup bunu dışarıya kolaylıkla satabilmek gerekir. İçinde bulunduğumuz şartlarla bu gaye tahakkuk edemez. Dışarıya ihraç edecek mallarımız yoktur. Demek ki ikinci yola ister istemez koyulmak mecburiyetindeyiz.

.. Nitekim hükümet de meseleyi bu yönden ele almış ve döviz tasarrufu yoluna başvurmuştur. Bu hususta Bakanlıklararası Döviz Komitesi Reisliği, Bakanlar Kuruluna Türkiyeye bedelsiz mal ithâl edilmesi teklifinde bulunmuş ve bu teklif Bakanlar Kurulunca 31 Aralık 1956 tarihine kadar bazı şartlar tahtında kabul edilmiştir. 4/4577 sayılı kararnamenin ileri sürdüğü bası şartlar şunlardır: "Bedelsiz olarak ithal edilecek malların en az yüzde 80 i ekli listede yazılı mallardan terekküp edecek, % 20 yi geçmemek üzere geri kalan kısmı da 1. 9. 1953 tarih ve 4/1360 sayılı kararname ile yürürlüğe konulan Dış Ticaret Rejimi hakkındaki karara bağlı III ve IV sayılı listelerde yazılı mallardan intihap olunabilecektir. Bu nisbet, her ithalât partisinde ayrı ayrı aranacaktır.

1 — Bu suretle yapılacak olan ithalât için her ne nam ile olursa olsun döviz tahsis edilmez.

2 — Bu mallar Türk Parası Kıymetini Koruma hakkındaki 13 sayılı karar gereğince memlekete getirilmesi mecburi olan döviz veya mallar yerine ikame edilemez.

3 — Bu karar neşri tarihinde mer'iyete girer."

Sıtkı Yırcalı
Bedelsiz ithalât

Ek listenin ihtiva ettiği mallar arasında deri, iplik, kâğıt, mantar mamulâtı, çimento, pencere camları, sac levhalar, buhar kazanları, traktörler, ziraat makine ve âletleri, boyalar, tıbbi müstahzarat ve saire vardır.

İnsanın aklına burada bir sual takılmaktadır. Dışardan memleketimize ithâl edilecek olan bu malların mal veya dövizle tediyeleri yapılmıyacağına göre acaba ne dereceye kadar Türkiyeye gelmekte faydaları olacaktır? Bu sualin cevabı kendi içindedir. Mallar ve hizmetler kendileri için en faydalı oldukları yerlere giderler. Demek oluyor ki dışardan bir mal Türkiyeye gelmekte kazanç mülâhaza ederse gelecek, etmezse gelmiyecektir. Bedelsiz olarak Türkiyeye gelmekte fayda mülâhaza eden bir mal olabilir mi? Şimdi bu suali cevaplandırmaya çalışalım.

Şöyle bir durum tasavvur edelim. Türkiye dışında ikamet etmekte olan bir vatandaşımızın elinde her hangi bir şekilde ek listede yazılı mallardan bulunsun. Bu vatandaşımız şimdiye kadar elindeki mallarını Türkiyeye getirmek veya göndermek istediği halde normal yoldan bu arzusuna nail olamıyor ve böyle bir teşebbüse giriştiği vakit eğer yetkili mercilere müracaatta bulunmazsa kendisine kaçakçı muamelesi yapılıyordu. Şimdi bu kararnameden anladığımıza göre, bir taşla iki kuş vurulmak istenmektedir. Bunlardan birincisi dışardaki birikmiş servetlerin ek listedeki mallar şeklinde memleketimize girmelerine müsaade etmektir. İkincisi ise döviz kıtlığı dolayısiyle ithal etmiye muvaffak olamadığımız ihtiyaç maddelerinin ithalini dövizsiz mümkün kılmaktır. Acaba bu ameliyenin tatbikatta bazı mahzurlarına rastlanılmıyacak mıdır? Kararname de bu hususu nazarı itibara almış olacak ki bu kanaldan ithal edilecek mallara azami müddet olarak 1955 yılı sonunu seçmiştir. Filhakika iktisadi hayatımızda enflâsyonist tazyik kendini şiddetle hissettirdiğinden mallar millî paraya prim yapmaktadır. Demek oluyor ki bedelsiz ithalât yoluyla memleketimize mal ithaline müsaade etmek ve bu müsaadeyi hudutsuz tutmak mahzurludur. Çünkü milli sermayenin dışarıya kaçıp bu sefer bedelsiz ithalât yoluyla tekrar memlekete dönmesi ve spekülasyona adeta meşruiyet verilmesi gibi bir durumla yüz yüze gelme ihtimali mevcuttur. Ama buna rağmen dış tediye imkânlarımızın genişlemesine intizaren kısa vâdeler için böyle bir kararın alınmasında fayda vardır. Çünkü istihsaldeki artma yoluyla ithalâtı sağlama ancak mahsul yılı sonunda mümkün olacaktır. Zira hakiki mahsul durumumuz ancak o zaman belli olacaktır. O vakte kadar ise tatmin edilecek ihtiyaçlar vardır.

Velhâsıl bedelsiz ithalât hakkındaki düşüncelerimizi hülâsa etmek gerekirse diyeceğiz ki bedelsiz ithalâtın müddeti uzatılırsa serseri paralara tedavül imkânı sağlanacak ve fakat kısa devreler için tatbik edilecek olursa dışardaki malların hiç memleketimize girmemesindense girmesi gibi bir fayda temin edecektir. Mal darlığı dolayısiyle ilk parti mallan getireceklerin büyük kazançlar elde edeceklerinden hiç şüphe etmemelidir.

Tepkiler

Ancak karar, bilhassa İstanbul piyasasında bir bomba tesiri yaptı. Evvelâ bazı kimseler ne olup bittiğinin pek farkına varamadılar. Fakat derhal dolar 10 liraya çıktı ve

bulunmaz hale geldi. Altın fiyatları da yükselmişti. Hem de hükümet altın ithaline müsaade verdiği halde.. Bedelsiz ithalâtı açıkgöz tacirler şöyle anlamışlardı: bir mal ihraç edeceksin, faturasını alçak alıp aradaki farkı o memlekette bırakacaksın, farkla mal ithal edecek ve istediğin fiyata satacaksın. Böylece de muazzam bir kâr temin edeceksin. Hattâ hükümet dışardaki dövizin menşeini sormıyacağına göre karaborsadan döviz temin eder ve dışarda paran varmış gibi ithalât yapıp o malı getirirsin, satıp parasını afiyetle yersin. Piyasada döviz karaborsasının fırlaması işte bu yüzdendi.

İhtiyaç bulunan mallar gelecekti. Gelecekti ama, öyle bir fiyata gelecekti ki hayat pahalılığı azalacak yerde yeniden artacaktı. Kararname, faydadan ziyade zarar doğuracaktı.

Şimdi gazetelerde bu kararın iptali yoluna gidilmesi hususunda bir neşriyat başlamıştır. Bahis mevzuu olan şey Adnan Menderesin bir kararını geri alması olduğu için bazı başmuharrirler ve gazete sahipleri son derece kibar, son derece ihtiyatlı, son derece nazik, iltifat dolu yazılar yazmakta ve bunların bir yerinde "yanlış yoldan dönmek büyüklüğün şanındandır, lütfet de şu yanlış kararı tashih et" demektedirler. Bu arada Vatan gazetesinin basın hürriyetine âşık başyazarının makalesi bu vâdide bir şaheser olmak istidadını göstermektedir!

Cumhuriyet Halk Partisine gelince ihtimal ki o, henüz böyle bir kararın çıktığını dahi duymamış, piyasadaki tesirlerinden haberdar olmamıştır. Eee, ana muhalefet partisi bu... Halbuki İstanbulda herkes bu kararnameden bahsetmekte, onun münakaşasını yapmaktadır.

Almanya

Vapur inşaatı artıyor

AKİS sütunlarında şimdiye kadar müteaddit defalar Alman iktisadi kalkınmasından, "Alman Mucizesinden" bahsettik. Biz öyle zannediyorduk ki bu kalkınma daha ziyade kıta Avrupası sanayi dalları üzerindedir. Bu kerre edindiğimiz bilgiler eski zannımızın hatalı olduğunu ortaya koymuştur. Alman kalkınması şakuli değil ufkidir. Zira Almanya kara ve deniz sanayilerinin hepsinde büyük inkişaflar göstermektedir. Filhakika Batı Almanya Federal Cumhuriyeti. Büyük Britanyadan sonra tersanelerde gemi inşaatında dünyada ikinci gelmektedir.1955 senesinin başlangıcındaki durum budur. İnşa halinde bulunan gemilerin nisbeti 1955 yılının ilk aylarında dünya gemi inşaatının % 13,2 sine baliğ olmaktadır. Federal İstatistik bürosunun yayınladığı bu rakamlar Almanyanın ihracat için inşa ettiği gemilerin dünya gemi ihracatının 1/4 üdür. Ayni büronun neşrettiği rakamlara göre Almanya 402 bin tonluk gemi ihracına mukabil kendi ihtiyaçları için 370 bin tonluk gemi inşa etmektedir. Batı Almanyaya gemi siparişinde bulunan başlıca memleketler şunlardır:

1 — Liberya, 194 milyon 935 bin Alman markı değerinde 17 gemi,

2 — Norveç, 109 milyon 151 bin mark değerinde 31 gemi.

3 — İngiltere, 18 milyon 252 bin mark değerinde 5 gemi,

4 — İsveç, 17 milyon 588 bin mark değerinde 19 gemi,

5 — Arjantin, 17 milyon 244 bin mark değerinde 1 gemi.

Bu devletlerden maada Endonezya ile Birmanya 14 Milyon marklık, A.B.D. 13 milyon marklık ve Fransa 3 milyon 510 bin marklık siparişlerde bulunmuşlardır.

Birliğini kurduktan sonra büyük bir imparatorluk kurmaya kalkışmış, olan Almanya ilkin Avrupada hegemonyasını tesis ettikten sonra nüfuzunu Avrupanın ilerisine de götürerek denizlere hâkim olmak istiyordu ve hattâ Alman İmparatoru ikinci Wilhelm Almanyanın istikbali denizlerdedir, demişti. 20. asırda bir çeyrek asır içinde iki büyük dünya harbinin ana sebebi Almanyanın denizlere hakim olmak istemesidir. Fakat iki büyük harpten sonra dünyanın politik manzarası değişmiştir. Artık Hür devletler arasında harbe müncer olabilecek bir rekabetten bahsolunmamaktadır. Hattâ durum o şekildedir ki NATO, SEATO, Balkan İttifakı, ANZUS gibi paktlara girmiş olan devletlerle girmemiş olan devletler arasında bir tefrik gözetmek bile hatadır. Dünya bugünkü haliyle ikiye bölünmüştür: Hür âlem, Komünist bloku.

Adenauer ve parti liderleri
Denizlere hakimiyet peşinde

Gün geçtikçe her. sahada kalkındığını müşahede ettiğimiz Almanya hür âlemin en büyük kuvvet unsurlarından biridir. Onun için ona iki cihan harbinin müsebbibi nazariyle bakmak ve bu yüzden kin gütmek hataların en büyüğünü işlemektir.

Nüfus

Artış azalıyor

Birleşmiş Milletler Teşkilâtı tarafından yayınlanan dünya nüfus yıllığı dünyada doğum nisbetinin gittikçe azaldığını göstermektedir. Buna rağmen bu günkü nisbet 1939 nisbetinin üstündedir. Filhakika 1939 da Fransada beher bin kişide doğum nisbeti 14,7, 1947 de 23,8 1953 te 18,7 idi. Bu devreler zarfında çocuk ölümlerinin azaldığı da müşahede edilmiştir. Fransaya ait rakamlar bu merkezdedir. Diğer memleketlerle ilgili rakamlar gözden geçirilince varılan netice sudur. Hayat ortalaması gittikçe artmaktadır ve bunun bir neticesi olarak dünya nüfusu da artacaktır. Dünya memleketlerinin % 35 inde doğum nisbeti %0 34 ün üstündedir. Sanayileşmiş memleketlerde bu nisbet %0 25 in altına düşmektedir. Asya ve Afrika kıtasına ait memleketlerden elde edilen bilgiler natamamdır. Japonyada doğum nisbeti 1947 de %0 34,3 iken 1963 de %0 21,5 e düşmüştür. Amerika Birleşik Devletlerinde de doğum nisbeti 1947 de %0 25,8 iken 15,4 e düşmüştür.

1953 senesinde dünya nüfusu 2 milyar 547 milyon idi. Bu rakam 1950 ye nazaran 92 milyonluk bir artış gösteriyor. Dünya nüfusunun temerküz ettiği bölgeler gözden geçirilecek olursa başta Orta Avrupanın geldiği görülür. Bunu güney Asya ve 'güney Avrupa memleketleri takip etmektedir. Nüfus yıllığı hicretlere tahsis ettiği bir bölümde. A.B.D. ile Kanadanın muhacirlerin büyük bir kısmını kabul ettiklerini bildirmektedir. Milletler arası nüfus hareketleri gün geçtikçe artan bir seyir takip ederken A.B.D. ve Kanada da buna muvazi olarak gittikçe artan sayıda muhacir kabul etmişlerdir. Filhakika 1953 senesinde A.B.D. 189 bin, Kanada 169,999 muhaciri kabul etmiştir. Birleşik Krallık aynı yıl zarfında 78 bin, Avustralya 75 bin muhacir kabul etmişlerdir.

Nüfus hareketleri, nüfus artışları, nüfus pramidinin terekküp tarzı dünya iktisatçılarını zaman zaman meşgul etmiştir. Bunlardan bazıları dünyadaki nüfus artışından endişeye düşmüşlerdir. Birleşmiş Milletler Teşkilâtı bazı eksik yönlerine rağmen İlk defa olarak dünya nüfus hareketlerine ve nüfus meselelerine yakından. alâka göstermektedir. Afrika ve Asyaya ait bilgiler tamamlandığı vakit nüfus problemlerine yaklaşma daha da kolaylaşacak ve bu problemle ilgili diğer problemler daha kolaylıkla çözülecektir.

Beynelmilel Temaslar

Dünya Bankası

Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası milletlerarası Maliye kurumunun statülerini hazırladığını bildirmiştir. Bu kurum bilindiği gibi hususî sermaye yatırımları ile iktisaden geri kalmış memleketlerin kalkındırılmasını hedef tutmaktadır. Hazırlanmış olan statüler dünya bankasının 56 azasının tasvibine arzolunmuştur. Milletlerarası Maliye Kurumunun başlıca özellikleri aşağıdaki noktalarda toplanacaktır:

1 — Milletlerarası Maliye Kurumunun ana gayesi aza memleketlerde ve bilhassa iktisaden az gelişmiş memleketlerde müsmir hususi teşebbüsün inkişafını temin etmekdir.

2 — Bankanın bütün âza memleketleri - yalnız bu memleketler - Milletlerarası Maliye kurumunun üyesi olabilirler. Müessesenin 100 milyon dolarlık bir sermayesi olacak ve aza memleketler Dünya Bankasının sermayesine iştirakleri nisbetinde iştirak payı ©diyebileceklerdir.

3 — Milletlerarası Maliye kurumunun kurulabilmesi için üye memleketlerden en az otuzunun kendilene sunulan statüleri kabul etmesi ve 75 milyon doların ödenmesi gerekmektedir.

4 - Milletlerarası Maliye kurumunun özel bir başkanı olacak, fakat Dünya Bankası idare meclisi başkanı aynı zamanda Milletlerarası Maliye kurumu idare meclisi başkanlığını deruhte edecektir. Buna rağmen Dünya Bankasına bağlı olmaksızın çalışacak ve bilhassa Dünya Bankasına borçlanmıyacaktır.

5 — Milletlerarası Maliye Kurumu tahviller ihraç etmek suretiyle bir fon meydana getirebilecektir. Bununla beraber faaliyetinin ilk yıllarında kurumun bu yola başvuracağına pek az ihtimal verilmektedir.

Henüz kuruluş hazırlıkları safhasında bulunan milletlerarası maliye kurumu statüsünün tetkikinde de anlaşılacağı üzere milletlerarası faaliyet lerde bulunacak müesseselerden biri olacaktır. Gayesi bir yandan hususi teşebbüsün teşviki diğer yandan az inkişaf etmiş memleketlerin kalkınmalarının teminidir. Bu müessesenin kurulabilmesi için, dünya Bankasının hazırladığı statülerin otuz aza memleketçe kabulü ve 100 milyon dolarlık sermayesinin 75 milyon dolarının ödenmesi gerekmektedir. Statünün tetkikinden çıkan diğer bir mâna da meydana getirilecek kurumun Dünya Bankasından müstakil olarak çalışacağını beyan etmesine rağmen âza olabilecek memleketlerin Dünya Bankası azalığını şart koşmuş olmasıdır. Bu şartı bir bakıma tabii karşılamalıdır. Zira Dünya Bankasının kuruluş gayelerinden biri de iktisaden az gelişmiş memleketlerin kalkınmalıdır. Onun için aynı amacın ulaşılması için meydana getirilmiş müesseselerin aynı memleketlerle çalışmayı arzulamaları tabiidir. Mesele şimdi Dünya Bankasına üye memleketlerin Dünya malî kurumuna âza **olup** olmıyacaklarındadır. Bizim kanaatimiz böyle bir teşekkülün faydalı hem de çok faydalı olacağı merkezindedir. 100 milyon dolarlık bir sermaye büyük işler başarmak **için** belki kifayetsizdir amma büyük eserlerin hemen hemen hepsinin pek küçük mayalardan meydana geldiğini unutmamalıdır. Onun için Dünya Bankasına âza memleketler Milletlerarası Maliye Kurumuna da üye olmakta acele etmelidirler.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

İngiltere

Beyanname savaşı

İki odanın penceresinden de bakınca "Westminster ve onun meşhur saati "Big Ben" görünüyordu. İki oda da Thames nehrine pek yakın iki binadaydı. Hattâ aralarında sadece 200 metre mesafe vardı. Binalardan birinin adı Transport House idi. Hemen bütün sendikaların merkezleri buradaydı. Bir meydana bakıyordu ve dar bir kapıdan giriliyordu. İşçi Partisinin Genel İdare Kurulu içerde toplantı halindeydi.

İki yüz metre aşağıdaki bina ise Abbey House ismini taşıyordu. Daha yayvan ve daha aristokratik bir hali vardı. Transport House'da İşçi Partisinin neşredeceği beyanname üzerinde münakaşalar devam ederken Abbey House'un geniş bir salonunda bin kadar muhafazakâr kendi partilerinin Sir Winston Ghurchill 'den boşalan liderlik mevkiine ittifakla ve alkışlar arasında Sir Anthony Eden'i seçiyordu. Sir Anthony hakkında en doğru sözü, başlıca rakibi Mr. Butler söylemişti. Maliye Bakam olan Mr. Butler Sir Anthony'yi Sir Winston Churchill'in tabii halefi olarak selâmlamıştı. Halbuki şimdiye kadar başbakanların tabii halefleri hep maliye bakanları olurdu. Fakat Eden'in hakikaten müstesna bir şahsiyeti ve itibarı vardı.

Başbakan saat 10 da Abbey House'a geldiği zaman yanında genç karısı Lady Eden ve eski zevcesinden oğlu Mr. Nicholas Eden bulunuyordu. Salonu dolduran bin kişilik kalabalık Muhafazakâr Partisi idarecileri, milletvekilleri ve genel seçim adaylarıydı. Sir Anthony'nin liderliğini istisnasız herkes destekliyordu. Nitekim Başbakan da yaptığı konuşmada Partisindeki birlikle övündü. "Müttehit olmamız en büyük kuvvetimizdir" diyordu. Eğer bu birlik bulunmasaydı, Sir Anthony'ye göre "son üç buçuk sene içinde yaratılan harikalar" yaratılamazdı. Kuvvet, birilikten ileri «geliyordu. Şimdi, seçimlere yeni bir programla Çıkmak gerekiyordu. Lider partisinden, bunun hazırlanmasını istedi. Muhafazakâr parti, seçmenlerin huzuruna ciddi bir beyannameyle çıkacaktı. Aynı esnada Transport House'da Mr. Attlee'nin kendi partisinden talep ettiği de bundan başka şey değildi. Seçim savaşı, bir beyanname savaşiyle başlıyacaktı.

Muhafazakârların kozları

Muhafazakârların en büyük kozu, iç piyasada beliren nisbî ferahlıktır. Hakikaten, İşçilerden - tabii harbin zaruretleri dolay isiyle - hemen her türlü gıda maddesinin vesikaya tabi bulunduğu bir memleket devralmışlar, vesikaları zamanla kaldırmışlardı. Seçim bilhassa çarşı-pazar durumu üzerinde cereyan edecek, partiler en fazla ev kadınlarını kendi taraflarına çekmeğe çalışacaklardı. Bundan başka evsizlik de İngilizlerin büyük sıkıntısı olduğundan muhafazakârlar kendi iktidarları sırasında inşa edilen ev sayısını gururla ortaya atacaklardı. Nitekim Sir Anthony Abbey House'daki nutkunda "daha çok' mesken" vaadinde bulundu. Daha çok mesken ve daha çok küçük tasarruf imkânı.. Bu vaadi erin İngilizleri çekmesi ihtimali kuvvetlidir. Zira dünyanın her tarafında olduğu gibi İngilterede seçim neticeleri vatandaşların ufak hesapları ile ilgilidir. Partiler "menfaat" üzerinde, bu yüzden durmaktadırlar.

Sir Anthony konuşmasında memleketin iki şık karşısında bulunduğunu söylemekten de çekinmedi. Ya sosyalizme dönüş, yani başbakana göre daha çok "devletleştirme, devlet müdahalesi ve kontrol"; ya da Muhafazakârların idaresinde mülkiyete dayanan hakiki demokrasi.. Muhafazakârların gayesi sanayide liberalizmdi.

Clement Attlee
Direksiyonu eline alıyor

Ya dış politika? Bundan üç buçuk yıl evvel, İşçiler iktidardayken Muhafazakâr Parti bunun üzerinde esaslı surette duruyor ve Attlee hükümetini "Britanya imparatorluğunu parçalamak" la suçlandırıyor, onu azimli bir siyaset takip etmemek ithamı altında bırakıyor, Avrupanın Birleşmesine engel olduğunu söylüyordu. Zannedilebilirdi ki Muhafazakârlar İmparatorluk bahsinde taviz vermiyecekler, azimli bir siyaset güdecekler, Avrupanın birleştirilmesine çalışacaklardır. Halbuki İmparatorluğun kilit taşı Süveyşi Churchill hükümeti kaybetmiş, kaypak bir politika güdülmüş ve Avrupaya karşı daha da infiratçı davranılmıştı. Gerçi dış politika - çok kimsenin zannettiğinin aksine - İngiliz seçimlerinde daima az rol oynar ama, bu defaki Muhafazakâr beyannamesinde bütün bunların üzerinde fazla durulmıyacağa benzemektedir. Zira bekâra kari boşamanın kolay olduğu gibi İngilterede muhalefet partilerine de dış politikayı tenkid etmek zor değildir. Ancak iktidara kim gelirse gelsin, dış siyasette bir değişiklik vuku bulmamaktadır.

Ya işçiler

Transport House'da ise biri dış, diğeri - ve mühimi - iç meselelere ait olmak Üzere başlıca iki nokta üzerinde duruldu. Genel İdare Kurulunun temayülü o merkezde görünüyor ve partinin lideri de bunu destekliyordu. Beyannamede evvelâ ve her şeyden çok hayat pahalılığı bahsi ele alınacak ve hükümete hücum edilecekti. Gerçi Muhafazakârlar bir takım vesikaları kaldırmışlardı ama fiyatlar adamakıllı artış göstermişti. - Tabii Türkiyedeki kadar değil.. - . Ev kadını bundan müştekiydi. İşçilerin iktidarı sırasında daha az mal bulduğunu unutmuştu. Şimdi hatırında kalan, daha çok para verdiğiydi. Bunun müsebbibi ise Muhafazakârlardı. Çarşıya çıkan kadın, bu tezin mutlaka tesiri altında kalacaktı, zira rakkamlar hakikaten yükselmişti.

İşçilerin dış politikada da kuvvetli bir silâhları vardı: Hidrojen bombası. Sanki Muhafazakârlar iktidarda kalırlarsa Hidrojen bombası bir gün içinde bütün dünyayı yok ediverecekti. Ateşli Mr. Bevan bir seçim nutkunda bu seçimin insanlık için belki de son seçim olduğunu, zira Hidrojen bombasının bu imkânı kaldırmak üzere bulunduğunu söylemekten çekinmemişti. İşçiler, gene ev kadınının gözünü korkutmak istiyorlardı. Eğer seçimi kazanırlarsa Dört Büyükler arasında derhal bir toplantı tertip edecekler ve Hidrojen bombasının imalini durduracaklardı. Böylece insanlık en büyük tehlikeden kurtulacaktı. Tabii beyannamede bu parlak ve cazip plânın nasıl tahakkuk' ettirileceği hususunda fazla izahat bulunmıyacaktı! Mesele şuydu: ortada Hidrojen bombası vardı. Eğer Muhafazakârlar kazanırsa patlayacak, İşçiler kazanırsa patlamıyacaktı. Mr. Attlee'nin dış politikası, "bombanın patlamasına mani olacak politika" olarak sıfatlandırılabilirdi.

Nihayet İşçiler ithalât ve ihracatın kontrolü üzerinde de duruyorlar ve hayat pahalılığım o suretle izale etmeğe çalışacaklarını bildiriyorlardı.

DÜNYADA OLUP BİTENLER.

Kamarada işbirliği

Birbirine iki yüz metre mesafede birbirinin aleyhine çalışan liderler akşam üzeri Avam Kamarasında buluştular. Mr. Attlee - Kanadadan dönmüştü - salona girince büyük alkışla karşılandı. Alkış bilhassa İşçi sıralarından yükseliyordu. Bir gün evvel de aynı muhalefet yeni başbakanı aynı derecede hararetle selâmlamıştı. Bu sefer de alkışlara muhafazakârlar katıldılar. Mr. Attlee - Le Figaro gazetesinin sonradan yazacağı gibi - bir yeni evli mahcubiyeti içinde, kızararak alkışlara mukabele etti. Geçti, yerine oturdu. Tam yan tarafındaki müdevver sıralarda başbakan Sir Anthony Eden ve bakanlar bulunuyordu. Kamaradaki müzakerelerde partiler seçim zamanına kadar yapılacak çalışmaların programı üzerinde mutabık kaldılar. Bütçe hariç, sadece üç tasarı çıkarılacaktı. Parlamento 6 Mayısta tatil olacak ve 26 Mayıstan sonra yeniden toplanacaktı. 20 gün, seçim kampanyasının en hararetli kısmını teşkil edecekti.

Propagandada müsavat

Tarafsızlığı ile meşhur B.B.C. - ki, devletin radyosu sayılabilir - mikrofonunu ve televizyonunu partilerin emrine müsavi şekilde koyacaktı. Radyo ve televizyon tabii en tesirli propaganda vasıtalarıydı. Bunlardan tek taraflı olarak istifade etmek iktidarın aklının köşesinden dahi geçmiyordu. Her parti radyoda dört, televizyonda üç konuşma hakkına sahipti. Tabii B.B.C. nin yanında diğer propaganda vasıtalarından, gazetelerden, mitinglerden hep müsavat dairesinde istifade edilecekti. Muhalif gazetelerin kâğıtları kesilmiyecek, mitinglere müsaade olunmamak diye bir mefhum dahi bulunmıyacaktı.

Bu sırada Sicilyada seksen yaşında bir adamın içi içini yiyordu. Bu adam Sir Winston Churohill idi. Rahatı yerindeydi. Hava güzeldi. Sicilya bütün İngilizlerin dalma bayıldıkları yerdi. Karısı kendisine şefkat ve muhabbetle bakıyordu. Ama Sir Winston Churchill gene de huzur içinde değildi. Aklı fikri Londrada ve seçim savaşındaydı. Tatilini kısaltmak kararım verdi. Niyeti 26 Nisanda İngiltereye dönmek ve partisi için çalışmaktı. İhtimal ki Televizyon konuşmalarından birim o yapacaktı. Tabii nutuklar söylemeyi de tasarlıyordu. Ancak, yurt turnesine çıkmıyacaktı. O, liderin hakkıydı ve Sir Winston bu hakkı Sir Anthony ile paylaşmak istemiyordu. Fakat kendi seçim dairesinde bol bol konuşacak, o meşhur belâgati ve ateşiyle İşçilere atıp tutacak, acı nüktelerle onları fena halde hırpalıyacaktı. Sir Winston seksen yaşını aşmıştı ama Muhafazakâr partinin gene de en kuvvetli silâhlarından biri, hattâ birincisiydi. Üstelik, şimdi barış havarisi rolündeydi de...

Mr. Attlee'ye gelince o, karısının kullandığı ufak arabasiyle memleketi dolaşacak ve kütleleri kendi tarafına çekmeye çalışacaktı. Mr. Attlee'nin partisi muhalefette olduğu için bu şekilde seyahat ettiği hatıra gelmesin. Geçen seçimlerde de, başbakan olduğu halde aynı arabaya binmiş ve İngiltereyi dolaşmıştır. O defa muvaffak olamamıştı. Bakalım bu sefer ne yapacak, 1951 de kaybettiği iktidarı alacak mı?

İlk tahminler

Şimdi bütün dünyanın *gözü* İngiltereye çevrilmiş vaziyettedir ve bu, seçimlere kadar böylece devam edip gidecektir. Herkes - İngilterede ve dışarda - kimin kazanacağını merak etmektedir. Zira netice yalnız İngiltere için değil, bütün batı âlemi için son derece mühimdir.

Son tahnittiler - anket neticesi tahminler - iki ay kadar evvel yapılmıştı. Onlar muhafazakârlara 40 kişilik bir ekseriyet veriyorlardı. Ancak şimdi hava muhafazakârların daha az lehinedir. Bevan ihtilâfı işçi partisinde halledilmiş ve işçiler tekrar birlik haline gelmişlerdir. Buna mukabil Muhafazakârların Sir Winston'un liderliğinden feragatlerinin ne netice vereceği meçhuldür. İşten en iyi anlıyanlar, öyle muazzam bir ekseriyet beklememekte ve daha ziyade yakın sayıda milletvekilinin Kamarada tekrar karşı karşıya geleceğim tahmin etmektedir. Yalnız, terazi kimin tarafına eğilecek, Batı âleminin 2 numaralı devletinin idaresini kim eline alacak? Mesele buradadır ve İngiliz demokrasisinin iyi tarafı da hiç bir partiye diktatörlük imkânı vermemesidir.

Bir kaç güne kadar anket işiyle meşgul müesseseler tahminlerine başlıyacaklardır. Gazetelerden bazıları da bir yandan anket açarken, diğer taraftan müsabakalar tertiplemektedir. İngilizler yeni seçimlere bir spor karşılaşmasına gider gibi gitmektedirler.

Hadisenin ehemmiyeti

Dünyanın alâka duymasındaki sebep tabii yeni hükümetin dış politikasının ne olacağı noktasındadır. Amerikalıların Muhafazakâr, Rusların İşçi muzafferiyetini temenni ettiklerinde şüphe yoktur. Hakikaten Muhafazakârlar Dulles'e daha munis gelmekte, İşçiler ise Doğu ile yakın münasebet kurmak istediklerinden Molotofa şirin gözükmektedirler. Ama, seçimleri kim kazanırsa kazansın bunun "İngiliz Politikası" na bir tesiri olacak mıdır? Bu suale evet diye cevap verebilmek için hiç tarih bilmemek icap eder. Londrada ister İşçi, ister Muhafazakâr bir hükümet bulunsun dünya meseleleri karşısındaki İngiliz tutumu pek fark etmiyecektir. Belki siyasetin tatbiki bakımımdan değişiklik olacaktır, hattâ bir İşçi hükümetin Doğuya karşı hareket tarzı başka mânalar da taşıyabilir. Ama prensipler bâki kalacaktır. Mr. Attlee'nin hükümetine Rusların bir zamanlar ateş püskürdükleri unutulmamıştır.

Yalnız, 26 Mayıs tarihine kadar beynelmilel meselelerin bir intizar devresine girmesini beklemek icap edecektir. Zira Londra'nın sesini ki-

Ürdün Kralı evlendi
Taçlı bir pasta

ingin aksettireceği ancak o tarihte belli olacaktır. 26 Mayısa kadarsa bir takım hazırlıkların tamamlanması işiyle uğraşılacağına şüphe yoktur.

Asya - Afrika

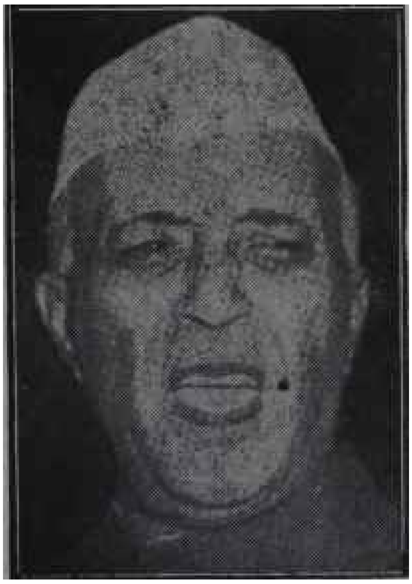
Bir hülyanın sonu

Eğer kürsüdeki politikacı hindli olmasaydı, ağzından o sözlerin dökülmesine pek imkân yoktu. Ama kürsüdeki politikacı hindliydi ve adı Nehruydu. Hindistanın idealist başbakanı fütursuzca, bir gün evvel sarfettiği sözleri geri aldı. Geri aldı ve hararetle alkışlandı. Hadise Endonezyada, Bandung şehrinde toplanan Asya-Afrika Konferansında cereyan ediyordu.

Nehru batılıların politikasına ve bu arada Atlantik Paktı teşkilâtına hücum etmişti. İddiası NATO'nun barış için tehlikeli olduğuydu. Buna Batı gurubuna mensup memleketlerin delegeleri ve bu arada Konferansta ismi en çok geçenlerden biri olan Fatin Rüştü Zorlu sert cevaplar vermişler, Nehrunun gözünü açmaya çalışmışlardı. Şimdi Hindistan başbakanı, gözünün açıldığım belli ediyordu. Ancak, gözü kısmen açılmıştı.

Konferans tamamiyle siyasi bir hava içinde geçmiş, daha ilk nutuklardan ve tartışmalardan itibaren sosyal ve ekonomik meselelerin ikinci plânda kalacağı kati şekilde anlaşılmıştı. Zaten çalışmaları takip eden gazeteciler de işin hep siyasi tarafını veriyorlardı. Hakikaten en ziyade alâka uyandıran cihet de buydu.

Bandung'ta çarpışanlar komünist temayüllü tarafsızlarla komünist aleyhtarı demokrasilerdi. Doğrusu istemline rejim olarak Demokrasi konferansa katılan pek az memlekette mevcuttu. Ama bunların tuttukları taraf Batı demokrasileriydi. Ötekilere ise fiilen Hindistan başkanlık ediyordu. Kızıl Çin ise el altından çalışıyor, havayı bulandırmaya gayret ediyordu. Umumi kanaat Nehru'nun gurubunun kazanacağı merkezindeydi.

Nehru
Yenilen adam

Yemende âsiler idam **olundu**
Bu Adalet Bakanıydı

Bir defa iyi hazırlanmışlardı. Karaşide, Yeni Delhide, Rangun'da hazırlık mahiyetinde toplantılar yapılmış, bu toplantılara Mısır Başbakanı Cemal Abdülnasır da iştirak etmişti. Mısır, Orta Doğu memleketlerini de tarafsızların yanma almak istiyordu. Buna mukabil Hindistan Güney Doğu Asyadaki prestijine güveniyordu. Halbuki işler başka türlü cereyan etti. Tarafsızlar, işin başında hakettikleri dersi aldılar ve konferansa hakim olmak gayretleri boşa çıktı. Bunda Türk delegesinin ve umumiyetle kuliste faaliyette bulunan Türk delegasyonunun hissesi büyüktü. Fatin Rüştü Zordu, bu gibi konferansların nasıl cereyan ettiğini biliyordu. Usul meselelerinin büyük ehemmiyeti oluyor ve o meselelerde boyun eğenler dâvayı kaybediyorlardı. Hindistan başbakanı kendisine göre bazı kaideler hazırlamıştı. Türk delegesi bunlara şiddetle itiraz etti. O zaman görüldü ki konferansta Batı taraftarları küçümsenmeyecek bir kuvvet arzetmektedirler. Bunların arasında Pakistan vardı, Filipinler vardı, Seylân vardı, Lübnan vardı, Irak vardı; elebaşılığı onlar yapıyor ve kendilerine fikir arkadaşı bulmakta zannedildiği kadar güçlük çekmiyorlardı. Usul meselelerinde olduğu gibi ele alınan mevzularda da Batılılar kuvvet denemelerine başladılar. Seylân delegesinin Doğu Avrupadaki Sovyet sömürgeciliğini takbih eden beyanati bir bomba tesiri yaptı. Doğrusu istenilirse bunu bekleyen yoktu. Bilhassa Çin delegesi Çu-En-Lai gafil avlandı. Aklı başına geldiği zaman iş işten geçmişti. İtirazı, konferansta Avrupa değil, Asya ve Afrika meselelerinin görüşüldüğü noktasında kaldı. Buna mukabil müstemlekeciliğin her kıtada takbih edilmesi lüzumu hatırlatıldı. Batıklar sert konuşmaktan çekmiyorlardı. Bu usulden iyi neticeler alındı. Komünistler ve komünist temayüllü idealist tarafsızlar yılmışlardı.

Türkiye Arapların yanında

Mısır Orta Doğu memleketlerini Türkiye aleyhinde cephe almaya teşvik ediyordu. Ama Fatin Rüştü Zorlu, Cemal Abdülnasırın manevrasını boşa çıkarmaya muvaffak oldu. Ortada israil meselesi vardı ve Başbakan yardımcısı biliyordu ki Arapların tek derdi Rusya değil, İsraildir. Türk delegasyonu o meselede Arapları tutunca, prestijimiz arttı. Bunun yanında Kuzey Afrika davasında da Türkiye Arapları destekledi. Buna mukabil Rusyaya ve komünizme şiddetle hücum ediyorduk ve bu hücumlarımız taraftar topluyordu. Durum pek çok müşahidi şaşırtmıştı. Herkes zannediyordu ki Nehrunun tarafsızlık politikası Asyalı ve Afrikalı devletlerde müsbet akisler uyandırmıştır. Bandung'ta görüldü ki bu bir hayalden ve bir komünist propagandasından başka bir şey değildir. Bilâkis bu devletler komünist tehlikesini gayet iyi anlamışlardır. İçlerinde hakikaten taraf tutmayanlar mevcuttu. Ama gene de Batıya, Rusyaya olduğundan daha yakındılar. Konferans onlara kuvvet ve cesaret verdi.

Suya düşen gaye

Konferansın kurucusu ve tabii başkam Nehruydu. Nehrunun gayesi şuydu: Tarafsız bir üçüncü blok meydana getirmek. Kendisi Güney Afrikadaki ırkçılıktan dertliydi, Arapların şikâyeti yahudilerdendi, herkesin müşterek meselesi ise müstemlekecilikti. Yalnız, müstemlekeciliğin nerede bulunduğu hususunda fikirler dağılıyordu. Kimisi gözlerini batı âleminin tuttuğu yerlere, kimisi komünist beldelere çeviriyordu.

Nehru istiyordu ki hu memleketler bir araya gelsinler ve üçüncü bloku meydana getirsinler. Halbuki durumun başka türlü bulunduğu derhal belli oldu. Hindistan, Birmanya ve kendisini Amerika, Rusya, Hindistandan sonra dünyanın dördüncü büyük devleti sayan Endonezya ile kısmen Mısır tarafsızlığın kendilerini müstemlekecilerden koruyacağı kanaatindeydiler. Buna mukabil Türkiye, Pakistan. Irak, Filipinler, Siyam, Seylan batı ile beraber olmanın tek garantiyi teşkil ettiğine inanıyorlardı. Geri kalanlar tarafsızlardan ziyade Batılıların tarafını tutunca Hindistanın hayalleri suya düştü.

Çinin kazancı

Nehru yenilmişti ama Kızıl Çin bir takan faydalar sağlamıştı. Pekin hükümetinin derdi tanınmaktı. Konferansa katılan devletlerden pek çoğunun Kızıl Çin ile bir münasebeti yoktu. Çu-En-Lai Endonezyada bu devletlerin delegelerine hakikati anlatmaya muvaffak oldu: Çin demek, Pekin hükümeti demekti. Çinin iç rejimini tasvip etmemek kabildi. Ama inkâr olunamazdı ki bu memleket bugün komünistlerin hâkimiyeti altındadır. Nitekim İngiltere de, komünistlikle hiç bir alâkası olmadığı halde Çan-Kay-Şek'in kukla hükümetini değil, Mao'nun idaresini tanımıştı. Çu-En-Lai o kendisine has yumuşak ve munis tavırları ile bir çok Orta Doğu memleketinin gözünü açtı. Mısır Pekin hükümetini derhal tanıyacağını bildirdi. Bunun üzerine Cemal Abdülnasır Pekine davet olundu. Suriye, Lübnan, Suudi •Arabistan, Yemen ise Kızıl Çini tanımak kararandadırlar. Bu bölgeden yalnız Türkiye, Irak ve İran Kızıl Çini tanımamakta ısrar ediyorlardı. İhtimal ki bu, Amerikayı beklemek içindi.

Çu-En-Lai Kamboç ve Laos delegasyonları nezdinde de başarı kazandı. Bilhassa Kamboç, eskisine nazaran daha tarafsız bir politika takip etmekte faydalar mülâhaza ediliyordu. Hindiçini kıtasının hu iki büyük devleti, Güney Vietnamdan bu noktadan ayrılıyor ve Fransız müstemlekeciliğinin batılılar tarafından desteklendiğine inanmaya meyyal görünüyorlardı.

Kızıl Çin'in muvaffakiyeti burada bitmiyordu. Çu-En-Lai bir çok delege üzerinde çok hoş tesir yaratmıştı. Tıpkı, Cenevrede olduğu gibi.. Endonezyalılar da bundan uzak kalmamışlardı. Çin başbakanı, konferans sırasında Endonezya başbakanı Ali Sastroamidjojo ile iki devlet arasında bir andlaşma imzalanması hususunda mutabık kalmıştı. Andlaşma ana vatanlarından uzak bulunan Çinlilerin tabiiyeti hakkındaydı. Bu Çinlilerin şimdiye kadar iki tebalığı vardı. Durum, andlaşma ile normal hale getiriliyor ve iki taraf da taviz veriyordu.

Böylece, Nehrunun tertiplediği konferanstan en ziyade başarıyla Çu-En-Lai ayrılıyordu.

Tunus'ta son gösteriler
İstiklâl için mi?

Fransa

Tunus istiklâl arefesinde

M Edgar Faure:

" — Bazı kimseler buna itiraz edecekler ama, niçin Habib Burgiba ile görüşmeyeyim?" diye sordu ve hemen arkasından ilâve etti:

"— Hele benimde temas eden bütün Tunusluların kendisinden akıl danışmaya gittiklerini bildiğim faside..."

O gün, Fransız Başbakanı Seine nehrinin öbür tarafındaki - bu tarafı, Champs-Elysées tarafıdır - Matignon sarayında Tunusun meşhur Yeni Destur Partisinin lideri Habib Burgibayı kabul etmiş ve kendisiyle bir buçuk saat müddetle görüşmüştü. Bu görüşmeden bir kaç gün sonra Fransa'nın Tunusun iç istiklâlini tanıdığı ilân edildi. Ufaktan başlamak suretiyle Fransız memurların yerini Tunuslular alacaklardı. Bu suretle Fransa için uzun zamandan beri bir dert kaynağı halinde olan Kuzey Afrika meselelerinden faizi hal yoluna giriyordu.

Yeni Destur, Tunusun istiklâl peşinde olan partisiydi. Partinin liderlerinden Habib Burgiba Fransızlar tarafından Fransada enterne edilmiş, diğer lider Salâh ben Yusuf ise Cenevreye kaçmıştı. Fakat liderlerin tevkifi Tunustaki istiklâl hareketlerine sekte vermemiş, Tunuslular istiklâlleri için öylesine uğraşmışlardı ki en sonda Fransa bir kısım isteklerin önünde boyun eğmeğe mecbur kalmıştı.

Temaslar eski Başbakan Mendés-France'ın zamanında başlamıştı. Fakat başbakan Meclisten itimat alamadığı için devrilmiş, yerine Edgar Faure gelmişti. Faure da Kuzey Afrikada bir neticeye varılmasını şiddetle arzuluyordu. Burgibayı kabul etmesindeki sebep de zaten başka bir şey değildi. Zira Tunusun başbakanı bile Faure'un yanından çıktıktan sonra Burgibaya gidiyor ve ondan akü alıyordu. Yeni Destur tarafından muvafık görülmiyecek her hangi bir anlaşmanın Tunusta kabulüne imkân yoktu. Fransız başbakanının Burgiba ile bizzat görüşmesi bir takım yanlış anlamaları önlemişti. Şimdi Yeni Destur liderinin memleketine dönmesine müsaade edilmesine intizar olunmaktadır. Habib Burgibanın orada Tunusun tam istiklâli için - bu, bir zaman meselesi haline gelmiştir - çalışacağından şüphe yoktur.

K A D I N

Moda

Bluz etek modası

Birkaç senedir, alıp yürüyen etek bluz modası, ilkbaharda gene en ön plândadır. Az bir masrafla elde edilen, çok rahat giyilen, eskiyinceye kadar demode olmıyan kendinden bıktırmıyan ve kadınları genç, cazip ve değişik gösteren bu kıyafet; her türlü fanteziye de müsaittir.. Parisli büyük terziler birkaç senedir, onlara da el attılar, onların üzerinde oynuyor, eğleniyor adeta keşiflerde bulunuyorlar.. Bunlar mağazalarında, hazır eteklerle beraber satılıyor. Yanlarına sokulmak her babayiğitin harcı değil tabiî, etek-bluz deyip geçmeyin, fiyatlar yüzün üstünde fakat her kadın bunlardan fikir alıp, az bir parayla benzerini yapabilir, hattâ her kadın bunlara kendi bulusunu da ilâve edebilir. Ve az bir parayla güzel bir kıyafet meydana getirmek, kadınlar için yeni bir keşifte bulunmak gibi bir şeydir.

Bu seneki sweater'ler belden bir hayli aşağıda bitip, etek üzerine giyilmektedir. Beller yapışık değildir. Yakaları kapalı olanların kolları hiç yoktur. Kare şeklinde açık olan yakalıların ise, birkaç senedir az görülen kısa takma kolları vardır. Sweater'ler ya çok parlak renklidir, veya motiflerle işlidir. Ekserisinin altında pliseli etekler var. Bu senenin yıldız etekliği beyaz flânelden yapılmış pliseli eteklerdir' denebilir. Givenchy'nin kırmızı ince jerseden yaptığı bir etek, Dior'un gene pliseli beyaz serj etekleri yazın da giyilebileceği için bilhassa sükse yapmıştır.. Hele plileri bozulmayan nylon etekler, yazın kadınların 1 numaralı dostu olacak..

Dior imzalı kapalı yakalı, tamamiyle kolsuz bir beyaz sweater, üzerine işlenen serpme gülleriyle fevkalâde rağbet görmüştür.. Gene aynı imzayı taşıyan, minimini düğmelerle kapanan, dümdüz lâstik örgülü bir beyaz sweaterde hem buluz hem de hırka olarak giyilebileceği için fevkalâde hoşa gitmiştir.

Kazak modası
Ama erkekler için değil

Givenchy'nin en sükseli bluzuna gelince bu, koray renginin hâkim olduğu şal örneği deseninde islenmiş, japone kollu önden düğmeli bir ceket şeklindedir. Yaka ve bel lâstiği düz beyazdan yapılmıştır ve manken elinde, aynı desende örülmüş büyük bir çanta taşımaktadır.. Bu çok işli blûzun eşini, şüphesiz herkes çıkaramaz ama şal örneği bir kumaş alıp japone bir bluz biçmek ve buna beyaz yünle örülmüş bir yaka ve bel ilâve etmek, herkesin yapabileceği bir iştir.

Geçen seneki şallar, bu sene görülmüyor.. Azalmıştır. Serin yaz akşamlarında giyilmek üzere, kumaştan sweater biçimi dümdüz ceketler yapıp bunların bitim yerlerine incecik bir yün lâstik ilave ediyorlar.

Yazın sıcak günleri için bu yün ve koton bluzların yerine poplinden şantuğdan. şuralardan ve pikeden çok sade biçimli fakat göz alıcı desenli ve renkli bluzlar giyilmektedir.. Bunlarla alabildiğine kolyeler, küpeler, bilezikler takılmaktadır.

Piyasada gayet ucuz fiyata satılan yün ve koton bluzlardan alıp, üzerlerinde değişiklik ve yenilik yaparak, keşiflerde bulunmak her kadına eğlenceli dakikalar geçirtecektir.

Bizi Korkutan Şey..

Jale CANDAN

Zaman zaman sesler yükselir: neden münevverlerimiz hep büyük şehirlerde toplanırlar, neden doktorlarımız Anadoluya gitmez? Bunlar nasıl tatmin edilir, Anadolunun seviyesi nasıl yükselir?

İktisadî bakımdan bir çok şeyler yapmak kabildir ve yapıldığı da inkâr edilemez.. Fakat bizi korkutan şey, ne Anadoludaki sinemasızlıktır, ne gıda mahrumiyetleri, ne de iptidaî evlerde yaşamak. Bizi korkutan şey: oradaki zihniyettir. Anadoluda gidip yaşamak bugün bir kadın için, her şeyden evvel bir cesaret meselesidir.

Anadoluya giderken, kıyafetimizde, - bir dereceye kadar - değişiklik yapabiliriz. Dünyanın birçok yerlerinde, bir taşra zihniyeti vardır, bunu kabul etmek lâzım. Ancak güç, hattâ imkânsız olan şey kafalarımızı, fikirlerimizi değiştirmektir. Anadoluda, yaşıyan kadın bütün faaliyetini komşuculuk oynamaya hasredip, fikir hayatını tahdit etmek, düşüncelerini gizlemek, ağzını mühürlemek mecburiyetindedir..

Pazar yerinde karşısına geçip, "hemen boyanı sil, yoksa cehennemde yanacaksın" diye emreden yobaza, fikirlerini söyliyemez, yapacağı şey nihayet, kaçıp gitmektir. Yeni gittiği bir Orta Anadolu vilâyetinde, ekmek almak için, sıraya girip parayı uzattığı zaman, fırıncının, ters ters ona bakıp:

— Oradan çeldi, görmüyor musun buradan yalnız erkekler ekmek alır, dediğini duyduğu zaman da yapacağı şey hüzünle susmaktır.

Anadoluda, pantalonla otomobil seyahatine çıkan bir arkadaş, kocasının arabadan indiği bir sırada, etrafını sarıp hakaret eden halkın karşısında, ortaçağdan kalma bir korku krizi geçirmişti.

Mevzubahis olan, alışkanlıkla olsun, boyanmak, pantalon giymek değildir. Mevzubahis olan şey, ferdi hürriyete, kadınlığa yapılan tecavüz ve bunun uyandırdığı teessürdür.

Dünyanın en medeni dini olan İslâmiyet, hakikaten kadını cemiyette bu battal duruma sokmuş mudur? Yoksa cahil din adamlarının yanlış tefsirlerine nü kurban gitmiştir? Netice şudur ki, bugün din denince, Anadoluda en başta akla gelen şey, kadım çarşafa sokmak, kadını kapamak, kızları eve almak ve kadını susturmaktır. Ama bir yobaz, tutmuş da, komşusunun tarlasına veya kızma tecavüz etmiş, bunun ehemmiyeti ikinci plândadır.

Yanlış bir din tefsiri ile girilen bu yanlış zihniyet yolundan, gene ancak olgun ve anlayışlı bir din tefsiri ile çıkılabilinir zannediyoruz. Bilgili ve olgun din adamları yetiştirmek ve cahil halka hakiki dindarlığın, nâmusun ve dürüstlüğün ne demek okluğunu aşılamak, her vilâyetten, her köyden alınacak gençleri din mekteplerinde aydınlatarak memleketlerine göndermek, icab ederse dinde reform yapmak, kısa zamanda bir çok şeyleri değiştirecek, yobazları, kötü maksat sahiplerini susturacak, düşmanlara açık faaliyet sahası arzeden zemini kaldıracaktır.

Kadının battal kaldığı bir cemiyet bir tarafı bozuk bir makineye benzer. Kadın ve erkek, yanyana elele yürümedikçe, bir memleketin medeni seviyesi yükselemez ve biz Türkiyenin birkaç büyük şehrinde yerleşip, koskoca Anadoluyu inkâr edemeyiz..

İlkbahara hazırlık

Modadan Gina memnun olmalı

Bluz - etek ve sweater modasının en büyük avantajlarından biri de, kadına özentisiz bir şıklık, medeni bir sadelik verişidir.

Sosyal hayat

Evlilikte siyaset!

30 senelik meslekî tecrübelerini bir kitap halinde toplıyan avukat Edvvard Kaufmann anlatıyor:

"On senedenberi, mesut şekilde devam eden evlilikler tetkik edildiği zaman, bu ailelerde, kadının ekseriya, az veya çok para kazandığı, kocasının ve ev işlerinin yanında sosyal meşgaleleri bulunduğu fikren müstakil olduğu tesbit edilmiştir. Zaten bu üç faktör, ya bir arada bulunur, ya da hiç bulunmaz. Fakat ekseriya, çok bozuk giden izdivaçlarda, bu faktörlerin hiçbirisi mevcut değildir.

Bugün birçok cemiyetlerde kadın erkeğe müsavi haklar kazanmıştır. Bu hakları muhafaza etmek, yeni haklar elde etmek için kadın daimî bir mücadele halindedir.. Fakat harici hayatta erkeğe müsavi olan kailin, evlilik hayatında, bu hakka henüz sahiptir denilemez. Ve işin tuhafı, bundan erkek değil, kadın mesuldür: evleninceye kadar çalışan, kendisini kurtarmaya bakan, fikri bir hayatı, dostları, meşgaleleri hattâ mesleği bulunan bir kadın, evlenir evlenmez, bütün bunları terkederek sanki eski zamanlara susamış gibi, paraca, fikren ve sosyal hayatı bakınımdan kocasının mutlak hâkimiyetine girmekte mahzur görmez.

Kocasının mutlak hakimiyetinle giren kadın daha mesut olur ve daha mesut eder zannedilmesin. Bugünkü hayat şartları, ancak kafaca ve ruhen anlaşan, birbirini tamamlayan, birbirine müsavi haklara sahip olan, beraber düşünebilen karıkocaların mesut olmalarını mümkün kılmaktadır.

— Madem ki evlendim, artık bana kocam baksın, işimi terkediyorum diyen kadın, kocasının para hakimiyetini eski zaman kadınlarının fedakârlık ve tatlı itaat hissi ile kabul edebilecek midir? Hayır değil mi? Kocaları ile sık sık para kavgaları eden, kuruşu kuruşuna ona hesap veren, kâfi derecede elbise yapmadıkları için, onun başının etini yiyen, üstelik de paranın nasıl kazanıldığını bilmedikleri için, har vurup harman savuran modern hanımları düşünün.

— Artık evlendim, eşe dosta, hattâ akrabalara veda ettim. Sabahtan akşama kadar yalnız evimle ve çocuklarımla meşgulüm diyen kadın, eski zaman kadını gibi kocasının işten çıkıp dolaşmasını, kahvede veya gazinoda arkadaşları ile buluşmasını, eve geç gelmesini hoş karşılıyacak mıdır? Emin olun ki, 80 senelik meslek hayatımda, kendisini bu şekilde evine verip de cidden memnun olan bir tek kadına tesadüf etmedim.. Bu derece kendilerini hasreden kadınlar, kocalarının, akşam evde gazete okumalarını bile müsamaha ile karşılıyamazlar. Bunlar verdiklerini aynen almak isterler. Titizdirler, vıdı vıdı yapmaya hazırdırlar, çabucak sikici olurlar.

Kocasına müsavi olan kadın, onunla mütemadiyen her mevzuda eşitlik iddia eden, ukalâlık yapan, bildiği ve bilmediği mevzulara atılan kadın demek değildir. Bu imkânları niabetinde, çalışarak para kazanarak aile bütçesine yardım eden, evini ihmal etmeden, herhangi bir sosyal çalışmaya iştirak eden, evinin haricinde de faydalı olabilen kısacası evinden başka bir faaliyet sahasında da, kendisine gösterebilen, şuurlu ve akıllı bir kadındır..

— Ben süsüm için çalışıyorum, evime beş para harcıyamam diyen kadın da müsavatın mânasını kavrıyamamış kadındır. Çalışan kadının, evinin bütçesine birşeyler ilâve etmesi şarttır. Modern hayatın kadınlara verdiği nimetlerden istifade ederken, vazifeleri de benimsemek lâzımdır.

Yalnız evinde değil, dışarda da faaliyeti olan bir kadın kabiliyetlerini, zekâsını inkişaf ettirecek, bilgisini artıracak ruhunu ve görüşlerini tazeliyecek, şahsiyet sahibi olacaktır. Edebiyatla güzel sanatlarla meşgul olan, resim yapan, yabancı dil öğrenen, herhangi bir faaliyet gösteren kadın derhal alâka uyandırır ve bu alâka daima kocasının ruhunu okşar, onun iftihar vesilesi olur.

Etrafta alâka uyandıran bir kadın evine bağlılığını ve kocasına olan sevgisini ifade ettikçe, erkek hem evine bağlanır, hem son derece mesut olur.

Etraftan alâka toplamak ve kendi alâkasını evine vermek, evlilikte kadının takib edeceği en başlıca siyaset olmalıdır.

Gelecek hafta AKİS'te, aynı muharririn "Kocanızın hayatında başka bir kadın var mı?" başlıklı yazısını okuyacaksınız.

Çekirdek yutan genç kadın

Mahcubiyet, muhakkak ki, dünyanın en fena şeylerinden biridir. Çünkü buna müptelâ olanlar, ekseri bu yüzden, en büyük meziyetlerini gösteremez, hayatta yapabilecekleri şeylerin yarısını bile yapamazlar.

En güzel kadın bile, eğer mahcup ise, bir toplulukta parlıyamaz, halbuki kendinden emin, rahat hareketli bir kadın alâkanın merkezi olabilir. Mahcup bir erkek, iş hayatında muvaffak olamaz, en tabii haklarını bile bu yüzden kaybedebilir. Çünkü mahcubiyet öyle bir maskedir ki bilgiliyi bilgisiz, zekiyi budala, terbiyeliyi terbiyesiz gösterebilir. Kendisine inanmayan insana, kimse inanmaz.

Mahcup İnsanları, aslında çok mütevazı kimseler zannetmeyiniz. Bunlar ekseriya kendilerine fazla ehemmiyet veren, kendileri ile dolu olan

"Kırmızı Ada" nın muharriri
Dünyanın en mahcup kadını

fakat aynı zamanda kendi kendilerine kâfi derecede inanmayan, kompleks sahibi insanlardır.

Mahcubiyetten kurtulmanın en iyi çaresi, bir cemiyette kendinizden çok etrafınızla meşgul olmaktan ibarettir.. Bunun en basit trügü şudur: her toplantıda, kenarda köşede kalmış, birkaç insan bulunur. Mahcup insan bunlara sokulup onlara konuşmak imkânı verecek olursa, yavaş yavaş kendine olan emniyeti artacak ve kendi kendisini unutacaktır. "Eyvah elbisemin yakası arkaya kaçıyor veya saçlarım dağılıyor, rezil oluyorum diye düşünmek" beyhudedir, çünkü herkes kendi elbisesi, kendi saçları ile meşguldür ve sizinkileri, ancak üzerinde çok durduğunuz zaman farkederler..

Bir rivayete göre, dünyanın en mahcup kadını Fransada yaşamaktadır. Hem de bu kıyıda köşede unutulmuş bir insan değil, tanınmış bir romancıdır. Birisi ile konuşurken kızarır, kimsenin gözlerinin içine bakamaz. Kalabalıkta yürürken ayakları birbirine dolaşır, bir hariciyecinin oğlu ile evli olduğu halde katiyyen gece hayatı yaşıyamaz, çünkü topluluğa giremez. Fakat yalnız ba---a, odasına kapandığı zaman, eline kalem kâğıdı alır ve dünyanın en mahcup kadını, dünyanın en cüretkâr kahramanlarını yaratır. "Kırmızı ada" adlı eserinde romancı, üvey annesinin sevdiği adamı ayartan taşralı bir kızın cüretli karakterini fevkalâde bir şekilde canlandırmıştır. Fakat bu roman şerefine verilen bir toplantıya iştirak etmek mecburiyeti onu çok sıkmıştır. O kadar ki yerinden kalkıp, kalabalığın içinden geçerek, tabla aramak zorunda kalmamak için, içki ile verilen zeytinlerin çekirdeklerini bir bir yutmuştur.

Dedikodu

"Don Juan" ın izdivacı

Avrupanın en güzel erkeği, meşhur matador Luis Miguel en güzel kadınlardan biri ile, Lucia Bose ile evlendi.. Onlar ermiş muradına.. Fakat bu izdivaç yüzünden bir kadın intihar etti. Ve bir başka kadın Ava Gardner atlatıldığını kabul etmek zorunda kaldı.. Lucia Bose'un sözlü olduğu erkeğe gelince o, bu sürat asrının yıldırım aşkının önünde silinip gitti..

Henüz kilisede nikâh kıyılmıştı ki, Luis Miguel'in eski sevgililerinden Meksikalı artist Mlle Miroslova, odasına kapanarak, fazla miktarda yuttuğu uyku ilâçlarının tesiri ile ölüyordu. Bedbaht kız, ne kimseye bir şeyler söylemiş, ne de yazı bırakmıştı. Fakat ölüm yatağında, koynuna güzel matadorun resmini almıştı..

Hollywood bu izdivacın haberini alır almaz, yer yerinden oynamıştı, çünkü Aya Gardner ile Luis Miguel'in seviştiği herkesin malûmu idi, Ava atlatılmıştı.

Lucia Bose'a gelince sözlü olduğu erkeğe bağlı görünüyordu ve bir matador ile evlenmeyi aklından geçirmiyordu.. Fakat... İşte "kadın daima kuvvetlinindir".. Ve Avrupadaki matadorların büyük sükselerini izah etmek gayet kolaydır, çünkü bu münasebetle yazılan yazılara göre, kadınlar, daha mağara devirlerinde yaşarlarken bile, erkeklerinin vahşi hayvanlarla cenk edişini seyretmekten zevk duyarlardı..

Luis Miguel bütün matadorlar gibi cesurdur, gayet kuvvetlidir, fevkalâde güzel giyinir, çok güzeldir ve elde etmek istediği kadını daima savaş meydanına davet eder.. Bu savaş meydanında o her gün, vahşi hayvanlar karşısında, hayatını tehlikeye koymakta ve her gün iki milyon fransız frangı kazanmaktadır. Üste lik o entellektüeldir. Ve' iyi yetişmiştir.. Rivayete göre onunla tanışıp aşık olmayan kadın mevcut değildir. Ne yazık ki öldürücü aşklarakarşı medeniyet henüz hiçbir ilâç keşfetmemiş!

Aile

Sancısız doğurabilirsiniz

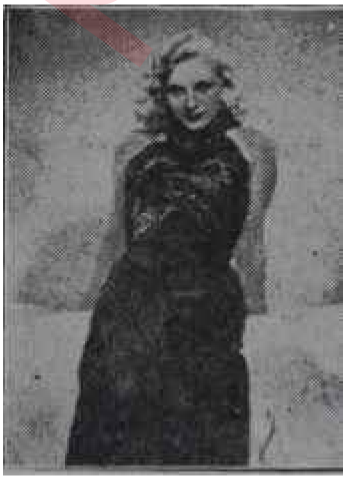
Hamileliğinin son günlerinde, öğle uykusuna yatan bir Fransız kadını saat 3 te ilk sancı ile uyanmıştı.. Derhal kocasını haberdar etti. Bavulunu hazırladı ve bir taksi çağırdı. Fakat karıkoca, saat 5 i çeyrek geçe hastahaneye vardıkları zaman, çocukları kollarındaydı ve onu kadının "rob dö şambr" ma sarmışlardı.

Bunun acayiplik neresinde diye soruyorsunuz değil mi? Hakikaten, vapurda, trende, uçakta doğan çocukların miktarı bir haylidir. Fakat bu hâdisedeki hususiyet, kadının hiç sancı duymamış oluşudur. Çünkü bu kadın 1950 senesinden beri, dünyada 27 memlekette tatbik edilen yeni bir metodla *"A.S.D."* metodu ile doğurmuştu.

Bu metod tamamiyle ruhi ve bedenî olup, doğuracak kadınlara 9 derste öğretilir. Yalnız telkinle veya "hypnose" le yapılan doğumlardan farkı şudur ki A.S.D. metodu ile doğuran bir kadın, doğurmak sanatını öğrenmiştir. Bunun için ilâçlar alması, bayılması değil, sancılarını idare etmesi, muayyen zamanlarda muayyen hareketler yapması, nefes alıp, nefes vermesi lâzımdır..

Madem ki sancı duymadan doğuran kadınlar yardır ve madem ki Afrikada, bazı kabilelerde, hiçbir kadın sancı duymamaktadır, şu halde bilindiği gibi, doğururken sancı duymak şart değildir. Asırlardan beri, yerleşmiş olan doğum korkuları ve heyecanları kadın doğururken onu yanlış hareketlere sevketmekte ve normal bir hadise olan doğumu güçleştirmektedir..

A.S.D. metodu ile doğurmağa karar veren bir kadın birinci dersi, çocuk 4,5 aylıkken alır.. Bu, umumi bir anatomi ye fiziyoloji dersidir.. Bun-

Müntekir - Luis Miguel ve karısı
Bu asırda!

dan sonraki dersler ise pratik safhaya ait derslerdir. Bir doktor 10, en fazla 15 kişilik bir hamile gurubuna ders verir ayrı ayrı her talebesi ile meşgul olur. Bu derslerde kadınlar doğumun her safihasını ve bu safhalarda yapacakları hareketleri öğrenir, çocuğun doğumunu adalelerini kontrol ederek, onları çalıştırarak mükemmelen idare edebileceklerine, hiç ıstırap çekmiyeceklerine kanaat getirirler. En mühimi sancılar esnasında güzel nefes almasını bilmektir. Bundan başka, doğumda (bulunan personelin riayet edecekleri dört ana prensip mevcuttur: tatlılık, sükûnet, yumuşak hareket, anlayış..

A.S.D. nin tatbik edildiği hasta hanelerde doğum sancısı, ağır ıstırap kelimelerini kullanmak resmen yasaktır.

İki çocuğunun büyük bir ıstırapla doğduğunu gören bir Fransız muharriri, 3 üncü çocuğunun doğumu için karısını A.S.D. metodunun tatbik edildiği bir hastahaneye götürmüştü ve karısının doğumunu plâğa aldırdı. O, plâk şirketlerinden birini, bu işe ikna edebilmek için bir hayli uğraşmıştı, halbuki bugün Fransada, doğuracak olan her kadın, ilk olarak bu plâktan bir tane almaktadır. Ve plakta sesi duyulan yeni doğmuş çocuk, - Nathalie - senenin en çok dinlenilen küçük ses sanatkârı olmuştur. İşte plâktan birkaç ses: derin ve sık bir nefes alıma yavaş yavaş kaybolur. Bu anda kuvvetli bir ses, doktorun sesi duyulur: Haydi devam edin, devam edin, nefes alın, nefes verin, tamam güzel, dinlenin.. Tekrar nefes alın, nefes verin. - bu sırada kadının harfi harfine doktorun emirlerine riayet ettiği duyulmaktadır - Doktorun sesi birden canlanır: "— "Dikkat, zamanı geliyor, şimdi parmaklığa tutunun, başınızı arkaya atın, nefes alın, nefes verin, kendinizi çekin". Bir müddet sonra heyecanlı fakat mesut, rahat bir kadın sesi duyulur: "Oh fevkalâde doktor cidden fevkalâde.. Hiç ıstırap duymadım."

Çocuğun doğduğu, onun yaygarasından anlaşılır ve 3 kg. 500 gr. ağırlığındaki Nathalie ilk şarkısını böylece plâğa vermiş olur..

Kraliçe Victoria anestezi ile doğum yaptığı zaman, bütün İngiltere ayaklanmış ve bunu dine aykırı addetmişti. Halbuki takside A. S. D. metodu ile doğuran kadını dünya alkışlamıştır. Çünkü bu metodla doğuran kadınlar, ilk andan itibaren çocuklarına dört elle sarılmakta, doğum siniri geçirmemektedir ve A.S.D. metodu ile doğan çocuklarda traumatizme, baygınlığa hemen hemen hiç tesadüf edilmemektedir..

Hamilelere konferans

Danseder gibi doğuracaklar

Bir erkek cevap veriyor

Dorothy Carnegie'nin yazılarına bir kocanın gönderdiği cevabı aşağıda bulacaksınız:

Sevmek yardım etmektir, başlığını taşıyan seri makalelerinizi okudum. Evlilikte mesut olmak için, kadınlara verdiğiniz nasihatler fevkalâde idi, fakat doğrusunu isterseniz bu güzel tavsiyeleri okudukça vicdan azabı duymaya başladım. Biz erkekler, acaba bu kadar kıymetli eşlere lâyık olmak için ne yapıyoruz diye düşündüm ve gene düşündüm ki, bizim de bir çok eksikliklerimiz var. Evlilik hayatında, ekseri erkek kadından daha yaşlıdır, hiç olmazsa hayatta daha çok tecrübe sahibidir. Yalnız bu bakımdan bile olsa, kadınları idare etmek biraz da bize düşmez mi?

Ben evliyim. Model bir erkek de değilim ama, ne de olsa kadınlara bu kadar da yüklenmek doğru değildir diye düşünüyorum. Madem ki biz erkekler daha kuvvetliyiz. Madem ki kadınların daha zayıf, daha hassas olduğunu kabul ediyoruz, evlilikteki geçimsizliklerin bütün mesuliyetini nasıl onlara yükliyebiliriz?.

Karınızın görüşüne itimat ediniz.

Dorothy Carnegie'ye göre, bir çok erkekler kadınların lâkaydisinden şikâyetçidir. Bu muhakkak ki doğrudur. Fakat acaba erkekler bu lâkaydiye hiç sebebiyet vermiyorlar mı? Akşamları, işlerinden dönünce asık bir suratla, gazetelerinin arkasına gizlenen kocaların miktarı zannedildiği kadar az değildir. Kadın, endişe ile,. kendi kendine sorar: acaba işinde mi canı sıkılmıştır, yoksa gizli bir şeyleri mi var?

Esrarengiz olmayın. Bu evliler arasındaki anlaşmamazlıkların sebeplerinden biri olabilir. Bütün gün, evinde oturup, işten bunalan karınızı düşünün. Ona dışardan taze bir hava, bir değişiklik, neş'e getirin.. Ve şayet canınız sıkılıyorsa, onun anlayışına, görüşüne itimat ediniz, konuşunuz. O sizi anlıyacaktır.

Karınıza hayranlığınızı ifade edin.

Mrs. Carnegie cidden çok haklı, karısının komplimanlarına lakayt olan hiçbir erkek tasavvur edilemez. Ancak şunu da unutmamalıyız ki komplimanlar, ifrat dereceye varmıyan samimi bir karanlık, daha ziyade kadınların bekledikleri şeylerdir. Nişanlı iken kendisine mütemadiyen güzelliğinden bahsettiğiniz halde bugün, belki onun yüzüne bile bakmıyor, yeni elbisesinin farkına bile varmıyorsunuz. O da, ekseri haksız yere - artık beni sevmiyor - diye düşünüyor. Cidden arada sırada başınızı kaldırıp karınıza bakmalısınız.

Biraz kıskanç olmalısınız.

Kendinizden de, karınızdan da ne kadar emin olursanız olunuz, arada sırada, ona bütün gün ne yaptığını sorabilirsiniz. Kıskançlık ne derece sıkıcı ise, tam bir itimat da o derece tehlikelidir.

Bir erkek Othello rolüne çıkmadan, karısını hafifçe kıskanmalıdır, bu bir alâka işaretidir ve kadınlar bunu beklerler.

Karınızı mükemmelleştirin.

Bir kadın aynı zamanda mükemmel ev hanımı, mükemmel bir sosyete kadını, entellektüel bir tip, şıklık ve zerafet modeli olamaz.. Onda gördüğünüz eksiklikleri sabırla ve sevgi ile ona öğretmeye çalışınız. Gururunu kırmamak için siz de ondan bazı

şeyler öğrenmeye çalışınız ve bir toplulukta, ondan utanacağınız yerde, daima ona bildiği mevzular üzerinde konuşma imkânı hazırlayınız.

İstidatları olabileceğini kabul ediniz.

Kadın yalnız ev işi için yaratılmış diyen ve karısının güzel sanatlara, siyasete, herhangi bir işe istidadı olabileceğini kabul etmiyen erkek aldanır. Karınızı tanıyınız ve ona yardım ediniz. Ekseri erkekler, karılarının fikri faaliyetlerini baltalamışlardır. Halbuki bu yolda, istidatlı olan kadınlar eve kapatıldıkça, bedbaht olur ve bedbaht ederler. "Marie Curie" Pierre Curie ile evlenmemiş olsaydı, ilim dünyasına getirdiği şeyleri getirebilecek miydi ? Rejisör veya sanatkâr olan kocalarının yardımı sayesinde sanat âleminde parlıyan kadınların sayısı bir haylidir..

Karınıza yardım ediniz.

Ev işlerinde, sokak işinde, evi tanzim hususunda ona daima elinizden geldiği kadar yardım etmelisiniz. Bu alâka onu mesut edecektir.

Dışarda çalışıyorsa, onun işini küçümsemeyin, şefleri ile anlaşmam azlığı olursa, erkek olarak, erkek psikolojisini daha iyi anlıyabileceğinizi hatırlıyarak, tavsiyelerinizle, onu teskine çalışın.

Egoizminizi yeniniz

Bir çok erkekler, işleri yüzünden, öğle yemeklerine eve gelemez, akşamları gecikir, sık sık nöbete kalırlar. Fakat işlerini bir an evvel, bitirip eve dönecekleri yerde sokaklarda gecikir, lâf olsun diye kahveye girer, bir arkadaşa takılır gezerler ve ekseriya evde uyuklıyarak radyo, veya merdivendeki ayak seslerini dinliyen karılarını unuturlar..

Sevmek nazik olmaktır

Yorgunsunuz, sinirlisiniz eve gelip dinlenmek istiyorsunuz ama, çocuk ağlıyor, bu karınıza çıkışmanız için bir sebep değildir.. Çocuklar ağlarlar. Yemeğe oturuyorsunuz pilâv biraz tuzsuz, et biraz fazla kızarmış olabilir, bu da karınıza bağırıp çağırmanız için bir sebep değildir. Ev işleri nankördür, Bazen bütün gayretlere rağmen, muvaffakiyetsizlikler olur.

Kadınların en çok sinirlendikleri şey de başka kadınlarla kıyaslanmaktır:,

— Doğrusu, Mehmedin karısı fevkalâde yemek yapıyor, demeyin.

Onu gezdiriniz.

Tatil günlerinizde, onun nefret ettiği futbol maçlarına, tenise veya ava gidebilirsiniz, fakat bu her tatil gününüzü işgal etmemeli.. Ve meselâ maçtan dönünce, onunla bir pastacıda buluşup, bir sinemaya bir ahbaba, onun sevdiği bir yere gitmelisiniz.. Hele pazarlarınızı pijama ile gazete okuyarak, uyuyarak geçiriyorsanız, karınız kendisini bedbaht hissedecektir.

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

Kanser'e karşı açılan savaşta tıp ilminin en son buluşu olan silâh, bir tabancadır. İngilterede inkişaf ettirilmiş ve şimdi Amerikan hastahanelerinde de kullanılmaya başlanılmıştır. Bu kanser tabancası tümörler içersine 2 milimetre boyunda altın kurşunlar sıkmaktadır. Tabancanın ucuna takılan bir iğne ile tümöre nüfuz edilmekte, bundan sonra da tetik çekilmektedir. Bu kurşunlar radyo aktif hale getirilen altından yapılmışlardır ve tümörün muhtelif yerlerine eşit şekilde şua verecek' şekilde tohum gibi ekilmektedir.

Kanser tabancası bilhassa derin tümörlerde faydalıdır. Tümör etrafındaki sıhhatli nesiçlere X şuamdan daha az zarar vermektedir. Kanser tabancasının kurşunları 10 gün içinde radyoaktif hassalarını kaybediyorlar ve dışarı çıkarılmalarına hiç lüzum kalmıyor. (A. P.)

Afrikada kültür hareketi
Kara tahta yerine kum

Dört buçuk metre kutrunda ve 16 buçuk ton ağırlığında bir pervane İngiltere şoselerinden birinde ortadan kaybolmuştur. Yekpare bronzdan olan bu pervane "Empresse of Britain" vapuru için imal edilmişti.

(Geçenlerde bir akşam Lordlar Kamarasında alınan haberlere atfen beyanatta bulunan Baron Mancrolft mevzuubahis pervanenin 6-a numaralı şosede karlar arasında kalmış olduğunu söylemiştir.

Baron Mancroft Dahiliye Vekâleti Müsteşarı bulunduğundan bu beyanatı üzerine bütün civardaki polis kuvvetleri bildirilen yerde araştırmalar yapmak üzere seferber edilmişlerdir. Fakat bütün araştırmalar boşa çıkmış ve pervaneden hiç bir ize tesadüf edilememiştir.

Londra Otomobilciler Birliği bu hususta az çok feci bir tahmin ileri sürmektedir. Bu tahmine göre pervaneyi nakleden kamyon rüzgârların getirdiği bir kar yığını altında gömülüp kalmış ve kamyonun şoförü de bu kar yığınının hücumu karşısında hiç bir imdat talebinde bulunamamış olmalıdır.

(New-York Times)

*

Amerika silâhlı kuvvetlerinin Patoloji Enstitüsü Direktörü Elbert De Coursey'e göre, atom enerjisinin en önemli barış devresi aletlerinden birini teşkil eden radyo izotoplardan faydalanmak suretiyle tıbbî araştırmalar üzerinde çalışan uzmanlar insan vücudu üzerinde bir çok yeni hakikatler keşfetmişlerdir.

Bu şekilde yapılan atom araştırması her gün kan damarlarına 22,5 kiloluk tuzun girip çıktığını göstermiştir. Gene aynı usulle yapılan incelemeler, kalsiumun kemiğe girip derhal çıktığım belirtmek suretiyle kemik muhtevasının mütemadi surette değiştiğine işaret etmiştir. Radyo izotopların elde edilmesinden önce imkânsız olan bu tip araştırma neticesinde fen adamları, bundan önceki düşüncelere göre aşağı yukarı sabit ve değişmez bir durum muhafaza eden canlı vücudun hakikatte çok farklı olduğunu keşfetmişlerdir.

(New-York Herald Tribune)

*

Beyaz Sarayın büyük salonlarından birinde senelerden beri dört büyük portre asılı dururdu. Bu portreler, Amerikanın dört Reisicumhuruna, Washington, Lincoln, Roosevelt, ve Truman'a aitti. Son defa, bir münasebetle Beyaz Saraya gelen gazeteciler, dört portrenin de yerlerinde olmadığını görmüşlerdir. Hadise büyük bir alâka uyandırmış ve kafile Beyaz Sarayı dolaşarak dört başkanı aramaya başlamıştır. Uzun aramalardan sonra, Lincoln'ün portresi sarayın methalindeki bir koridorda, Washington ise, yemek salonunda bulunmuştur. Tuhaf bir tesadüf eseri olarak ikisi de Demokrat Partiye mensup olan Roosevelt ve Truman'ın portrelerinin ise hiç bir yerde bulunamayışı büsbütün hayreti mucip olmuş ve dedikodulara yol açmıştır. Ancak Başkanın basın sekreteri, portrelerin kaldırılmasında hiçbir siyasi sebebin bulunmadığını, sadece tamir için ressamlara verildiğini bildirmiştir. (New York Times)

*

Yıldınmın iki kere aynı yere düşmiyeceği nazariyesinin yanlış olduğu anlaşılmıştır. Kap'taki bir Afrikalının kulübesine birkaç dakika içinde üç yıldırım isabet etmiştir.

Bu esnada ütü yapmakla meşgul bulunan adam, kulübenin tamamen yanmasına rağmen, hafif berelerle hâdiseyi atlatmıştır.

(New-York Herald Tribune)

T I B

Tedavi

Çocuk felci

Sarı saçlı, mavi gözlü, al yanaklı cici, minik, küçücük bir çocuk tasavvur ediniz. Bu çocuk daha doğmadan önce aile aylarca hazırlandı, kundaklar, zıbınlar, ara bezleri dikildi. Kusmuk bezleri işlendi. Çeyrek altınlar, nazarlıklar alındı. Ya ananın çektiği, çocuk eksik doğarsa, çocuk sakat olursa üzüntüleri. Sonra doğum telâşları, doktorlar, ebeler, hastahane koğuşları... ve doğum... O bilinmiyen âlemden birdenbire dünyaya geliş.. İlk soluk, ilk çığlık ve ilk ağlama.. Sonra çocuk büyüyor, gelişiyor, dişleri çıkmağa başladı. Eksik, geç çıktı endişeleri.. Ateşler, İsaller. Nihayet çocuğun emeklemesi, yürümesi, düşmesi, kalkması ve işte ilk kelimeler.. Ana, baba, mama dede.. Kırık dökük, yarım yamalak, peltek kelimeler..

Ve bir sabah vakti beşiğe eğilen ana çocuğun dalgınlığının farkına varıyor. Alnına elini sürüyor, bu alın sıcaktır. Dudaklar kuru, yanaklar al al, ateşi yüksek. Kadın büyük bir telâş ve ümitsizlik içinde çocuğunu beşikten alıyor, yürütmek istiyor. Fakat imkânsız. Çocuğun bir tarafı aksıyor. Belki de eli tutmuyor. Başı dik durmuyor. Bir tarafa düşüyor. Derhal aile hekimine haber veriliyor. Dikkatli bir muayeneden sonra hekim kollarını kavuşturuyor, başını eğiyor, ağzından acz ve yeis içinde şu sözler dökülüyor: Polyomiyelitin sabah felci şekli...

Ter yüzünde kimbilir ne kadar aile bu amansız hastalığın darbesini yemiştir. Amerika'da senelerce ailelerin başlıca düşüncesi bu hastalık olmuştur. Bu hastalığa bir çare bulmak için harcanan emeğin ve paranın haddi hesabı yoktur.

Hastalığın klinik görünüşü ve gidişi

Çocuk felci terimi pekdoğru değildir. Çünkü bu hastalık büyüklerde de görülmektedir. Avrupadaki adi (Heine-Medine hastalığı) dır. Bir Alman doktoru olan Haine 1840 da bu hastalığı keşfetmiş. O. Medine de epidemiyolojisini tetkik etmiştir. Hastalığın başka bir adı da poliomyelite veya kısaca polio'dır.

Hastalık ateş yükselmesi, nezle, kırıklık, baş ağrısı, ter, yüzkızarması, iştahasızlık, kusmalar, mide, barsak bozuklukları, sayıklamalar, çırpınmalar, bel ve bacak ağrıları gibi genel belirtilerle başlar. Bu devreye preparalitik dönem denilmektedir. Sonra paralizi dönemi gelir. Bu sırada felçler başlar. Felçler mütenazır değildir. Bir taraflıdır. En çok bacaklarda olur. İki taraflı olduğu zaman bir bacak veya bir bacağın bir adale gurubu daha çok hastadır. Felç bir taraflı olursa Monopleji; iki taraflı olursa Parapleji; hem kollarda

Dr. Jonas Salk'ın hizmeti

Dr. Esat EĞİLMEZ

Salgın çocuk felcine karşı girişilmiş olan savaş 12. Nisan. 1955 de bütün dünyayı heyecanla sarsan büyük bir başarı ile sona erdi. Senelerden beri harcanan bunca emekler artık zafere ulaşıyordu. Polio'dan insanları, koruyabilmek için daha önceleri de çareler düşünülmüş fakat hiçbiri tesirli olmamıştı. Bu hastalığı yenmek için birçok teşekküller kurulmuş, Amerika'da halk, varını yoğunu bu teşekküllere vermekten ve araştırıcıları teşvik etmekten bir an geri kalmamıştı. Kurulan araştırma enstitülerinin başında en değerli elemanlar vardı. Bunlar ayrı guruplar halinde başka başka yollardan, hastalığı yüzde yüz yenecek bir aşı bulmağa çalışıyorlardı. Bu araştırma önderlerinin arasında Gey ve arkadaşları gurubunu, Salk ve arkadaşlarım, Enders ve kollaboratörlerini sayabiliriz. Müessir bir virüs aşısı hazırlanması için çalışan bu bilginlere hâkim olan fikirler de birbirine zıt gibi görünen iki esaslı noktada toplanabilir: Öldürülmüş virusla aşı hazırlamak, yahut da hastalık yapmak kaabiliyeti giderilmiş buna karşılık antijen hassası yani vücudda muafiyet uyandırma yeteneği mevcut olan canlı virusla aşı yapmak..

Salk hazırladığı aşıda birinci metodu kullanmaktadır. Bu aşı içindeki viruslar formol ilâve etmek suretiyle öldürülmüştür. Aşının imâli için polio hastalığını yapan üç tip virüs bir arada kullanılmaktadır. Aşı maymunların böbrek epitel hücrelerini de ihtiva eden vasatlarda hazırlanmaktadır. Birleşik Devletler; 12 Nisan 1955 te Michigan Üniversitesi mensuplarından Dr. Thomas Francis Jr. ağzından bu aşının önemini, elde edilmesi için yapılan büyük çaptaki deneyleri anlatan bir raporla muvaffakiyetin derecesini bütün dünyaya ilân etmişlerdir. Netice bu hastalığın ıztırabını ve sakatlığını bütün ömrünce çekmiş olan ve hayatı boyunca polio'nun yenilmesi için emek ve para harcıyan müteveffa Cumhurbaşkanı Franclin D. Roosevelt'in ölümünün onuncu yılında bütün dünyaya televizyonla bildirilmiştir. Bu özel televizyon programı 62.000 Amerikalı ve 2.000 Kanadalı doktor tarafından takip edilmiştir. Michigan Üniversitesindeki televizyon stüdyosundan yayınlanan programı Amerikanın ve Kanadanın bir çok şehirlerindeki sinemalar da nakletmişlerdir. Televizyonda, aşının yapılışındaki zorluklar ve bu iş için kullanılan insan ve hayvan materyali gösterilmiştir. Amerika millî sağlık enstitüsü; raporun okunmasını takip eden 48 saat içerisinde aşının lisansının alınacağını, bandan sonra büyük bir program hazırlanarak 36 milyon çocuğa yetecek kadar ası imâl olunacağını söylemektedir. Dr. Francis; başkanı bulunduğu komisyonun resmî raporunu 400 doktorun hazır bulunduğu bir toplantıda okumuştur. Michigan üniversitesinin muazzam konferans salonunda o gün bu 400 doktordan başka bir çok ilim adamları, basın mensupları, sinema ve televizyon operatörleri de hazır bulunmaktaydı. Aşıyı bulan Dr. Salk da salondaydı. Yanında eşi ve üç çocuğu vardı. Aşının ilk tatbik edildiği çocuklar da bunlardı. 11 yaşındaki Peter, 8 yaşındaki Darrell ve 5 yaşındaki Jonathan babalarının zaferini alkışlamağa hazırlanıyorlardı. Dr. Thomas Francis, Salk aşısının çok müessir olduğunu söylediği zaman salon alkıştan yıkılıyordu. Francis'in okuduğu rapor 116 sahife tutuyordu. Bu kısa yazımızda, raporun içindekilerin hepsinden söz açmamıza imkan yoktur. Halen 40 yaşında olan Dr. Nonas Salk, bu aşıyı hazırlamak için Pittsburg üniversitesinde 50 çalışma arkadaşı ile birlikte yedi yıl uğraşmıştır. Salk, New York'ta doğmuştur. Tahsilini de burada yapmıştır. Aslen Polonyalıdır. Bir terzinin oğludur. Hocası, herkesle beraber bu büyük başarıyı alkışlayan, Dr. Thomas Francis'dir İlk çalışmalarına Michigan üniversitesinde başlayan Salk, 1947 yılında Pittsburgh üniversitesinde kurulan (Virüs research) laboratuvarına geçmiştir. Bu gün hazırladığı aşının değeri üzerinde bütün dünya müttefiktir ve bu muvaffakiyeti her tarafta alkışlanmaktadır. Birleşmiş Milletler dünya sağlık teşkilâtı da aşı ile ilgilenmiş ve Salk'ı başarısından ötürü tebrik etmiştir. Başkan Eisenhower; iyi bir niyet jesti olarak Salk aşısı üzerindeki en yeni bilgileri Rusya ve peykleri de dahil olmak üzere bütün dünya milletlerine bildirmeğe karar vermiştir. Dışişleri Bakanlığı, Başkanın emirlerine uyarak gereken bilgileri dünyaya yayacaktır. Ancak aşının başka memleketlere ihraç edilmesi şimdilik imkânsızdır. Bu aşı önümüzdeki aylarda 20 yaşından aşağı 60.000.000 Amerikalıya tatbik edilecetkir. Şimdiden 1 cc. lik 54.000.000 ampul hazırdır. Bu miktar aşı üç seansta tatbik edildiğine

hem de bacaklarda olursa quadriplegie denilmektedir. Beslenme bozukluklarından ötürü bacaklarda veya kullarda şekil bozuklukları görülür. Sağlam kısımlar büyüdükçe bu hasta uzuvlar aynı nisbette gelişemediğinden çocuğun maluliyeti de gittikçe artar. Felçlerin hiç eser bırakmadan geçtiği de vakidir. Hastalığın bıraktığı malûliyetler arasında bel kemiği çarpıklıklarını, el ve ayak şekil bozukluklarını sayabiliriz.

Hastalığın sebebi

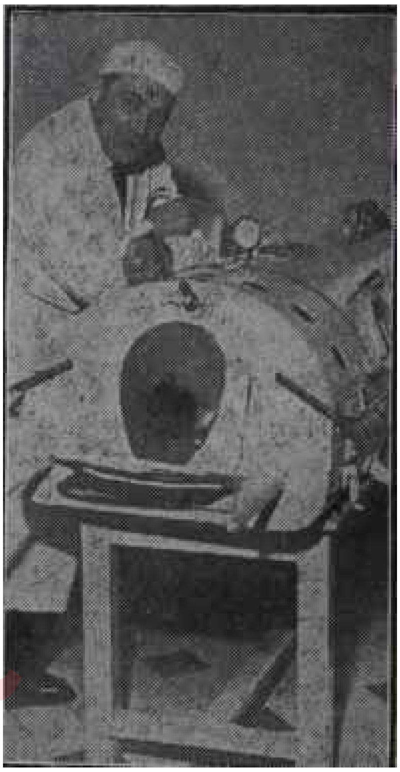
1909 da Landsteiner ve Popper; maymun beynine, çocuk felcine yakalanmışların murdar iliklerinden hazırladıkları bir emülsiyonu şırınga etmek suretiyle hayvanlara polio'ya aşılamağa muvaffak oldular. Bu maymunların murdar iliklerinden hazırlanan emülsiyonlar da başka maymunlara şırınga edilince aynı hastalığı yapıyordu. Bu emülsiyon materyali filtrelerden geçirildiği zaman Öbür bakteriler yarılıyor, fakat süzüntünün polio yapma yeteneği değişmiyordu. O halde poliomyelit yapan ajanın filtrabl bir virüs olması icab ederdi. Filtrasyon tekniği gittikçe gelişti. Virüs ihtiva eden materyal daha konsantre bir şekilde hazırlandı. Su gibi berrak bir hale getirildi. Bunun 0.0003 c.c. gibi çok küçük dozları maymunlarda intanı uyandırabiliyordu.

Sütte ve karanlık bir yerde saklanan arık suda virüs uzun müddet canlı kalır. Eter ve gliserin virusa zarar vermez. Bu çok önemlidir. Hem virüsün muhafazası için bu maddeleri kullanmak mümkündür, hem de başka materyalden virüsün ayrılmasında bundan faydalanılır. Virüsün 45-50 c. arasında 30 dakikada öldüğü kabul edilmektedir. Ültraviyole ile bazı oksidan ajanlarla, chlorine'inin yüksek kesafetinde virüsün kudreti azalır ve tahrife olur.

1939 yılma kadar maymunlardan başka hayvanlara, hiç bir aşılama metodiyle intanı geçirmek kabil olamamıştı. 1939 da Armstrong fareleri de intana uğratmaya muvaffak oldu. Bu farelerin murdar iliklerinden yapılan preparatiar da başka farelerde ve maymunlarda poliomiyelit meydana getiriyordu. Bu deneylerin önemi büyüktü. Çünkü hiç bir millet maymunlar gibi kıymetli deneme hayvanları üzerinde araştırmalar yapacak durumda değildi. Küçük lâboratuvar hayvanlarının bu deneylerde kullanılması bundan sonraki araştırmaların çok verimli olmasını sağlamıştır.

Maymunlarda yapılan deneylerin gösterdiğine göre virüs başlıca murdar ilikte, soğancıkta, beyin kabuğunda bulunmaktadır. Kanda ve bel kemiği suyunda ancak pek nadir vakalarda rastlanır. İç organlarda hiç yoktur. Buna karşılık intan yerine yakın bulunan lenfa bezlerinde, burun ve boğaz mükozalarında, buralardaki ifrazlarda ve bademciklerde virüs vardır. Virüs hastaların dışkısında da bulunur. Hastalığın devamı süresince ve nekahate erişenlerde burada bol virüs vardır. Bu dışkı besinlere ve sulara karışarak başka insanların hastalığa aşılanmasına sebep olur. Süt, su, sebzeler, meyvalar bu sebepten hastalığın bulaşmasında ve yayılmasında rol alırlar. Virusu havi bulunan insan dışkısına konan sinekler ve lâğımlarda dolaşan farelerde hastalığın sirayetinde aracılık ederler. İnsandan insana virüsün geçişi bir de öksürük ve aksırıkla etrafa saçılan burun-boğaz ifraziyle yani damlacık intanı şeklinde olur. Şu halde virüsün insanlara iki yoldan girdiği anlaşılmaktadır: Solunum sistemi, sindirim kanalı.. Hangi yoldan girerse girsin virüs sonunda sinir sistemine ulaşır.

Polio virüsünün başlıca üç tipi vardır: 1) Lansing tipi, 2) Brunhild tipi, 3) Leon tipi. Bunlara kısaca I, II, III, tipleri de denir. Her tipe karşı vücutta teşekkül eden antikorlar ve bağışlık ayrıayrıdır. O halde bir tiple hastalanan bir kimsenin sonradan başka bir tiple de intana uğraması mümkündür. Ancak ikinci ve üçüncü bulaşmalarda hastalığın gidişi ağır olmaz.

Prof. Leon Binet
Çelik ciğeri keşfetti

Polio virusu yumurta ambriyonunda üretilememiştir. Virüsün rezervuarı insandır. Ara hayvanı yoktur. Hastalığı hafif geçirenler, vücudunda virüs bulunduğu halde hastalığa yakalanmıyanlar (tıb dilile sağlam portörler), nekahatte bulunanlar hastalığın yayılmasında rol oynarlar.

Virüs sihir sisteminde omur iliğin ön boynuzlarına yerleşir ve oradaki hücreleri harab eder. Bu hücrelerin idare ettiği sahalarda felç yapar ve trofik bozukluklara sebep olur.

Polio ağır bir hastalıktır.

Poliomiyelitten zararsızca kurtulanlar varsa da ekseriya zavallı. hastalardan bir kısmı ölür, bir kısmı da sakat kalır. Newyork'ta 1916 da 4215 vakada % 21.4 ölüm kaydedilmiştir. 1930 da 660 hastadan % 16.8 i vefat etmiştir. 1931 de 2000 vakadan yalnız % 8 i ölmüştür. 1940 da Amerikada ölüm nisbeti % 9 kadardı. Nisbetin bu düşüşü hastalığın şidde-

göre ancak 19.000.000 çocuğun aşılanmasına yetebilecektir. Daha fazla insanı aşılayabilmek için Salk bu yıl aşılanacak çocuklara 2-4 hafta ara ile İki enjeksiyon yapılmasını tavsiye etmektedir. Altı ay sonra bir Rappel enjeksiyon yapılabilir. O zamana kadar da eldeki aşı miktarı esasen artmış olur. Amerika Birleşik Devletleri çocuk felcinin en yaygın bulunduğu yerlerdir. Amerika önce kendi ihtiyacını karşılamak zorundadır. Aşının dünyaya ihraç edilebilmesi ancak 1957 yılında kabil olabilecektir.

Görülüyor ki Salk'ın insanlığa yaptığı hizmet çok büyüktür. Şüphesiz bu aşının da münakaşa edilecek tarafları vardır. Dünya sağlık teşkilâtı sözcülerinden Payne'ın fikirleriyle yazımızı bitirelim: "Çocuk felci henüz mağlûp edilmiş sayılamaz. Bu aşının tesirinin ne kadar sürdüğünü bilmiyoruz. Çok küçük yaşlardakilere, emzikteki çocuklara yapacağı tesir de belli değildir. Bir de bu aşı başka memleketlerde de Amerikadaki kadar faydalı olacak mıdır, sualine henüz cevap verilemez. En müessir tatbik şekli de daha tayin edilmiş değildir."

Bazı günlük gazetelerde aşının yurdumuza sokulup sokulmaması meselesi üzerinde yapılan anketlere ve münakaşalara gelince biz bunları yersiz bulmaktayız. Çünkü istesek de bu aşının 1957 yılından önce yurdumuza sokulamıyacağını resmi Amerikan ağızlarından öğrenmiş bulunuyoruz.

tinin azalmasından değil non paralitik vakaların da teşhis edilerek hastalık toplamına eklenmesindendir.

"Bel kemiğinden alınan suda sellül adedi ne kadar fazla ise hastalık da o kadar tehlikelidir" diyenler varsa da hu doğru değildir. Hattâ hastalığın en ağır şekilleri olan bülber paralizi ve ansefalit tiplerinde bel kemiği sıvısında 1000-2000 hücre sayıldığı halde hastalık paraliziye ulaşmadan geçebilir.

Hastalık bütün dünyada vardır

Bu hastalık son yüzyıllardan beri salgınlar yapmaktadır, Amerika'da, İtalyada, Norveçte, Viyanada, Romanyada, Almanyada salgınlar yazılmıştır. Yunanistanda, Çinde, Japonyada ve İngilterede de tek tük vakalar - görülmektedir. Yurdumuzda polio Birleşik Amerikadaki kadar korkunç bir problem değildir. Hastahanelerimize ve hususî hekim muayenehanelerine pek mahdut sayıda vakalar gelmektedir. Salgın yaptığı hiç görülmemiştir.

Hastalığın Amerikada büyük salgınlar yaptığı ve başka memleketlerde ve bu arada yurdumuzda da bulunduğu halde neden sporadik (tek tük) vakalar halinde kaldığı konusu henüz tetkik edilmektedir. Bu hususta ileri sürülen bir çok fikirler vardır. Hastalığın küçük yaşlarda hafif ve teşhis edilemeden geçirilmesi ve bu suretle bağışlık teşekkül etmesi, iklimin tesiri, yurdumuzdaki virüs tipinin farkı bu arada sayılabilir.

Amerika'da 1920 - 1930 yılları arasında her sene ortalama 5000 vaka görülmüştür. Bundan sonra hasta adedi çoğalmış; senede 10.000 e yükselmiştir. Son bir kaç yıl içinde de bu nisbet senede 20.000 i bulmuştur. Başka hastalıklarla karşılaştırılacak olursa bu adedin de pek yüksek sayılamıyacağı meydandadır. Yalnız hastalığın devamlı malûliyet bıraktığını ve her sene bir çek zavallıyı yatalak bir hale getirdiğini unutmamak lâzımdır. Halk arasında uyandırdığı dehşet ve korku da zaten o zamana kadar canlı, dinamik ve faal olan bir kimsenin birdenbire başkasının yardımına boyun eğer bir duruma düşmesinden ileri gelmektedir.

Bu hastalığın ortaya çıkmasında iklimin tesiri büyüktür. Salgınlar daha çok sıcak ve mutedil bölgelerde görülmektedir. Hastalık Amerika'nın kuzey yarısında, Avustralya'da büyük salgınlar yapmıştır. Son yıllarda Güney Amerika'da da yaygın bir haldedir. Hastalık daha çok yaz aylarında ortaya çıkmaktadır. Kuluçka süresi mevsime tabi olmak üzere 5-35 gün arasında değişmektedir. Bazı yazarların fikrine göre de kuluçka süresinin mevsimle ilgisi yoktur. Hastalığa en çok 2-4 yaşlar arasındaki çocuklar yakalanmaktadır. Bir yayından önce ve 25 yaşından yukarı hastalığa tutulma imkânı azalmaktadır. Erkek ve kız çocuklar arasındaki salgınlar aynı nisbettedir. İlk zamanlarda hastalığın şehirlerde, daha çok çocuklar arasında; köylerde ise büyükler arasında salgın yaptığı sanılmakta idi. Buna da köy halkının virüsle temas etmemesi ve ancak büyük yaşlarda hastalıkla karşılaşması sebep olarak gösteriliyordu. Bugün ise hastalığın her yaşta şehir veya köyde küçükler ve büyükler arasında aynı nisbetlerde bulunabileceği düşünülmektedir.

Tedavi

Analjezik "ağrı dindirici" ler, sülfamidler, antibiyotikler, penisilin, streptomisin, bunların karma preparatları (kambiyotik, dikristisin), teramisin, oreomisin, kloromisetin, polisiklin ve benzerleri, antitermikler, kalb kuvvetlendiriciler, vitaminler kullanılır. ACTH ve kortizon'dan da faydalar sağlandığını söyleyenler vardır. Son zamanlarda gamma globulin denilen ilâç büyük itibar görmüştür. Salgın sırasında çocukları korumak için kullanılmaktadır. Hastalığı geçirmiş olanlardan alman serum da - nukeha seromu - tedavi amaciyle kullanılmıştır. Fakat bütün bu gayretler esaslı bir sonuç vermiş değildir. Hastalığın bugün de spesifik bir ilâcı yoktur.

Paralizi devrinde fizik tedavi vasıtaları, sekellere karşı ortopedi usulleri kullanılır.

Poliomiyelitin bülber şekillerinde solunum merkezinde paralizi varsa hastayı ancak çelik ciğerde yaşatmak kabildir. Felce uğrayan bu hayatî merkezler yeniden faaliyete geçinceye kadar hasta bu cihazlarda kalır. — Dr. E. E.

K İ T A P L A R

DERGİ

(Çıkaran: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği Tarih ve Kültürünü Tetkik Enstitüsü. I. sayı, Ocak - Mart 1955 Münih 1955,160 sayfa.)

Çıkaran müessese adının verdiği ilk menfi intibaa rağmen dergi, "Sovyetler Birliğinin gerçek, umumi vaziyeti, Sovyet boyunduruğu altında bulunan memleket ve milletlerin hayatı ve bilhassa Sovyet esiri doğu milletlerinin meseleleri hakkında "objektif ilmi araştırmalar" yapmak ve okuyucularına bildirmek gayesiyle yayın hayatına atılmış bulunuyor. Merkezi Münihte bulunan ve 1952 yılından beri İngilizce ve Türkçe yayınlar yapan Enstitünün, bu dergi ilk Türkçe organıdır. Bolşevizmden Kurtarma Amerikan Komitesinin yardımlarını gören Enstitü, Bolşevik esaretindeki milletlere mensup ilim adamlarından müteşekkildir. Derginin bu sayısında yazıları bulunanlar: Prof. Dr. Zeki Velidi Togan, Prof. N. Poppe, A. Uluktuk, Mirza Bala, Dr. Edige Kırımal, Prof. V. Dubrovskiy, A. Akku, T. Devletçin, N. Galay, Murat Taçmurat. S. Kabış, Y. Kaval, Bu derginin kendilerine parasız olarak gönderilmesini arzu edenler için müracaat adresi: Forschungsinstitut, Augustenstrasse 46, München 37 (Deutsehland).

İSLÂM HUKUKUNDA FERAİZ VE İNTİKAL

(Müellifi : Temyiz Mahkemesi 2 Hukuk Dairesi Reisliğinden emekli Ali Himmet Berki. Ankara 1954 Güzel İstanbul Matbaan. 176 sayfa, fiyatı 250 kuruş.)

Mukadder olan ölüm'ü irs ve miras meseleleri takip eder. Ekseriyetle mirasla ilgili şahıslar çok, ihtilâflar da o nisbette değişik ve fazladır. Medeni Kanun mülkiyet ve miras esasım kabul etmiştir. Eski hükümlerde bir de intikal müessesesi vardı. Medenî Kanunun Suret-i Meriyet ve Şekl-i Tatbiki Hakkındaki kanunun 1 ve 16. maddeleri ise eski hükümlerin yürürlüğü zamanında Vaki olan hadiseleri eski hükümlere tâbi kılmaktadır. Bunlar arasında 60-70 yıl evveline ait olanlar vardır. Eskiden taksim ve tasfiye edilmemiş olan bu meselelerin kolaylıkla halledilebilmesi için bu kitap rehber olacaktır. İlmî ve nazari kısımlara fazla temas edilmemiş olması da eserden istifadeyi ve tatbikatı kolaylaştıracaktır. Eserin üç bölümünün başlıkları: 1) Ferâiz, 2) İntikal, 3) Medeni Kanuna göre miras... Tatbikata da başka bir bölüm ayrılmıştır. Diyanet İşleri Reisliği yayınlarından olan eser, bütün ilgililere ve kendilerine Hukuk Fakültelerimizde bu bahis okutulmamış olan hakimlere ve avukatlara faydalıdır.

ALKOL SUÇ İŞLEMEĞE TESİR EDER Mİ?

(Yeşilay Gençlik Şubesi Yayınlarından. Önsöz: Güneri Mutlu. İstanbul 1955 Bilgi Basım ve Yayınevi. 24 sayfa, fiyatı 100 kuruş.)

Yeşilaycılık ismi ile tanılan antialkolizm problemini çeşitli cephelerden değerlendirmek, yeşilay üyelerine ve bu dâvayı benimsiyenlere lüzumlu bilgiler vermek gayesiyle yapılan yeşilay yayınlarının yeni bîr kitabıdır. 15 Ocak 1954 tarihinde Eminönü Öğrenci Lokalinde yapılmış olan münakaşalı bir toplantının diktafonla tesbit edilmiş olan zabıtları eserin esasını teşkil etmektedir. Kitabın içinde: Yeşilay Fahri Başkanı Ord. Prof. Dr. F. K. Gökay'ın bir mesajı, Cevat Geray'ın birkaç sözü, Dr. Sahir Erman'ın Ceza Hukukunda sarhoşluk. Dr. Nurullah Kunter'in Sarhoşluğun cezai mesuliyete tesiri, Doç. Dr. Kâzım Dağyolu'nun alkol ve akıl sağlığı, Safa Ş. Erkun'un alkolizm başlıklı konuşmaları ve tartışmaların özeti vardır. Dr. Şinasi Güçhan: Son Söz...

1955 KARİKATÜR ALBÜMÜ

(Hazırlıyan ve çıkaran: Necmi Rıza. İstanbul 1955, Ercan Matbaası. 48 sayfa, Fiyatı 300 kuruş.)

Resim karakterinde portre-karikatürlerden müteşekkil olan albümde birkaç vekil, belediye başkanı, genel meclis üyesi, umum müdür, şirket mensubu ve gazino sahibi vardır. İstanbul Belediyesinin tarihçesi, çalışmaları, Çiçek bayramı, turizm, ve Ankara Vali ve Belediye Reisine dair sayfalar işgal eden makaleler ve üç tarafı reklâma ayrılmış olan dış kapak hariç olmak üzere 17 tam ve 4 yarım sayfası da ilân ve reklâma ayrılmıştır. İsim yapmış bir sanatkârın, bu albümü "1955 Karikatür Albümü" diye iddialı bir ad altında çıkmış olmasaydı, hoş görürdük. Ve yıllarca çizgi ve nüktelerinden müstefit olmuş okuyucuları da icap eden anlayışı gösterirlerdi. Esere "Reklâm Albümü" de diyebiliriz. Hattâ, bu reklâm ve ilânların çoğu ticaretle ilgili bulundukları için "Ticaret Albümü" demek de mümkündür. Sanatkâr bundan ne kazandı bilemeyiz; fakat, sempatisinden herhalde çok şey kaybedecektir.

*

AVUKATLIK VE VEKÂLET

(Yazan ve derleyen: Adana Sulh Hâkimi Fahrettin Tanju. Adana 1955, Demokrat Matbaa. 736 + XXXVI sayfa, fiyatı 15 lira.)

Tarihçe, kanun, nizamname, talimatname metinleriyle, avukatın resmi daire, müekkil ve karşı tarafla olan münasebetleri - dâva mevzuuna göre - sıraya konulmuş şekilde Temyiz Mahkemesi, Şurayı Devlet, Disiplin Kurulu kararları ve Adliye Vekâleti tamimlerini, bazı meslek mensuplarının makalelerini içine almaktadır. Bu konu üzerine yazılmış olan kitaplarda etraflıca ele alınmamış olan "avukatın vekâlet sıfatı, temsil hududu, muhtelif hadise ve dâvalarda vekâlet ücreti ve münasebetleri" ne de fazlaca yer ayrılmıştır. Kanun, tüzük ve yönetmelik metinlerini tam olarak içine almaktadır. Kitap, bu haliyle, Avukatlık ve vekâleti, Osmanlı devrinden bugüne kadar tarihi tekâmülü içinde vermekle, ilgililerin her zaman için (tatbikat bakımından da) bakmak ihtiyacını duyacakları bir müracaat kitabı olmuştur. 36 sayfa tutan alfabetik indeks aranan konuların bulunmasında kolaylık sağlamaktadır. Kitabın fihristi yoktur.

*

TÜRKİYE CUMHURİYETİ EMEKLİ SANDIĞI KANUNU

(Derleyen: Emekli Sandığı Başmüşaviri Sait Kandan. Ankara 1955 Gürsoy Basımevi. XVII + 578 sayfa)

1 Ocak 1950 tarihinde yürürlüğe giren 5434 saydı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 4 yılı aşan uygulama döneminde, muhtelif hükümlerini tadil eden ortadan kaldıran veya bu kanuna yeni hükümler ilâve eden 22 kanun çıkmıştır. Bu suretle 35 i devamlı ve 9 u geçici olmak üzere 44 maddesi tadil görmüş, 5 maddesi kaldırılmıştır. Ayrıca 8 i geçici olmak üzere 13 madde eklenmiştir. Bu kitap, hükümlerinin mühim bir kısmı tadil ve ilâveler görmüş bulunan Emekli Sandığı Kanununun - tadilâta uğrıyan veya tadilâta uğrıyan maddelerin de tahşiyesiyle - bir araya getirilmiş son muaddel şeklini ihtiva etmektedir. Ayrıca kanunun muhtelif maddelerini tadil veya o maddelere hükümler ilâve eden kanunların tam metinleri - tarih ve numara sırasiyle - verilmektedir. Kanunlarla ilgili T. B.M.M. kararları, nizamnameler ve Devlet Şûrası Tevhidi İçtihat ve İstişarî kararları da kitaba alınmıştır. Eserin 5 bölümü ayrı renkte kâğıtlara basılmıştır. T. C. E. Sandığı yayınlarındandır.

*

TÜMTÜM KUZU

(Derleyen: Remzi Özyürek. İstanbul 1955 Remzi Özyürek Yayınevi. 32 sayfa, fiyatı 25 kuruş.)

Tatil aylarında ilk okulun birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin zevkle okuyabileceği bir masal kitabıdır. İçinde 7 masal vardır. İlk masal, kitaba ad olan Tümtüm Kuzu'dur. Diğerlerinin adları şunlardır: Adını Unutan Pamuk, Cin ile Hoşhoş, Kara Tavuğun Arkadaşı, İki Minik Fare, Akıllı Cingöz, Geveze Karga, Özyürek yayınlarının 32 nci kitabıdır. Sipariş adresi: P.K. 773 İstanbul.

M U S İ K İ

Sanatkârlar

Suna Kan konserleri

Şükür yetiştirene, yüzümüz kızarmadan - hattâ iftiharla - dünya huzuruna çıkarabileceğimiz birkaç piyanistimiz, nefesli saz sanatkarımız, şarkıcımız, bestekârımız vardır. Fakat sazını doğru dürüst çalabilen kemancımız - Amerika'da bulunan ve durumunu kesin olarak bilmediğimiz Ayla Erduran bir tarafa - ancak bir tanedir: Suna Kan. O da yetişme safhasını henüz tamamlamaktadır.

Son iki üç yıl öncesine kadar Suna kan - İdil Biret gibi - istikbalinin ne olacağı merakla beklenen bir "harika çocuk" tu. Bugün, hele geçen hafta Ankara ve İstanbul'da verdiği konserlerden sonra, kimse artık onun "harika" lığım akla getirmiyor. Çünkü şimdi karşımızda, mütekâmil bir musikişinas, büyük bir kemancı olmaya doğru giden bir sanatkâr vardır.

Korkusuz ve rahat

Suna Türkiye'deki son konserlerini iki yıl kadar ünce vermişti. Bu yıl, Ankara Filârmoni ve Milli Kütüphaneye Yardım Dernekleri onu, Fransa'daki öğretmenile beraber Türkiyeye davet etti. Genç sanatkâr üç yıl önce Paris Konservatuvarını bitirmişti ve M. Gabriel Bouillon'un nezdinde ihtisas yapıyordu.

Geçen defa viyolonist, konserini - müsaade ediniz son bir defa kullanalım bu tabiri - diğer bir "harika çocuk" la piyanist İdil Biret'le konserini paylaşmıştı. Bu defa ise orkestra bir uvertür bile çalmadı. Konser Suna ile başladı; Suna ile bitti. Ağır bir programdı: önce, Mozart'ın "Türk Konsertosu" namiyle tanınan La Majör beşinci konsertosu; sonra Saint-Seans'ın "Introduction ve Rondo Capriccioso", bunu takiben - Gabriel Bouillon tarafından keman ve orkestra için tanzim edilmiş - Schradieck ve Kreutzer etüdleri, nihayet - bir dev eser - Brahms'ın Keman Konsertosu..

"Hocamla beraber Fransa'dan buraya kadar gelip de sadece bir tek konserto çalmak olmazdı" diyor sanatkâr.. Fakat yüklü eserlerle dolu bir programı baştan sona almanın çetin ve yorucu bir iş olduğunu da kabul ediyor.

Suna'nın çalışında dinleyicilerin dikkatini çeken bir taraf, sahnede çok rahat ve heyecansız görünüşüydü. Bu bir gösteriş miydi? Aslında akla karayı seçiyor, içinde fırtınalar mı kopuyordu?

"Hayır. Gerçekten çok. rahatım. Sahne korkusu diye bir şeyi ancak biraz müsabaka imtihanlarında duyuyorum,"

Suna Kan şimdiye kadar birkaç müsabakaya girmiştir. En parlak başarısı, geçen yıl Cenevre Konkurunda Birinci Madalya'yı almasıdır. Suna bu defa da Thibaud konkuruna girecektir.

Asil bir çalış

Suna Kan, geçen hafta Salı akşamı Büyük Tiyatroda verdiği ilk konserinde, ancak müzikal vasıtalarla dikkat çekti. Sağlam bir tekniği vardı; doğru entonasyonla çalıyordu. İcrası duru ve barraktı. İmkânlarını gösteriş için kullanmıyordu. Keman çalmanın asil bir sanat olduğunu, bir cambazhane gösterisi olmadığını idrak etmişti. Bırakıyordu dinleyici dikkatim teksif etsin ve manalı çalışının meziyetlerini bulup çıkarsın.

Suna Kan ve hocası

Talebelikten kurtulabilse

Nitekim, dinleyicilerin coşkun alkışlarına ve "bravo" larına bakılırsa, Suna'nın icrasındaki meziyetler pekâlâ anlaşılmışa ve takdir edilmişe benziyordu.

Fakat ne yazık ki opera salonunda, çok olmamakla beraber boş yerler gene de vardı. Halbuki Flarmoni Derneği konseri günlerce önceden, afişlerle ve ilânlarla, pekâlâ reklam etmişti. Yalnız, basın biraz ihmal edilmişti. Aslında ise, ortada garip bir vaziyet vardı. Bir taraftan, gişeye müracaat edip bilet bulamadıklarından şikâyet edenlere rastlanıyor, diğer taraftan Filârmoni Derneği mensupları, istedikleri kadar bilet satamadıkları için dert yanıyorlardı. Biz, bu esrarı çözemedik. Diğer taraftan, bilet alıp da konsere gelmiyenler de vardı. Bu durum, hele bu gibi mühim konserlerde, bankalara ve "büyüklere" bilet satma endişesinden vazgeçilmesi gerekeceğini gösteriyordu. Ankara'da, Suna Kan'ınki gibi büyük bir konserde, opera salonunu baştan başa dolduracak kadar müziksever olmadığına inanamayız.

İstanbul'da tehâlük

Ankara'daki durum ne olursa olsun, Suna Kan'ın lâyık olduğu alâkayı İstanbul (halkı daha iyi gösterdi. San Sinemasında verilen konserin biletleri tamamen satılmış, salon hıncahınç dolmuştu. Bu başarı, Ankara Filarmoni Derneğinin gururunu okşadı. Suna Kan'ın dinleyicilerce nasıl karşılandığını teferruatla anlatmaya lüzum yoktur. Bu, tahmin edilebilir. Nitekim, galeyana gelen dinleyiciler, Suna'yı üstüste sahneye çağırdılar, ilave parçalar istediler. Nitekim sanatkârın çalışı, Ankaradakinden daha da iyiydi.

Konserden sonra bir tüccar, Suna'nın durumunu, kendi mesleği zaviyesinden ele aldı: "Devlet bu defa parasını yerine harcamış; iyi bir yatırım yapmış" dedi.

Bu hakikat bir tarafa, Suna Kan'ın bugün — hususi bir mevkii olan Liko Amar'ı hesaba katmıyalım - en iyi, hem de çok büyük farkla en iyi Türk viyolonisti olduğu muhakkaktır.

Gabriel Boullon'a dair

Bütün dikkatlar Suna Kan üzerine teksif edilmiş olduğu için, onun yetişmesinde mühim rolü olan değerli bir musikişinas, öğretmeni Gabriel Bouillon biraz gölgede kaldı. Bununla beraber Filârmoni Derneği, bu ihtimali önceden nazara almış gibi, program broşüründeki izahları tamamen M. Bouillon'a tahsis etmek gibi bir incelik göstermiştir..

Ravel'in dostu, büyük seyyah Saint-Saens'in yolculuk arkadaşı, Eugene Ysaye'nin ve Lucien Capet'nin talebesi Gabriel Bouillon bugün 57 yaşındadır. Sadece iki kardeşi re babası değil, asırlardır belki bütün cedleri viyolonisttir. Konservatuvarı birinci mükâfattan daha üstün bir derece olan "Premier Prix d'Excellence" ile bitirmişti.

Türkiye'ye ilk gelişi değildir. Bundan yirmi beş yıl önce de bir defa memleketimizi ziyaret etmişti. Bütün dünyayı dolaşıyor, konserler veriyordu. Hocası Lucien Capet (yay tekniğini mükemmelleştirmiş bir öğretici olarak tanınır) 1928 yılında ölünce, onun kurduğu meşhur kuarteti devam ettirdi. Bouillon şimdi, yirmi yıldan fazla bir zamandan beri, Paris Konservatuvarı Yüksek Kısım Keman Profesörüdür.

Orkestra şefi olmadığını, Suna'ya refakat için bu işi kabul ettiğini söy-

lüyor. Buna rağmen orkestrayı, tecrübeli bir şef gibi değilse de, iyi bir musikişinas gibi idare etti. Orkestra daha temiz ve insicamlı çalsaydı, netice herhalde parlak olurdu.

Bestekârlar

Seslerle Paris

George Gershwin, çağdaş musikinin, hakkında en çok münakaşa edilen bestekârlarından biridir. Kimi onu bir dâhi sayar; kimi ikinci sınıf bir Léhar olarak görür. Oysa ki Amerikanın bu en meşhur popüler bestekârına, iki görüşün ortasında bir yer vermek daha doğru olur. Gershwin, lâtif melodiler yaratma kaabiliyeti çok büyük, ilhamı kuvvetli bir bestekârdır. Ancak, besteleme tekniği bakımından zaafları, bir de Amerika'nın revü âlemine fazlaca kapılmış olması onun yaratıcı gelişmesini kösteklemiştir.

Muhakkak olan, bir meselenin artık halledilmiş sayılması ve bu hususta münakaşa edilmemesi gerektiğidir: George Gershwin'in bir caz bestekârı olup olmadığı hususunda... Gershwin, musikisi caz tesirinde olmakla beraber, asla bir caz bestekârı değildir. Eserlerinin bu bakımdan başarılı olup olmadıklarını tayin etmeğe kalkmak, fuzulidir.

Gershwin 1898 yılında New-York'ta doğmuştu. Hususi olarak piyano ve armoni dersleri almaktan başka musiki tahsili yapmamış, konservatuar bitirmemişti. 16 yaşındayken, Remick musiki firmasında song plugger" (yani moda şarkıları tanıtan) olarak çalışmaya başlamış, bu ara kendi bestelediği şarkıları da ortaya atmış, daha sonra gerek bu şarkılar, gerekse Broadway sahneleri için bestelediği operetlerle - Girl Crazy, Lady Be Good, v.s. - büyük bir şöhret ve servete kavuşmuştu.

Ciddî bestekâr olma arzusu

1920 lerde Gershwin adı artık Amerikada sihirli bir isim haline gelmişti. Broadway'in en rağbette bestekârı idi. Operetlerinden senede iki yüz elli bin dolar kadar para kazanıyordu. Fakat bu, Gershwin'i tatmin etmemekteydi. Ciddî eserler bestelemek istiyordu. Fakat teknik bilgisi, hele orkestrasyon hakkındaki malûmatı, kâfi değildi. Bir ara Rubin Goldmark'dan dersler aldı. İlk senfonik eseri Rhapsody in Blue'nun orkestrasyonunu Ferde Grofe yaptı. Nihayet Gershwin, 1928 yılı İlkbaharında Avrupa'ya bir seyahat yaptı. Orada, ciddi musiki ile uğraşacak zaman bulabileceğine, Avrupanın büyük bestekârlarından musiki nazariyatı, kompozisyon ve orkestrasyonun ince noktalarını öğrenebileceğine kani idi.

Paris'te Ravel'in ve Fransız Altıları (Les Six) namiyle anılan bestekârların musikisini yakından tetkik etti. Öğrendikleriyle ve aldığı tesirlerle en başarılı eserini yazdı: Paris'te Bir Amerikalı.. Bu eser, Paris sokaklarında gezen, şehrin gürültülerini dinliyen ve yavaş yavaş Paris atmosferine bürünen bir Amerikalının intibalarını seslerle naklediyordu. Bestekâr, Paris'in bir özelliğini, taksi kornolarının seslerini, partisyonunda doğrudan doğruya taksi kornosu kullanmak suretiyle ifâde etti.

Konser salonunda taksi kornoları

Gershwin'in bu eseri geçen hafta, bestelendiği tarihten yirmi beş yıl kadar sonra, Türkiye'de ilk defa olarak çalındı. Ankarada Üniversite Konserinde, tıklım tıklım dolu bir salonda..

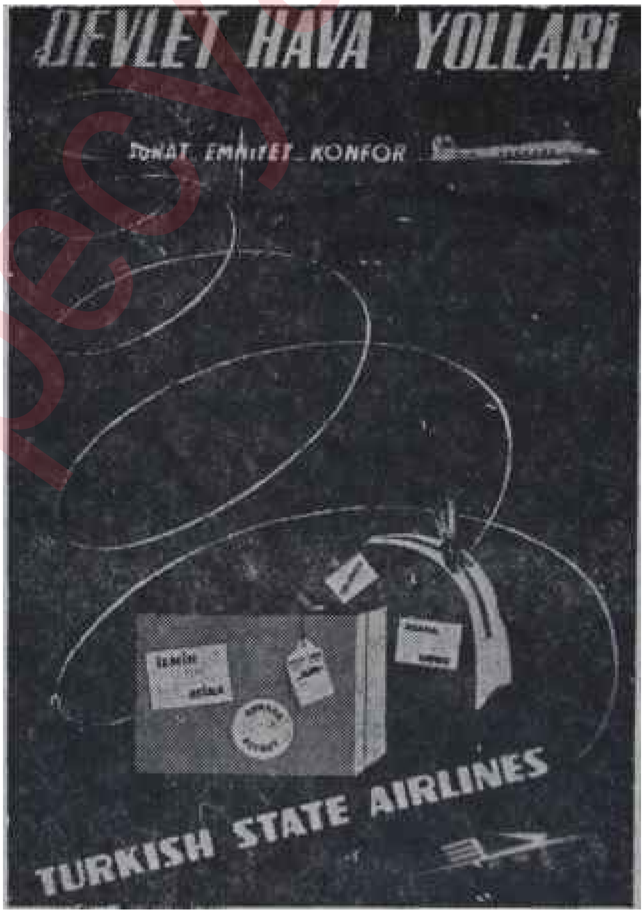
"Paris'te bir Amerikalı" nın Ankara'da çalınması, İspanyolların, bu eseri konser programlarında görmek istememeleri sayesinde olmuştur. Amerikalı orkestra şefi Benjamin Grosbayne, eserin icrası için müsaadeyi - Gershwin'in musikisi üzerinden telif hakkı henüz kalkmamıştır - Barselon'daki konseri için almıştı. Fakat İspanyollar, Gershwin'in musikisini bir senfoni konseri için yeter derecede ciddî bulmadılar ve çalınmasını arzu etmediler. Bunun üzerine Amerikalı şef, elindeki müsaadeyi Ankara'daki konserleri için kullandı. Taksi kornoları, uçakla, Barselon'dan Ankaraya gönderildi. Cumartesi günü, kemanların, flütlerin, klarinetlerin arasından duyulan otomobil kornosu sesleri, dinleyicilerin hem tuhafına, hem hoşuna gitti.

Orkestranın başarısı

Cumhurbaşkanlığı Orkestrası, Gershwin'in bu sevimli eserini gerektiği gibi çalabilmek için büyük gayret gösterdi ve uzun zamandanberi en parlak icrasını çıkardı. Orkestra, bandodan saksofonlarla takviye edilmiş, trompet solosu bir trompetçi sağlanmış, tam bir vurma saz bataryası kurulmuştu. Madenî nefeslilerin temiz çalışı bilhassa şaşırtıcıydı. Belliydi ki hepsi, hele kırk yılda bir solo yapma fırsatını bulan bas tuba'cı, zevkle çalıyorlardı. Şef Benjamin Grosbayne, tempoların hızını daha isabetle tayin etseydi, icraya biraz daha canlılık verseydi, Gershwin'in partisyonu, Cumhurbaşkanlığı orkestrasının bu mevsimdeki en parlak - belki tek - başarısına vasıta olacaktı.

Konser radyodan da verildi. Fakat Mr. Grosbayne bunu duyunca telâşlandı. "Amerika'da bunu bir öğrenirlerse, neşriyat ücretini bana öderler."

İcra müsaadesi, sadece konser için alınmıştı. Radyo yayını hariçti.

R A D Y O

Anket

İfşaat

Radyonun bundan iki ay önce bütün memleket çapında açtığı anketin kati neticesi Program Müdürü Naci Serez'e sorulduğu zaman verdiği cevap şu oldu:

"— Sakın bana sormayın, bildiğiniz varsa, lütfen yazmayın. Çünkü neticede kabak benim başıma patlar - tâbir aynen onundur. • "

Anketin kati neticesini almak için radyo müdürüne müracaat edildi, radyo müdürü kesin bir cevapla "neticeyi veremiyeceğini" ifade etti,

Radyoevinin iki ay önce. büyük bir şaşaa ile ilân ettiği, "milletin nabzını yoklamak sureti ile neşriyat yapılmak" cihetine gidileceğini söylediği bir mevzuda bütün ilgili makamlar ağızlarına kilit vurmuşlardı. O program müdürü ki, iki ay önce bu anketin faydalarını saya saya bitiremiyordu, bütün dünyada radyo idarecilerinin neşriyatların hangisinin tutulup tutulmadığını tesbit edebilmek, vatandaşın daha neler istediğini anlıyalbilmek için bu kabil anketler tertiplediğini söylüyordu. Hattâ misaller veriyor, B.B.C radyosunun hemen her vilâyette, her kazada daimi bir temsilcisinin bulunduğunu, bu muhabirleri vasıtası ile istenilen ile istenilmiyeni tefrik etmek imkânlarını elinde tuttuğunu belirtiyordu. Ankara radyosunda da bir basın bürosu kurulmuştu, hattâ denilebilir ki, bu basın bürosu sırf bu ankete gelen cevapları tasnif etmek için tertiplenmişti. Bu büro faaliyetini tam mânası ile yaptı, iki ay içinde bütün illerden gelen cevapları tasnif etti, sıraya koydu ve neticeleri de program müdürüne bildirdi. Fakat, program müdürü Naci Serez, neticeleri ihtiva eden dosya ile yukarı kata, müdür odasına bir çıktı, geldi. Karar değişmişti, neticelerin kimseye duyurulmaması için program ve radyo müdürü tarafından memurlara kati bir emir verildi.

Ve o radyo müdürü ki, bundan iki ay önce, bu anket tertip olunup gazeteler vasıtasiyle ilân edildiği zaman, kendisi ile konuşanlara "icraatının batılı vasıflarından" dem vuruyordu. O da, Naci Serez gibi anketin faydalarından bahsediyor, bu neticeler sayesinde ilgili üst makamlara hakikaten halk tarafından tutulmıyan sanatkârların çıkarılması talebinde bulunulurken bir "esbabı mucibe" ile gidebileceklerini söylüyor, anketin radyonun Islâhında faydalı ve büyük bir rol oynayacağı için sevincinden kabına sığamıyordu.

Bazı hâdiselerin olup bitmesinden sonra - radyodaki aday nutku, müdahaleler - durumunu, tavrını değiştirmişti. Naci Serez'in getirdiği dosyaya bir göz attı, neticeler hakkında malûmat istedi ve dosyayı kapadı, kilitledi. "Kimseye verilmiyecek, matbuata aksetmiyecektir." dedi. Şaşaalı anketin akıbeti bir dolaba girmek ve kilitlenmek oldu.

Halbuki bu anketin neticesinin matbuata verileceğinde hemen herkes ittifak halinde idi, halimizi halkın bilmesi, neticeleri görerek düşünmemiz icap ediyor, deniliyordu.

Nitekim, anketin başlamasından bir ay sonra, radyo idaresi gelen cevapların bir kısmım matbuata vermekten çekinmemişti, fakat bu neticeler göklere çıkarılan bazı programların aleyhinde idi, halk bu programları istenildiği, ümid edildiği kadar tutmuyordu, bu da ankete gelen cevaplardan belli oluyor ve ortaya çıkıyordu.

Sonra, radyo idaresi kat! neticenin bir ay içinde alınacağını söyledi, fakat yukarıda anlatıldığı gibi, neticeler bir sır perdesinin arkasına gömüldü.

Esrar!

Radyo müdürünün telefonu çaldı, **Münir Müeyyet Bekman, telefonda** işitilen her zamanki sert - fakat sadece telefonda - sesi ile cevap verdi. Müracaat eden şahıs anketin kati neticesini istiyordu. Müdür "veremem" dedi. Sebebi sorulduğu zaman da izah etmek istemedi:

"— Eğer yazarsanız, müdür vermiyor, deyin, izah etmek de istemiyor diye ilâve edin.."

Müdür Münir Müeyyet Bekman, ilk defa olarak basın mensuplarına karşı bu şekil davranabiliyordu. Demek ki, bütün hâdiseler tekemmül etmiş, radyo müdürünün yapmıyacağı ümit edilen bir şeyi yapmış, yukarılara artık her meselede danışmak, fikir almak ve sonra hareket geçmek gibi garip bir haleti ruhiye içine girebilmişti. Demek ki, radyo müdürü selâhiyetleri olan bir müdür gibi değil, yetkisi olmıyan bir insan gibi çalışmakta, icra makamı gibi değil, her hâdiseyi tasvip ettirdikten sonra gürültü koparan makamlar, insanlar gibi hareket etmekten geri kalmamıştı, kalmıyordu.

Radyo müdürünün anketin kati neticelerini vermemesindeki sebep ve saik ne idi, niçin böyle hareket ediyordu ?

Sebep bütün radyo mensupları tarafından bilinen, hissedilen ve söylenen bir şeydi. Radyo idaresi bu anketin neticesinde görmüştü ki, idarece tutulan sanatkârlar, programlar halk tarafından sevilmiyor, beğenilmiyor. Halk tarafından sevilen, beğenilen ve ankete gelen cevaplarla tutulduğu anlaşılan programlar, sanatkârlar ise, radyo idaresince sevilmiyordu.

Radyo idaresi bir devlet dairesi olmaktan uzaktı, öylesine idare ediliyordu. Şahıslar üzerinde ilgili makamların sempati veya antipatisi hâkimdi, radyodan kaydırmak istedikleri kimseler için rahatça şöyle veya böyledir demek ellerinde idi, bir üst kademe vardı, komisyon halinde çalışıyordu fakat bu komisyon üyelerinin radyo ile ilgisi hemen hemen yoktu. Her vakayı müdürden öğreniyor, tespit ediyor, komisyon müdürün izahatı ile tenvir ediyor ve kararım bu izahata göre veriyordu. Böyle şey olur muydu ? . Oluyordu, hem de bol bol.. Nasıl bir işti ki, radyo icraatını âdeta temyiz edecek bir komisyon idarenin işten uzaklaştırdığı bir sanatkâr veya bir kimse için gene o kararı veren kimseyi dinliyor ve tasvip etmekten geri kalmıyordu, bu komisyonun bir mağdur kimseyi dinlediği görülmüş hadise değildi. Halbuki bu komisyon işten uzaklaştırılması için radyo idaresinin karar aldığı sanatkârı dinlemeli haklı veya haksızı biribirinden ayırmak için bir hareket göstermeli idi.

Bu suretle anketin radyo idarecilerine getireceği faydalar azalmış sayılabilirdi, çünkü bu neticelerin kati şekilleri ve - aynı zamanda doğrusu - matbuata verilmiş olsa idi, halkın beğendiği bir programı veya bir sanatkârı radyodan uzaklaştırmanın imkânsızlığı görülecekti. Böyle bir hareket karşısında matbuat derhal vazifesini yapacak - bugün ancak bu türlü meselelerde tam murakabe unsuru olabilir - radyo idarecilerini müşkül durumda bırakacaktı.

Neticeler nedir

Ankete gönderilen cevaplar ve kati netice istenildiği kadar saklansın böyle güzel bir başarıyı halkın gözün-

den, kulağından saklamak istemiyen pek çok kimse vardı. Radyo idarecilerinin aldıkları bütün tedbirlere rağmen, anketin neticeleri dışarıya sızmıştı, hem de tam tafsilâtı ile.

Aşağıda anketin kati neticelerini bulacaksınız ve göreceksiniz ki, bu anket hakikaten radyo idarecilerinin işine gelmez, neşredilmesi ve gösterdiği yoldan bir tatbikat imkânsızdır.

Halkın ittifaka yakın bir rey adedi ile beğendiği programlar şunlardır:

Tarihten bir yaprak (754 rey), Kahramanlar Geçiyor (711 rey), Dinî ahlâki musahabe (598 rey), ordu saati (502 rey), Batı enstrümanlariyle Türk musikisi (680 rey), türküler ve şarkılar (726 rey).

Halk yukarıdaki programları mutlak surette tutmuştu. Buna mukabil, radyonun yeni girdiği bir hamle vardır ki, bu hamle yeni büyük programlar tertip etmektedir. Bu büyük programlar için netice şudur ki, halkın tuttuğu sanılan bazı programlara menfi rey fazla gelmiştir.

Daldandala programının halk tarafından en fazla tutulan program olduğu tahmin edilip, radyo idarecitart tarafından söylenirdi, fakat "bu programı beğeniyor musunuz" sualine 242 reyle "hayır" cevabı gelmiştir. Halbuki Musiki ve Komedi saatinde ayni suale vatandaş, 26 menfi rey vermiş, müspet reyinde de daldandalayı aşmıştır.

Bu netice, hele iki büyük program arasındaki menfi reylerin farkı bu anketi neşrettirmemeğe kâfi gelirdi. Çünkü, bir ara, bu iki programın tertipçileri arasında, birbirine selâm veremiyecek kadar büyük kırgınlık olmuş, kızgınlıklar araya girmişti. Birisinin iyiden iyiye lehine olan bir neticeyi halka duyurmamak hakikaten elzem ve şart idi, nitekim radyo müdürü bunu üst makamlardan aldığı direktif ile yapabilmiştir, daldandala programının gücendirilmemesi lâzım geldiğini bildiği için anketin gizli kalmasını istemiştir.

Ayrıca Naci Serez'in hazırladığı diğer bir program Müzik, Hikâye, Şiir saati de beğenilen programların en başında yer almıştır. Çok az miktarda menfi rey gelmiş - 132 rey - , buna mukabil bol miktarda müsbet rey verilmiştir, - 633 rey

Bütün kötülüklerine,' fena birer eser olmaların» rağmen, halk radyonun piyes ve skeçlerini tutmuştur. İttifaka yakın rey gelmiştir. Çocuk saatine 698 müsbet, 151 menfi rey verilmiştir. Haberlerin arttırılması için halkın nabzı tutulmuş ve çok bir "hayır" ile karşılaşılmıştır. Arttırılsın diyen 801, arttırılmasın cevabını yazan ise 362 rey vardır.

Halkın sağduyusu ile alay edercesine ankette sorulan bir sual daha vardır: Zaruri ihtiyaç maddeleri fiyat listesini faydalı buluyor musunuz, devam edelim mi kaldıralım mı?

Bu suallere halkın verdiği cevaplar sırası ile şunlardır: Faydalı bulmuyoruz, devam etmeyiniz, kaldırınız..

Bu pahalılık devrinde radyonun verdiği "palavra" eşya rakamlarına halkın fena halde kızdığının delili budur, buna rağmen radyo idaresi bu türlü rakkamları vermekte devam eder, çünkü halk bu saati beğenmemiştir. Halkın beğenmediği bir unsurun da radyonun bugünkü idarecileri tarafından tutulmaması imkânsız bir iştir.

Üzecek' neticelerden birisi de batı musikisine karşı halkın gösterdiği reaksiyon ve menfi reylerdir. Halk, radyo salon o r k e s t r a s ı n ı n , yaylı sazların, klâsik musikisinin, Cumhurbaşkanlığı armoni mızıkasının tamamen aleyhindedir, beğenmediğini açıkça göstermiştir. Bunun yanında hafif musikiye, dans musikisine, operet musikisine yakın bir ilgi duymuş, düzeltilmesi için reyleri ile direktif vermiştir.

Türk musikisine gelince: Radyo idarecilerinin böyle bir anketin neticesini açıklamamakta hakikaten hakları vardır. Çünkü, halkın reyleri radyonun komitelerinde bulunan, hocalık vasıfları' olan bazı zevatın hazırladığı idare ettiği Türk musikisi programlarının aleyhinde netice vermiştir. Ruşen Kam, Suphi Ziya Özbekkan ve Fahri Kopuz - her üçü de hoca ve radyoda idarî vazifededir - gibi üstadların hazırladığı "klâsik Türk musikisinin" devam etmemesi için rey verilmiş, "bu programın lâyıkı ile başarıldığı fikrinde misiniz?" sualine de 388 adet ve kesin "hayır" cevabı gelmiştir. Halk bu suretle üstadları da inkâr etmiştir. Çeşitli mev zulara ait konuşmalar haklı olarak sıkıcı bulunmuştur. Devam edilmesi fakat islahı istenilmiştir. Fasıl heyetlerinin de tutulmadığı ortayı çıkmıştır, bu programların tutulmadığı halkın daha fazla fasıl heyet saatlerinin radyoya konulmamasın istemesinden bellidir.

Umumi olarak denilebilir ki: Halli tam bir şuurla radyoya - fırsat bu fırsat kabilinden - tenkIdlerini bildirmiştir. Bu neticeler şarklı bir memleket için tabii neticeleri ihtiva et; mektedir. Tabiatiyle Anadoludan tam mânası ile batı musikisinin beğenildiğine dair neticeler gelmezdi. Fakat gene o Anadolu'dan Türk musikisi' nin kötü taraflarını tam bir bitaraflık ile bildirecek neticelerin gelmiyeceği de bekleniyordu. Anladığı, beğendiği, kulağına hoş gelen her sesi, programı halk tutmuştur. Bu neticeler göstermektedir ki, halk radyodan ne büyük bir ciddiyet, ne de büyük lâubalilikler bekliyor. Sadece, her şeyin bir ortasını, müsbetini bulup hareket etmek onlar için kâfi gelecek ve tatminkâr olacaktır. Fakat, radyo idarecileri başta müdürü okluğu halde, bu neticelere göre hareket etmekten kaçınmaktadır. Böyle hareket edilse, halkın sevdiklerini veya sevmediklerini ayırt ederek bir karara varılsa, pek çok kâr ve yâranın işlerine son Verilmesi, aldıkları dolgun ücretlere bir paydos çekilmesi lâzım gelecektir. Bu ise, onları tutanların muvacehesinde imkânsızdır, radyoda da şimdilik her şeye rağmen, halk için faaliyet gösterecek, onu memnun etmek için çalışacak, bu neticeler ile bir şeyler yapmağa gayret edecek bir idareci, bir mesul yoktur. Hattâ o kadar yoktur ki, bu neticelere göre, değil programı ve o sanatkârı uzaklaştırmak, bir "ikaz" ile daha iyi çalışmasını söyliyebilecek bir kimse bulunmamaktadır.

Çünkü, radyoda bazı kimseler, aylıklarının üzerinde bir kazanca girmişlerdir, bütçelerini buna göre tanzim etmişlerdir, tasarruf sözü bu kimselere ait değildir.

Artık hususi ve büyük bir program sözü ile tertip edilenler, sadece maaşlarına ilâve edilecek yeni bir tahsisattan başka bir şey değildir. Mutad radyo skeçlerinden biri ele alınmakta, bu skeçe girilmeden biraz musiki verilmekte, bir spiker yanlış, kötü bir türkçe ile sözüm ona espriler yapmakta ve bu skeç oynandıktan sonra, gene biraz musiki ve program bitti denilmektedir. Bu ne gibi bir yenilik getirir - isim takmaktan başka - kimsenin bilebileceği bir iş değildir.

Radyo idaresi bu halden ne vakit kurtulacak, ne vakit sadece halk için sözünü kendisine tanıyacak ve "yalnız kendimiz" için şöhretine ne zaman veda edecektir, Allah bilir.

Her işimiz gibi bu da Allaha kaldı.

F E N

Fizik

Einstein öldü

Bir haftadır dünya en büyük insanlarından birini son yolculuğunda uğurlamakla meşguldür. Çağımızın müstesna ilim adamı Albert Einstein bir Nisan sabahı 1.15 te, 60 senedir sırlarını çözmiye uğraştığı kâinata gözlerini kapadı. Aort damarının tıkanması 76 yaşındaki bilginin ölümüne sebep oldu. Son dakikalarında yanında bir , hastabakıcıdan başka kimse bulunmuyordu. İki saat önce doktoru uğramış, rahat rahat uyuduğunu görüp çekilmişti. Ölümünden bir iki dakika önce mırıldandığı Almanca sözlerin manasını hiç bir zaman öğrenemiyeceğiz. Vasiyeti üzerine aynı gün öğleden sonra naşı merasim yapılmadan yakıldı. Yalnız beyni, ilmî incelemeler yapmak için çıkarılmıştı. Mezarlığa kadar gelmiş olan bir kaç arkadaşı dönüşte evine uğradılar, yarım saat kadar hatıralarını andılar, sonra dağıldılar.

Böylece, hayatında olduğu gibi ölümünde de Einstein'in maddî varlığı hiç bir gürültü uyandırmadan aramızdan çekildi. Manevi varlığı ise bütün dünyada bir kere daha saygı ve hayranlıkla selâmlanıyor. İşte arkasından söylenen sözlerin bazıları: Eisenhovver: "Asrımızın bilgi hazinesini hiç kimse onun kadar zenginleştirmemiştir." Nehru: "Çağımızın en büyük ilim adamı, tam mânasiyle hakikati arayan bir adamdı". Fizikçi Oppenheimer: "Her çağda büyük sayılacaklardan biriydi. Bütün ilim âlemi bugün yas tutuyor". Filozof. Bertrand Russell: "Ölümü, tamiri imkânsız bir kayıptır."

Hayatı

Aarımızda hiç bîr ilim adamı Einstein kadar saygı ve şöhret kazanmamıştır. Ama hiç kimse de onun yaptıklarına benzer şeyler yapamamıştır. Einstein 14 Mart 1879 da Almanyada Ulm şehrinde doğmuştur. Çocukluğu Münih'te geçti. Babası orada bir elektrikçi dükkânı işletiyordu. 1894 te ailesi İtalyaya göç etti ve Einstein İsviçrede bir' liseye gönderildi. 1901 de Zürich Teknik Üniversitesinden mezun oldu. Kendisinin anlattığına göre ne lisede ne de Üniversitede parlak bir öğrenci değildi, daima en yüksek notları almazdı. Fakat bunun sebebi hocalarının okuttuğu şeyleri öğrenmek için fazla bir ilgi duymamasından ibaretti. Yoksa 16 yaşından itibaren kendi ilgilendiği fizik Konuları üzerinde düşünmiye başlamıştı. Üniversiteyi bitirdikten sonra İsviçre patent dairesine girdi ve burada memur olarak sekiz sene çalıştı. 1905 te fiziğin dört ayrı konusundaki çalışmalarını neşretti ki bunlardan biri Özel izafiyet teorisidir. Ancak dört sene sonra ilim âlemi buluşlarının farkına vardı ve bu tarihten itibaren de Einstein'in şöhreti hızla parladı. Önce Zürich Üniversitesine profesör tayin edildi. Sonra 1910 da Prag Üniversitesinde ve 1912 de Zürich Teknik Üniversitesinde Ordinaryüs Profesör oldu. 1913 de Prusya İlim Akademisine seçildi ve Berline yerleşti. Burada 17 sene kaldı. Arada 1916 da genel izafiyet teorisini tamamladı. 1921 de foto-elektrik olay hakkındaki teorisi için Nobel mükâfatı aldı. 1933 de Nazilerin yahudilere yaptıkları baskıya dayanamıyarak Almanyadan ayrıldı ve Amerikaya göç etti.Princeton'da İleri Araştırmalar Enstitüsüne Profesör oldu. 1940 da Amerikan vatandaşlığını aldı. 1945 de emekliye ayrıldı. Fakat ömrünün sonuna kadar fizikle uğraşmaya devam etti.

Albert Einstein
Bir ışık söndü

Einstein bir fizikçi idi. Bütün teorileri yalnız fizik olaylarını açıklamak maksadıyla ortaya atmıştır. Fakat bu teorileriyle fizikte öyle inkılâplar yaptı ki akisleri fizikçilerin dışında çok geniş bir kitleye yayıldı. Zaman ve mekân, madde ve enerji gibi fizikçi olsun olmasın herkesin kullandığı bazı esas kavramlar Einstein'in izafiyet teorileriyle tamamen mânalarını değiştirdiler. Filofozlar Einstein'in elde ettiği sonuçları senelerce münakaşa ettiler. Asırlardır. inceledikleri kavramların bir fizikçi tarafından birdenbire değiştirilmesini kolay kolay kabul etmediler. Fakat deneyler Einstein'in teorilerini daima gerçekledi. Sonunda bu teoriler modern fiziğin temel taşları haline geldiler.

Özel izafiyet teorisi

26 yaşında iken neşrettiği "özel izafiyet teorisi" ile Einstein, iki yüz seneden fazla bir zamandan beri kullanılmakta olan Newton mekaniğinin esaslarını değiştirdi. Bu mekaniğin ışık hızına yakın hızlarla hareket eden cisimlere tatbik edilemiyeceğini gösterdi ve yerine izafiyet mekaniğini kurdu. Ancak bu işi yaparken zaman ve mekânın mânalarını yeni baştan tespit etti. Hareket eden her daim nasıl kendine göre bir yeri varsa öylece kendine göre bir de zamanı olacağını, zamanın mekândan ayrılamıyacağını gösterdi. Mekânın üç boyutu ile zaman boyutunu bir araya getirip olayları bu dört boyutlu çerçeve içinde düşünmek icap ettiğini meydana koydu. Hareket eden muhtelif cisimlerin zamanları arasındaki bağıntıyı belirledi. Meselâ bize göre hareket eden bir cisme bağlı bulunan bir saatın bizim saatlere göre daha ağır gitmesi gerekiyordu. Böyle garip ve hattâ sağduyuya aykırı gözüken sonuçlarla karşılaşınca Einstein yılmadı. Bu sonuçların prensiplerden nasıl şaşmaz bir mantık silsilesiyle çıktıklarına bakarak bunların doğru olduklarını ve deneyle mutlak gerçekleneceklerini korkusuzca ilân etti. Eğer sonuçlar sağduyumuza aykırı görünüyorsa, burada yanılan muhakememiz değil sağduyumuzdur, dedi. Gerçekten deneyler yapıldıkça dalma teorinin istediği sonuçları verdiler. İlim adamları da yavaş yavaş kendilerini bu garip sonuçlara alıştırdılar. Teorinin en parlak sonuçlarından biri asırlardır ayrı ayrı iki cevher gibi düşünülen madde ile enerjinin aslında aynı şey olduklarını meydana çıkarması oldu. Buna göre, ısı olsun, ışık olsun veya başka şekilde olsun her çeşit enerjinin bir kütlesi, bir maddesi vardır ve karşılıklı olarak her madde parçası da enerji haline geçirilebilir. Çok küçük bir madde parçası muazzam bir enerjiye denktir. Einstein'in 1905 te çıkardığı bu sonuçlar 40 sene sonra atom bombasının patlamasiyle hakikaten dünyayı sarsacak bir şekilde gerçeklendiler. Her hangi bir madde parçacığının yok olmasıyla ne kadar enerji elde edileceğini göstermekle Einstein atom enerjisinden istifade yolunu açtı.

Genel izafiyet teorisi

Einstein, 1916 da son şeklini verdiği genel izafiyet teorisiyle bu sefer de Newton'un kurmuş olduğu kâinat düzenini değiştirdi. 17. asırda New.ton genel çekim kanununu ortaya atarak bütün gök cisimlerinin, bu arada ayın, dünyanın ve gezegenlerin hareketlerini açıklayabilmişti. Genel çekim kanunu, kâinatta bütün cisimlerin belirli bir matematik ifadeye göre durmadan birbirlerini çektiklerini kabul eder. Einstein, gravitasyon denen bu kuvvetin mahiyeti-

ni araştırdı ve bunu uzayın geometrik bir özelliği olarak tefsir edilebileceğini gösterdi. Bir yerde bulunan büyük bir kütle, meselâ dünya, etrafındaki uzayın seklini değiştirir ve bu sebeple yakındaki küçük kütleler dünyaya doğru harekete zorlanır. Bu teoriyle fizik ve geometri arasında bir bağ keşfedilmiş oluyordu. Çünkü uzayın geometrisini tespit eden şey, ihtiva ettiği madde miktarı ve bu maddenin hareket şeklidir. Bu fikirler de filozofları şiddetle ilgilendirdiler, itirazlara sebep oldular. 1919 da astronomik rasatlar genel izafiyet teorisinin bir sonucunu gerçekledi. Güneşin yanından geçen ışığın Einstein'ın haber verdiği şekilde güneşe doğru saptığı meydana gıktı. Böylece genel izafiyet teorisinin Newton'un gravitasyon teorisine üstün olduğu ispat edilmiş oldu. Bundan sonra Einstein kâinatın yapısını incelemiye devam etti. Son senelerinde bütün gayretini gravitasyon ile elektromanyetizma olaylarını birleştirip bir arada izah edecek bir teori bulmaya sarf ediyordu. Bir çok kimse böyle bir teorinin bulunabileceğinden ümitlerini kesmişlerdi ama o yılmadan uğraşıyordu. Ölümü kimin haklı olduğunu anlamamıza izin vermedi.

İyi insan

İzafiyet teorileriyle Einstein klasik fiziğin iki büyük eseri olan Newton mekaniği ile Newton gravitasyon kanununu yıktı, yerlerine yenilerini koydu. Bu başarısıyla da ilmin tarihinde Newton gibi ancak bir iki asırda bir gelen müstesna dehalar yanında yer aldı. Fakat ayrıca şahsiyetinin kuvveti ve değişikliği sayesinde halk arasında büyük bir şöhret kazandı. Öyle ki senelerdir halkın muhayyilesinde bilgin tipinin biricik örneği olarak yaşıyordu. Karma karışık, bembeyaz saçları, pejmürde kıyafeti ve kaygısız haliyle daima insanlardan ve meselelerinden uzakta yaşıyan bir filozofa benziyordu. Fakat İçtimaî meselelerle yakından ilgilenirdi. İnanmış bir hürriyet taraftarıydı. Harpten, imtihandan, serbest düşünceyi engelliyen her türlü baskıdan nefret ederdi. Siyasi olaylara ait yorumları çok defa ekseriyetin hoşuna gitmezdi. Fakat hiç bir vakit düşündüğünü söylemekten çekinmedi. 1952 de kendisine İsrail Cumhur Başkanlığı teklif etmişlerdi. Bu iş için ehliyetli olmadığını ileri sürerek kabul etmedi. Sadece hakikati aramaktan ve hakikat bildiğini söylemekten başka bir kaygısı olmadığı her halinden belli olan bir insandı.

S P O R

F. Bahçe Rio'yu 4-1 yeniyor

Liglerde 'de yeniliyor

Futbol

Galatasaray şampiyon

Beykoz kalecisi hatalı bir çıkış yapmamış olsaydı. Bugün şampiyonluk tahtında Beşiktaş oturacaktı. Fakat Suat bu hatayı affetmedi ve tam 12 nci dakikada şampiyonluğun kaderini tayin eden golü yaptı. Böylece uzun müddetten beri çeşitli dedikodulara mevzu teşkil eden lig şampiyonluğu sona ermiş oluyordu. Sarı-Kırmızılılar bu mühim karşılaşmaya kendilerinden beklenen oyunu çıkaramadılar. 1-0 lık galibiyet tribünleri dolduran Galatasaray taraftarlarını oyunun sonuna kadar huzursuzluk içinde bıraktı. Maçın mühim bir kısmını Beykozlular hâkim oynadılar. Hücum hattı eğer eline geçirmiş olduğu fırsatları kullanabilseydi Beykoz haklı bir galibiyete Ulaşırdı. Fakat olmadı. Son haftalardaki muvaffakiyetsizliklere bakılarak şampiyonluk Galatasarayın hakkı değildi, demek doğru olmaz. Çünkü Sarı. - Kırmızılılar mevsimin başından beri şampiyonluk almak azmi ile çalışmışlardı. Araya giren tehir diğer takımlara toparlanmak imkânını vermiştir. Buna mukabil Galatasaraylılar tuttukları formu uzun müddet devam ettiremedlier. Ve bu yüzden Fenerbahçeye ve hem de Beşiktaşa mağlûp oldular. Moral bozukluğu içinde sahaya çıkan Galatasaraylı Futbolcular adeta topa vururken dahi bir tereddüt ve ürkeklik geçiliyorlardı. Beykoz maçında Galatasaraylıların sadece muvaffak oldukları taraf müdafaa tabiyesini hakkiyle tatbik etmeleridir. Sarı-Kırmızılılar 50 nci yıldönümlerinde çok arzuladıkları İstanbul şampiyonluğunu böylece kazanmışlardır,

Fenerbahçe - Atletico

Kısa boylu gözlüklü bir adam Mithatpaşa stadının alt koridorlarında etrafını çeviren gazetecilere:

— Her Brezilya takımı muhakkak galip gelmez. Fenerbahçe takımı cidden fevkalâde futbol oynuyor. Netice normaldir, dedi. Hâdise 24 Nisan Pazar günü Mithatpaşa stadında cereyan ediyordu. Beyanatta bulunan zat Atletico takımının kafile başkanı idi.

Fenerbahçeliler Rio liginde altıncı olan "Atıhletico" takımını *çok.* güzel bir oyunla 4-1 mağlûp etmişlerdir. Doğrusu bu netice hiç kimsenin aklından dahi geçmezdi. - Siyahi futbol canbazları bu fevkalâde oyun karşısında âdeta sahadan silindiler. Tanımıyan biri Fenerbahçeyi Brezilya takımı zannederdi. Maçtan sonra Fenerbahçe kulübünün başkanı ve tek seçicisi Osman Kavrakoğlu:

"— Neticeden çok memnunum. Kulübüm artık gideceği istikameti bulmuştur. Kazanmış olduğumuz muvaffakiyetler bunu ispat ediyor." dedi. Doğrusu istenirse Kavrakoğlu bu işte haklı idi. Kritik anlarda büyük risklere girmeyi göze alabilecek kadar cesurdu. Bugüne kadar vermiş olduğu imtihanlardan iyi not alarak çıkmıştır. Bütün bu olanları onun şahsında toplamak doğru olmaz. Hakikat olan bir şey varsa Fenerbahçelilerin mevcut olan iç krizi atlattıklarıdır. İşte kazanılan muvaffakiyetlerin en mühim sırrı da budur.

Güreş

Bilinen netice

Geride bıraktığımız geçen hafta içerisinde Dünya spor efkârının nazarları 21 Nisan tarihinde başlı-

yan ve 24 Nisan Pazar akşamı sona eren Dünya Grekoromen güreş şampiyonasının cereyan ettiği Karlsruhe şehrine çevrilmişti. Halk müsabakaya iştirak eden 24 millet güreşçilerinin aldığı neticeyi dakikası dakikasına öğrenmek sabırsızlığı içindeydi.. Radyolar aldıkları her haberi zamanında vermekte, telefonlar, telsizler, telgraflar birbirleriyle yarış etmekteydiler. Bu çetin karşılaşmada kim şampiyon olacaktı? Tam 164 güreşçi üç gün içerisinde karşı karşıya getirildi. Takanınla Pazar sabahına kadar gayet iyi durumda bulunuyordu. Karlsruhede toplanan spor otoriteleri içerisinde bize şans tanıyanların sayın bir hayli kabarıktı. Fakat final maçları neticesinde umumi klasmanda altı sıklette dünya' şampiyonu olan Ruslar 41 puvanla birinci, İsveçliler 24 puvanla ikinci, 21 puanla da biz üçüncü olduk.

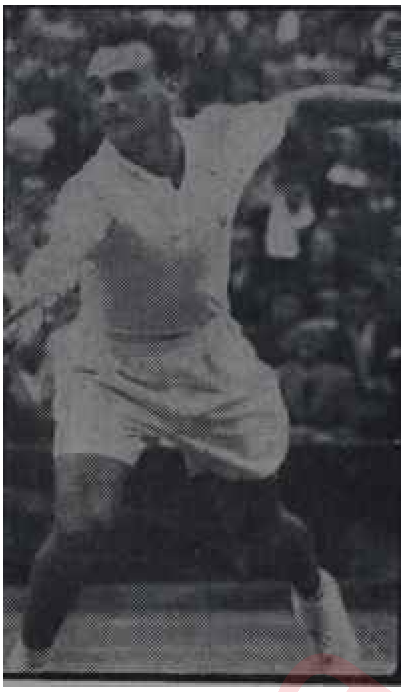
Rusların bu işi bir propaganda vasıtası olarak yaptıkları ve uzun müddet çalıştıkları herkesce bilinmekte idi. Onların bu vadideki kuvvetleri inkâr edilmez. Fakat altı kiloda dünya şampiyonluğu kazanmaları kuvvetlerinden ziyade takip ettikleri siyaset sayesinde olmuştur. Peyk devletlerin güreşçileri Rus güreşçilerine şampiyonluk yolunu açan ve temizleyen klavuz vazifesi gördüler. 'Böylece finale kadar yıpranmadan zinde olarak gelmişlerdir. AKİS bundan evvelki sayısında alacağımız normal neticenin üçüncülük olacağını tahmin etmişti. Doğrusu istenirse genç takımla elde edilen bu netice hiç de küçümsenecek neviden değildir. Finale kalmadan elimine olan Haydar Zafer ve en çok ümit bağlanan İsmet Atlıdan maada takımda beynelmilel müsabakaların havasına alışmış tecrübeli güreşçi hemen hemen yoktur. Bir tek şampiyonluk alamayışımız gönül üzücüdür.

Karlsruhe müsabakaları ortaya bir takım hakikatler koymuştur. Bu ciddi imtihanda aksak taraflarımız tesbit edilmiştir. Şimdi bizlere düşen vazife 956 da yapılacak olan Melburn olimpiyatlarına gençlerimizi hazırlamak olmalıdır. Kazandığımız genç kıymetler sayesinde yarma ümitle bakabiliriz.

Tenis

Davis Kupası

Dünya spor çerçevesinde mühim bir yer işgal eden Davis kupası tenis turnuvasını bugün İstanbul'da Mısır takımı ile yapıyoruz. Kurrada tesadüfen gene ayni takıma karşı düşmüş bulunmaktayız. Mısırlıların kuvvet ölçüsünde bizden ağır bastıkları malûmdur. Nitekim geçen sene şehrimizde yaptığımız karşılaşmayı 4-1 kaybetmiştik. Mısırlılar çalışmak bakımından bizden avantajlı durumdadırlar. Bu daha ziyade Mısırda havaların erken açmasından ileri gelmektedir. Haber aldığımıza göre

Davis kupası karşılaşmaları
Mısır'ı yenebilecek miyiz?

üç kişiden müteşekkil olan Mısır takımı Mart ayından beri bu müsabakalar için devamlı bir şekilde hazırlanmaktadır. Biz ise bugüne kadar ancak bir iki antreman yapabildik. Antrenör Fritz Weiss ve kültür fizik hocası Rıza Maksut gençlerimizi kapalı salonda forma sokmaya çalışmışlardır. Bir aydan beri devam eden çalışmalara katılmış olan beş tenisçimiz şuhlardır: Nazmi Bari, Behbut Cevaşir, Suzan Gürel, Fehmi Kızıl, Engin Balaş. Müsabakalar 30 Nisan, 1 ve 2 Mayıs günleri Tenis ve Eskrim, Dağcılık Kulübü kortlarında yapılacaktır. Eğer takımımız bu karşılaşmayı kazanacak olursak önümüzdeki ay içerisinde ikinci karşılaşmamızı Hindistanla yapacağız. Umumi kanaat Mısırlıların bizden daha avantajlı bulunmalarına rağmen iyi netice alacağımız merkezinde toplanıyor.

Basketbol

Şampiyon Modaspor!

Bir masa etrafında toplanan üç şahsın en kısa boylusu:

"— Beyler bu işe bir hal çaresi bulalım." dedi.

Bu söz 25 Nisan Pazartesi akşamı spor ve sergi sarayında söylendi. Saat 24,30 du. Kısa boylu adam İstanbulini sempatik Valisi Fahrettin Kerim Gökaydı. Ve diğer iki şahıs da Beden Terbiyesi Genel Müdürü Faik Binal ve Sportif Oyunlar Federasyonu Başkanı Faik Gökaydı. Gecenin geç vaktinde onları bir araya getiren vs uzun uzun hal çaresi aratmaya sevk eden durum Fenerbahçe ile Galatasaray arasında en evvel yapılmış olan basketbol maçında vuku bulan nahoş hadise idi. Fenerbahçeli idareciler Türkiye Basketbol şampiyonasının kaderini tayin edecek olan karşılaşmanın son 40 saniyesinde gayet sudan bir sebeple takımlarını sahadan çekmişlerdi. Doğrusu bu hâdise hem Türk sporu için yüz kızartıcı bir mahiyette ve hem de Fenerbahçe gibi ağır bir kulübün temsilciliğini yapan insanlara yakışmıyan hafifliklteydi. Bilindiği gibi Galatasaraylılar final karşılaşmasında Fenerbahçeyi 7 sayı farkla yendikleri takdirde, Türkiye şampiyonu olacaklardı. Oyunun bitmesine 40 saniye kala, aradaki skor 13 sayı idi. Şampiyonluğu ezeli rakiplerine kaptırmak istemeyen dar düşünceli idareciler sahadan takımlarını çekerek Modasporu bu mevkie yükseltmek yolunu tercih ettiler. Vakıa bu ince buluşun ihtira beratı Fenerbahçeli idarecilere ait değildi. Onlara bu yolu tavsiye eden Modasporun idarecileri idi. Takımın sahadan çekilmesi kararı tribünleri dolduran binlerce Fenerbahçeli taraftarların dahi ağır protestoları İle karşılandı. İdareciler bu hareketlerini makûl gösterebilmek için hakemin bitaraf hareket etmediğini ileri sürüyorlardı. Buna sadece gülündü. Görülenköy kılavuz İstemezdi Galatasaray oyunu, bidayetinden sonuna kadar arayı en az beş basket açarak devam ettirmişti. Hakemin bu skorda hiç bir dahli yoktu. Hele, beş favul yaptığı için sahadan çıkartılan Altan Dinçer'in Galatasaraylı Yavuza yumruk atması affedilecek neviden değildi. İdarecilerin bu manasız kararma kendi takımlarının oyuncuları bile itiraz etti. Fakat' bir kere emir verilmişti. Tapılan bunca ricalar netice vermedi. Senelerin yenilmez armadası Galatasarayı iki senedir mağlûp ederek tarihe karıştıran bu takım, mağlûbiyeti sportmence kabul etmeliydi. Fakat idarecilerin spor anlayışı buna set çekti. Maçtan sonra Fenerbahçe Umumi Kâtibi Rüştü Dağlaroğlu: "Hâdise ile hiç bir alâkası bulunmadığını gazetecilere beyan etti." Bütün yük Hayrullah Güvenir ve Muhtar Sencarın sırtına yüklenmişti. Asrın sporu diye anılan basketbol nihayet spor anlayışından uzaklaştırılmış ve kulüpçülük kaprislerine kurban edilmiştir. Bu nahoş hadiseyi bütün İstanbul basını iyi karşılanmamıştır. Öte yandan alâkalılar hadiseye sebebiyet verenlerin ceza heyetine en kısa zamanda sevkedileceklerini bildirmişlerdir. Durum naziktir. Verilecek karar basketbol sporunun atisini teminat altına alacaktır.

Neticede Vali Gökay'ın gayretli çalışması ile gece geç vakit Galatasaray Ve Modasporun, Türkiye şampiyonu olarak ilân edilmesine karar verilmiştir. Bu sadece yatıştırma siyasetinin icabıdır.

İSTİKBALİNİZİN EMNİYETİ

- 600 liraya kadar aylık irat temin eder.
- 50.000 liraya kadar sermaye sağlar.
- % 2.5 faiz getirir
- her 250 kişiden 1 kişiyi mutlaka kazandırır
- diğer bütün keşidelere iştirak hakkı verir.

Tafsilâtlı broşürümüzü isteyiniz

TÜRKİYE İŞ BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyeti

ÖMÜR BOYUNCA AYLIK GELİR
Ömür boyunca aylık gelir
ÖMÜR BOYUNCA AYLIK GELİR
ömür boyunca aylık gelir
TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI
ömür boyunca aylık gelir
Ömür boyunca aylık gelir